CARTE

FOARTE FOLOSITOARE DE SUFLET

CARE CUPRINDE TREI PĂRȚI

PARTEA ÎNTÂI
ÎNVĂȚĂTURĂ CĂTRE DUHOVNIC

PARTEA A DOUA
CANOANELE SFÂNTULUI IOAN POSTITORUL

PARTEA A TREIA
SFĂTUIRE CĂTRE CEL CE SE SPOVEDEȘTE

Primiţi dar cu dragoste, o cinstiţi duhovnici, această carte, primiţi-o şi sfinţiile voastre, preoţilor, primiţi-o cu dragoste, de asemenea şi voi, toţi creştinii. Nu vă uitaţi la titlul său: *Învăţături către Duhovnic*, căci folosul ei nu este numai pentru duhovnic, ci şi pentru tot creştinul care se îngrijeşte de folosul sufletului său. Nu vă scumpiţi de a avea fiecare dintre voi această carte mult trebuincioasă. Luaţi-o şi, citind-o cu luare aminte, veţi înţelege cât folos poate să găsească creştinul în ea; pentru că fiecare va învăţa, pe lângă celelalte, şi cum să-şi facă spovedirea păcatelor sale. Căci, într-adevăr, taina aceasta, din cele şapte ale Bisericii, este considerată de cei mai mulţi mai puţin importantă. De aceea nici nu ştiu şi nici nu voiesc să se mărturisească bine, nesocotind faptul că fără o mărturisire făcută cum se cuvine – îndrăznesc să spun – nu vor avea mântuire.

Mă adresez însă cu deosebire sfinţiilor voastre, duhovnicilor, şi vă spun vai vouă dacă, după obiceiul cel rău înrădăcinat prin locurile noastre, după ce veţi cumpăra această carte, din lenevire, o veţi arunca pe raftul bibliotecii şi va sta acolo, prăfuită, fără a o citi adesea ca să învăţaţi cele ce sunt cuprinse în ea, ca să ştiţi să povăţuiţi pe păcătoşii ce vin de vi se mărturisesc. De se va întâmpla aşa, mai de folos vă este să lepădaţi sarcina duhovniciei şi să vă ruşinaţi numindu-vă astfel, după cum s-ar ruşina cineva numindu-se croitor, sau orice alt meseriaş, fără să ştie canoanele meşteşugului său.

De aceea, cu dragoste din inimă vă rog, părinţi duhovnici, cucernici preoţi şi creştini de pretutindeni, luaţi această cărticică şi, pentru dragostea lui Dumnezeu, citiţi-o adeseori cu luare aminte şi fiţi încredinţaţi, că toţi veţi culege mare folos dintr-însa.

CARTE
FOARTE FOLOSITOARE DE SUFLET
DESPRE SFÂNTA SPOVEDANIE

Coperta: Maria COMAN
Corectură: Cosmin Constantin Murariu
Tehnoredactare: Teodor COMAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Carte foarte folositoare de suflet : învățătură către duhovnic și povățuire către cel ce se spovedește - București : Editura Bizantină, 2005
ISBN 973-9492-62-2

265.62

ISBN: 973-9492-62-2

CARTE
FOARTE FOLOSITOARE DE SUFLET

CARE CUPRINDE TREI PĂRȚI

PARTEA ÎNTÂI
ÎNVĂȚĂTURĂ CĂTRE DUHOVNIC

PARTEA A DOUA
CANOANELE SFÂNTULUI IOAN POSTITORUL

PARTEA A TREIA
SFĂTUIRE CĂTRE CEL CE SE SPOVEDEȘTE

Tălmăcită din limba greacă de un traducător anonim
și acum a șaptea oară tipărită într-o
ediție diortosită și îngrijită de
Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin COMAN

EDITURA BIZANTINĂ

Notă asupra ediției

Am vrut de mult timp să scriu o carte despre Taina Sfintei Spovedanii. Din experiența mea de duhovnic și cea de teolog simțeam nevoia să spun unele lucruri care prea adesea scăpau tuturor cărților scrise pe această temă, foarte multe de altfel. Simțeam că problema nu este pusă cum se cuvine în adâncul ei. Au trecut anii și prinderea mea în alte griji mult mai puțin importante au făcut ca gândul acesta să nu prindă trup.

Rânduiala lui Dumnezeu a fost însă alta. De curând mi-a pus în mână o carte rară despre spovedanie, scrisă mult mai bine decât aș fi putut să o fac eu. Este vorba despre o carte scrisă în limba greacă de un autor necunoscut. Cartea a circulat foarte mult în lumea ortodoxă. În anul 1929 era tipărită pentru a șasea oară în limba română, la Tipografia Cărților Bisericești, cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și sub supravegherea unui grup de trei episcopi. De atunci nu am cunoștință să fi mai fost retipărită. Am îngrijit textul și am îndrepat traducerea, acolo unde era cazul, împrospătând limba, atât cât să fie inteligibilă, dar păstrând aroma limbii române vechi, bisericești.

Toate cărțile de până acum, aproape fără excepție, într-o măsură mai mare sau mai mică, circumscriu implicațiile păcatului la om și la lumea înconjurătoare. Această înțelegere nu este una teologică, ci este mai curând una psihologică. Nu este de mirare că de foarte multe ori, preoții duhovnici se confundă cu psihologii, tot mai răspândiți și mai căutați pentru rezolvarea problemelor sufletești ale contemporanilor noștri.

În realitate, păcatul omului se răsfrânge în primul rând asupra relației acestuia cu Dumnezeu. Păcatul este o ofensă, o defăimare, o nespusă supărare pe care omul o aduce lui Dumnezeu, Celui care cu iubirea Lui nemărginită l-a adus la existență, îl ține în viață și-l dăruiește fără discriminare cu darurile Sale cele bogate. Păcatul lovește întâi de toate relația noastră cu Dumnezeu, dacă ea există?! Iar dacă aceasta nu există și ne numim credincioși sau creștini, atunci ne amăgim pe noi înșine. A fi creștin înseamnă a răspunde chemării lui Dumnezeu, a înțelege că Dumnezeu există și pentru tine, a înțelege și a simți tot ceea ce face Dumnezeu pentru tine și a te comporta în consecință.

Este cartea despre spovedanie care părăsește teologia scolastică, cea care închidea cercul preocupărilor și înțelegerii numai la cele omenești și la cele lumești. Este cartea care recuperează din perspectiva Tainei Mărturisirii teologia vie a Bisericii Răsăritene, a Sfinților Părinți, a energiilor necreate, teologie care așează în centrul discursului ei relația personală, vie și dătătoare de viață a credinciosului cu Dumnezeu, acum și aici.

Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin COMAN

Pomenirea Sfinților
Apostoli Irodion, Agav și Ruf

Precuvântare

Pe cât este de mare dregătoria duhovnicilor, pe atât este de mare trebuinţa şi pe atât de mare osteneala pentru ca să poată fi lucrată cu folos şi cu roadă. Duhovnicii, cu adevărat, pe rând, unul după altul, au primit de la Sfinţii şi purtătorii de Duh Apostoli puterea de a lega şi a dezlega păcatele oamenilor, după hotărârea Domnului: *„Cărora veţi ierta păcatele, se vor ierta lor şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute"* (Ioan 20, 23). Acest lucru este numai al lui Dumnezeu; dar este necesar să se ostenească şi aceştia, ca să cunoască care păcate se cuvine să lege sau să dezlege, precum a zis Petru, verhovnicul Apostolilor către Clement, Papă al Romei: „vei lega ceea ce se cuvine să fie legat şi vei dezlega ceea ce se cuvine să fie dezlegat."

Făcându-se mijlocitori între Dumnezeu şi oameni, duhovnicii împacă pe oameni cu Dumnezeu. Este însă trebuinţă ca ei să cunoască foarte bine felul şi ştiinţa acestei împăcări, precum a zis fericitul Pavel: *„Pentru că Dumnezeu era Cel ce întru Hristos împacă lumea, ... punând întru noi cuvântul împăcării"* (2 Cor. 5, 19). Ei sunt doctorii şi primitorii de oaspeţi pe care i-a rânduit Domnul, după pilda Evangheliei, la sălaşul cel de oaspeţi al Bisericii, ca să poarte grijă de cei bolnavi, adică de păcătoşii aceia care sunt răniţi de tâlharii cei nevăzuţi, adică de diavoli. De aceea este mare trebuinţă ca ei să cunoască ce răni se cuvine să fie arse, care să fie tăiate şi la care să pună pansament. Apoi să cunoască la care oameni să folosească vin şi asprime, şi la care să întrebuinţeze untdelemn şi blândeţe.

Duhovnicilor, cu adevărat, li s-a dat să fie judecători, să judece poporul lui Dumnezeu, cel numit cu numele lui Hristos.

Însă li s-a dat lor şi să cerceteze cu multă atenţie, ca să afle adevărul şi dreptatea, care sunt ascunse în acest fel de judecăţi, ca nu cumva să se întâmple şi să facă judecată nedreaptă, părtinitoare, sau din neştiinţă, sau pentru altă oarecare patimă, ci ca să se împlinească la dânşii ceea ce a zis dumnezeiescul Pavel: *„... cel duhovnicesc toate le judecă, iar el nu este judecat de nimeni"* (1 Cor. 2, 15). Acestora li s-a dat să fie asemenea vânătorilor, precum potrivit îi numeşte Proorocul Ieremia: *„Şi după aceea voi trimite vânătorii şi îi vor vâna pe ei... din găurile stâncilor"* (15, 16). Li s-a dat să fie asemenea preoţilor Legii vechi, care curăţau pe cei leproşi: *„Mergând arătaţi-vă pe voi preoţilor"* (Luca 17, 14). Li s-a mai dat ca să ştie şi multe meşteşuguri şi să facă mari osteneli, ca să poată vâna de prin pădurile şi de prin codrii păcatului, pe ticăloşii păcătoşi; şi să aibă multă luare aminte, ca să poată cunoaşte care lepră, adică care păcat este de moarte şi care este vrednic de iertare, care este în parte şi care este cuprinzător, care este la suprafaţă şi care este înrădăcinat în adânc.

Şi ca să spun pe scurt, duhovnicii au fost rânduiţi să fie păstori ai oilor celor cuvântătoare ale lui Hristos. Este însă nevoie ca să verse multe sudori, urcându-se până pe culmile munţilor, pogorându-se prin văi, alergând şi căutând încoace şi încolo, ca să afle oaia cea rătăcită – pe păcătos, zic – care este vânat de fiara-diavolul, şi, aflându-o, să o ridice pe umerii lor şi să o aducă mântuită, ca pe un dar de mult preţ, la Cel dintâi dintre păstori, Hristos, după cum se zice: *„Toţi cei dimprejurul lui vor aduce daruri"* (Psalm 75).

Pentru aceasta, ca să se facă oarecum mai uşoare greutăţile pe care le întâmpină duhovnicii în dregătoria lor, s-a adunat cu multă silinţă această învăţătură de la mulţi sfinţi Dascăli, adăugându-se şi Canoanele Sfântului Ioan Postitorul, şi altele care de nevoie s-au aşezat aici, ca după acestea să canonisească duhovnicii pe cei ce se mărturisesc.

Primiţi dar cu dragoste, o cinstiţi duhovnici, această carte, primiţi-o şi sfinţiile voastre, preoţilor, primiţi-o cu dragoste, de asemenea şi voi, toţi creştinii. Nu vă uitaţi la titlul său: *Învăţătură către Duhovnic,* căci folosul ei nu este numai pentru duhovnic, ci şi pentru tot creştinul care se îngrijeşte de folosul sufletului său. Nu vă scumpiţi de a avea fiecare dintre voi această carte mult trebuincioasă. Luaţi-o şi, citind-o cu luare aminte, veţi înţelege cât folos poate să găsească creştinul în ea; pentru că fiecare va învăţa, pe lângă celelalte, şi cum să-şi facă spovedirea păcatelor sale. Căci, într-adevăr, taina aceasta, din cele şapte ale Bisericii, este considerată de cei mai mulţi mai puţin importantă. De aceea nici nu ştiu şi nici nu voiesc să se mărturisească bine, nesocotind faptul că fără o mărturisire făcută cum se cuvine – îndrăznesc să spun – nu vor avea mântuire.

Mă adresez însă cu deosebire sfinţiilor voastre, duhovnicilor, şi vă spun vai vouă dacă, după obiceiul cel rău înrădăcinat prin locurile noastre, după ce veţi cumpăra această carte, din lenevire, o veţi arunca pe raftul bibliotecii şi va sta acolo, prăfuită, fără a o citi adesea ca să vă învăţaţi cele ce sunt cuprinse în ea, ca să ştiţi să povăţuiţi pe păcătoşii ce vin de vi se mărturisesc. De se va întâmpla aşa, mai de folos vă este să lepădaţi sarcina duhovniciei şi să vă ruşinaţi numindu-vă astfel, după cum s-ar ruşina cineva numindu-se croitor, sau orice alt meseriaş, fără să ştie canoanele meşteşugului său.

De aceea, cu dragoste din inimă vă rog, părinţi duhovnici, cucernici preoţi şi creştini de pretutindeni, luaţi această cărti-cică şi, pentru dragostea lui Dumnezeu, citiţi-o adeseori cu luare aminte şi fiţi încredinţaţi, că toţi veţi culege mare folos dintr-însa, şi de le veţi pune şi în lucrare, veţi fi şi fericiţi, după cum se zice: *„Fericiţi cei ce aud cuvântul lui Dumnezeu şi-l împlinesc pe el."*

PARTEA ÎNTÂI

ÎNVĂŢĂTURĂ SCURTĂ ŞI LUCRĂTOARE CĂTRE DUHOVNIC

DE LA MULŢI PĂRINŢI ADUNATĂ

CAPITOLUL I

Ce se cuvine să fi dobândit cineva înainte de a fi făcut duhovnic; şi, întâi, despre fapta cea bună a duhovnicului

Întâi, o, părinte, care vrei să devii duhovnic, se cuvine să ai fapte bune şi o sfinţenie mai aleasă şi mai deosebită decât a celorlalţi oameni, chiar şi decât a preoţilor cu care împreună vieţuieşti şi dintre care vrei să fii ales. Să ai patimile tale vindecate şi biruite. Să fii mai presus în toate şi mai deosebit decât toţi ceilalţi şi, ca unul ce vei să te faci duhovnic, se cuvine să petreci o viaţă duhovnicească, povăţuit fiind numai de cugetul Sfântului Duh, dacă voieşti să ai numele de duhovnic adevărat şi unit cu lucrul.

Pentru aceasta, Marele Vasilie hotărăşte în acest chip ce este duhovnicul, zicând: „Duhovnic se numeşte cel ce nu mai vieţuieşte după trup, ci de Duhul lui Dumnezeu este purtat şi fiu al lui Dumnezeu este şi s-a făcut asemenea chipului Fiului lui Dumnezeu." (Despre Sfântul Duh, Cap. 25) Apoi şi Dumnezeiescul Grigorie Sinaitul zice: „Nu este lucrul tuturor a povăţui pe alţii, ci numai al celora cărora li s-a dat dumnezeiasca alegere, după cum zice şi Apostolul: „Alegerea duhurilor, care desparte pe cel rău de cel bun cu sabia cuvântului". (Foaia 923, în *Filocalie*)

Însă nu este suficient să ai numai un singur dar al Sfântului Duh, ci trebuie să ceri de la Dumnezeu să-ţi dea darul îndoit (ca să nu zic înmulţit), precum Elisei a cerut de la Ilie şi a zis: *„Duhul cel ce este întru tine, să fie îndoit întru mine"* (4

Regi 2, 9), ca să poți cu acesta să te povățuiești și pe tine însuți și pe alții. Am zis că tu, cel ce vei să te faci duhovnic, se cuvine să ai patimile tale vindecate și biruite. Căci, dacă mai înainte de a vindeca patimile tale, vei încerca să vindeci patimile altora, vei auzi: „doctore, vindecă-te pe tine însuți", și ceea ce zice Sfântul Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul: „te faci altora doctor, tu fiind plin de răni?". Dacă vrei să fii cu adevărat luminător și desăvârșitor al altora, se cuvine mai întâi să te luminezi și să te faci desăvârșit pe tine însuți, pentru ca astfel să luminezi și să faci desăvârșiți pe alții. Pe scurt, se cuvine mai întâi să ai tu și apoi să dai și celorlalți, „căci împărtășirea merge mai înainte de «dare»", zice Dionisie Areopagitul în *Ierarhia bisericească* (cap. 3).

Și, după toate acestea, tu trebuie să fii chip și pildă spre tot lucrul bun și spre toată fapta cea bună, înaintea ochilor fiilor tăi celor duhovnicești. De aceea, caută și vezi că, de vei posti tu, vor posti și ei, de te vei smeri tu, se vor smeri și ei. Pe scurt, de vei petrece tu cu bună rânduială și după Hristos, se vor îndemna a petrece și ei asemenea. Iar dacă tu vei zice numai, dar nu vei și face, să știi că nu vor asculta cuvintele tale; vor crede mai mult cele ce văd la tine cu lucrul, decât cele ce aud din gura ta; că ochii, după pilda cea de obște, sunt mai credibili decât urechile. Apoi tu, fiindcă ai să întâmpini la mărturisire atâtea și atâtea fețe primejdioase și ai să auzi atâtea și atâtea păcate urâte ale oamenilor și toate întinăciunile și spurcăciunile patimilor lor, se cuvine să fii sau nepătimaș ca soarele care, trecând prin locuri pângărite, nu se spurcă, sau ca porumbița cea curată a lui Noe, care, trecând peste atâtea trupuri împuțite ale oamenilor celor înecați de potop, nu a șezut pe nici unul din ele. Pentru aceasta și Sfântul Meletie Mărturisitorul zice că „nu se cuvine ca cei pătimași să fie povățuitori și iconomi ai sufletelor. Precum leul nu poate să păstorească oi, și vulpea nu poate să păstorească păsări, tot așa nu se cuvine ca cei pătimași să fie povățuitori ai sufletelor,

pe care ei trebuie să le aducă lui Dumnezeu izbăvite de patimi" (Treapta 171). Iar dacă tu, pătimaș fiind, vei căuta să te faci duhovnic, vai!, cu adevărat, având mintea întunecată de patimi, tu nu vei putea să judeci îndreptarea cea potrivită, de care are trebuință fiecare păcătos. „*Fățarnice* – zice Sfânta Evanghelie – *scoate întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți gunoiul din ochiul fratelui tău*" (Matei 7, 5). Tu nu vei canonisi cum se cuvine, ci prea lesne vei face pogorăminte mari la păcătoșii aceia care cad în aceleași patimi pe care le ai și tu. „*De vreme ce cu judecata cu care judeci pe celălalt, pe tine te osândești, căci aceleași lucruri faci și tu, cel ce judeci*" (Romani 2, 1).

Un creștin a întrebat pe un înțelept dacă sunt aceleași păcate în toate locurile. Iar înțeleptul i-a răspuns că sunt aceleași, pentru că Dumnezeu este Același în toate locurile. Atunci creștinul i-a spus: „cum se explică, atunci, că eu pentru aceleași păcate pe care le-am făcut în locuri diferite, am fost canonisit cu diferite canoane? Când eram în cutare loc, duhovnicul de acolo nu m-a mustrat deloc pentru beție, iar pentru curvie m-a mustrat foarte tare, încât mustrarea aceea a fost de ajuns a mă opri de la păcat. Iar când eram în alt loc, duhovnicul de acolo, pentru curvie nici o sfătuire înțeleaptă nu mi-a dat, iar pentru beție m-a mustrat foarte tare, ca pe un fur de cele sfinte, și m-a canonisit." Înțelegem din aceasta, că duhovnicii aceștia, la patimile pe care le aveau și ei făceau pogorăminte mari, iar la patimile pe care nu le aveau făceau mustrarea necesară.

Tu nu vei putea să întorci pe păcătoși la tine, dar păcătoșii, dimpotrivă, pot să te întoarcă pe tine la dânșii. Aceia te vor atrage pe tine la voia lor și nu tu pe aceia la voia ta – lucru pe care îl oprește Dumnezeu, zicând către Ieremia: „*Se vor întoarce aceia către tine, iar tu nu te vei întoarce către dânșii*" (Ier. 15, 19). Iar de câtă primejdie și de câtă pierzare de suflet sunt pricinuitoare acestea și la tine și la cei ce se pocăiesc,

fiecare poate înțelege. Drept aceea și Nichifor Hartofilax, dezlegând unele întrebări ale lui Teodosie Zăvorâtul, zice: „Cu adevărat primejdios lucru și cu îndrăzneală este a lega și a dezlega pe cei ce au căzut în greșeli și a nu face leacurile potrivite cu patimile.”

CAPITOLUL II

Despre cunoștința ce se cade să aibă duhovnicul despre Dumnezeieștile Scripturi, despre Dogme și despre Sfintele Canoane

Se cuvine, tu, cel ce vrei să te faci duhovnic, să ai cunoștință și iscusință deosebită de Scriptura Vechiului Testament și de cea a Noului Testament, de Dogmele credinței ce se cuprind în Simbolul credinței, adică în *Crez*, și chiar mai mult și mai cu dinadinsul, de toate Canoanele Sfinților Apostoli, ale Sfintelor Sinoade și ale Sfinților Părinți, cu a căror citire se cuvine să te îndeletnicești ziua și noaptea, încât să le știi pe de rost. Să te culci cu dânsele, ca și Alexandru cel Mare cu Iliada lui Homer. Pe acestea să le respiri în fiecare ceas și în fiecare clipă, de vreme ce vrei să te faci cârmaci al Corăbiei Sfintei Biserici și vrei să ții în mâinile tale Canoanele acestea, care sunt ca o cârmă a Bisericii. Pentru aceasta trebuie să fii iscusit și să știi cum se cuvine să întorci cârma și să o ții cu meșteșug astfel încât, la vremea potrivită, când te vei face duhovnic adică, prin această cârmuire cu iscusință să izbăvești de furtuna păcatului pe păcătoși. Căci, precum zicea un dascăl, mare lucru este acesta, adică doctorii să se îndeletnicească de-a pururea cu citirea cărților celor doctoricești, pentru ca să afle vreo doctorie nouă cu care să poată să lungească viața cea vremelnică a vreunui bolnav. Dimpotrivă, duhovnicii rareori sau cu greu deschid vreo carte dumnezeiască ca să învețe vreo doctorie prin care să dea viață veșnică și mântuire păcătoșilor.

CAPITOLUL III

Despre păcatele cele de moarte, cele vrednice de iertare şi cele ale lipsirii

Pe lângă acestea se cuvine să ştii că, precum doctorul are nevoie să ştie care sunt bolile trupului, aşa şi tu, cel ce vrei să te faci duhovnic, trebuie să cunoşti care sunt bolile sufletului, adică păcatele, ca să ştii cum să le vindeci. Şi chiar dacă bolile sufle-tului, adică păcatele, sunt de multe feluri, trebuie să ştii că acestea se împart în trei:

- păcatele cele de moarte
- păcatele vrednice de iertare
- păcatele lipsirii şi ale nelucrării

Păcatele de moarte

De moarte sunt, după cum zic Ghenadie Scholarul, Coresie, Mărturisirea Ortodoxă şi Hrisant, Patriarhul Ierusalimului, păcatele cele de bună voie, care strică ori numai dragostea cea către Dumnezeu, ori şi pe cea către aproapele şi îl fac pe acela care le săvârşeşte vrăjmaş lui Dumnezeu şi vinovat morţii celei veşnice a chinului. Cele mai cuprinzătoare sunt:

- mândria,
- iubirea de argint,
- desfrânarea,
- invidia,
- îmbuibarea pântecelui,
- mânia şi
- trândăvia

Păcatele cele vrednice de iertare

Iară vrednice de iertare sunt păcatele cele de bună voie, care nu strică dragostea cea către Dumnezeu şi pe cea către aproapele, nici nu îl fac pe om vrăjmaş lui Dumnezeu şi vinovat morţii celei veşnice. La acestea sunt supuşi chiar şi sfinţii, după graiul fratelui lui Dumnezeu: *„Că multe greşim toţi”* (Iacov 3, 2), şi după al lui Ioan: *„De vom zice că nu avem păcat, pe noi ne înşelăm”*(1 Ioan 1, 8), şi după Canoanele 125, 126, şi 127 ale Sinodului din Cartagina. Iar acestea sunt, după cum zic Coresie şi Hrisant: vorba deşartă, cea dintâi mişcare şi pornire a mâniei, cea dintâi mişcare a poftei, cea dintâi mişcare a urâciunii, minciuna cea cu glumă, invidia trecătoare, când râvneşti asupra cuiva, când ai mâhnire mică pentru bunătăţile aproapelui, şi cele asemenea.

Alţii fac alte deosebiri în rândul păcatelor celor de moarte şi ale celor vrednice de iertare, tâlcuind cuvântul lui Ioan care zice: *„Este păcat spre moarte şi este păcat nu spre moarte”*; precum şi al lui Mitrofan al Smirnei, care zice: „Păcat spre moarte este tot păcatul care se pedepsea în legea veche cu moartea, precum: hula împotriva lui Dumnezeu, uciderea de bună voie, zăcerea cu dobitoace şi altele; iar nu spre moarte sunt acelea care nu se pedepseau cu moartea, precum: uciderea fără de voie şi altele.” Iar Anastie Sinaitul (întreb. 54) zice că păcat spre moarte este acela care se face cu ştiinţă, nu cu neştiinţă. Dar şi hula împotriva lui Dumnezeu şi păcatul cel mare săvârşit cu ştiinţă, precum uciderea sau preacurvia, sunt spre moarte. Iar canonul al 5-lea al Sinodului al VII-lea Ecumenic numeşte păcat spre moarte pe cel nepocăit şi neîndreptat.

Păcatele lipsirii

Păcate ale lipsirii se numesc lucrurile sau cuvintele bune, sau gândurile acelea pe care putea cineva să le facă sau să le gândească, dar s-a lenevit și nu le-a făcut, nici nu le-a zis, nici nu le-a gândit. Acestea se nasc, precum am zis, din păcatul cel de moarte al trândăviei. Eu știu foarte bine că pe aceste păcate ale lipsirii, oamenii nu le cunosc nicicum că sunt păcate; pentru că puțini sunt aceia care socotesc păcat faptul că nu au făcut milostenia pe care puteau și aveau mijlocele necesare să o facă, sau că nu au dat acel sfat bun pe care puteau să-l dea aproapelui, sau să facă rugăciune sau altă faptă bună. Încă știu prea bine, că Dumnezeu pentru acestea va cere socoteală în ziua judecății. Și cine oare ne încredințează de aceasta? Pilda slugii leneșe, care avea un talant și l-a îngropat în pământ: aceasta a fost osândită nu pentru că a făcut vreun păcat sau nedreptate (pentru că ce i s-a dat, pe deplin iarăși a întors), ci pentru că, putând să-l înmulțească, s-a lenevit și nu l-a înmulțit. *„Se cuvenea, zice, să dai argintul meu schimbătorilor și eu venind aș fi luat al meu cu dobândă"*(Matei 25, 26). Ne încredințează de aceasta și pilda celor cinci fecioare neînțelepte, care au fost osândite nu pentru altceva, ci numai pentru lipsa untdelemnului. La fel și păcătoșii care la judecată vor sta de-a stânga; aceștia nu vor fi osândiți pentru că au făcut vreun păcat, ci pentru lucruri pe care trebuia să le facă și nu le-au făcut: *„Că am flămânzit, și nu mi-ați dat să mănânc, am însetat și nu mi-ați dat să beau"* (Matei 25, 42).

Păcate ale lipsirii se numesc și câte răutăți puteau și aveau mijloace să le oprească cu cuvântul sau cu lucrul, și nu le-au oprit. Pentru aceasta sunt și certați asemenea cu cei ce le fac, după Canonul 25 al Sinodului din Ancira, Canonul 51 al Marelui Vasilie și Canonul 25 al Sfântului Ioan Postitorul. Pentru aceasta, un dascăl aseamănă păcatele lipsirii cu otrava și mușcarea aspidei; că precum aceasta omoară fără a aduce durere omului (și Alexăndrinenii cu aceasta omorau pe cei ce făceau mici greșeli, precum zice Galinos), așa și păcatele acestea omoară sufletul fără a da durere și fără ca păcătoșii să simtă.

Treptele păcatului

Se cuvine să mai știi, o, duhovnicule, că treptele păcatului, de la început până la sfârșit, sunt douăsprezece.

- Prima treaptă este când face cineva binele, dar nu-l face bine, adică nu cu scop bun, ci amestecă binele cu răul; ca atunci când face cineva milostenie sau post sau un alt lucru bun ca să fie slăvit de oameni.
- A doua treaptă este lucrarea nedesăvârșită a lucrului celui bun.
- A treia este bântuiala lucrului celui rău.
- A patra este unirea cu răul.
- A cincia este lupta care se dă la toate treptele păcatului; căci se cuvine ca omul să se nevoiască și să se lupte ca să facă binele bine, și să nu înceteze de la acest bine.
- A șasea este învoiala cu răul.
- A șaptea este păcatul cu mintea, precum zice Sfântul Maxim, că după ce face învoială, omul se străduiește să-și întipărească păcatul acela în mintea sa atât de lămurit, ca și cum l-ar fi făcut în fapt.
- A opta este lucrarea însăși a păcatului.
- A noua este obiceiul de a face păcatul deseori.
- A zecea, este deprinderea păcatului, care silește pe om să păcătuiască vrând și nevrând.
- A unsprezecea este deznădăjduirea.

- A douăsprezecea este omorârea de sine, când omul se omoară pe sine având mintea sănătoasă, dar fiind biruit de deznădăjduire.

Deci tu, o, părinte duhovnic, trebuie să te străduieşti în tot chipul ca să întorci pe păcătos la treptele păcatului cele dinapoi şi mai mici şi să-l opreşti de a trece la cele dinainte şi mai mari. Iar mai mult decât toate, trebuie să te sârguieşti să-l smulgi din deznădăjduire, indiferent în care treaptă a păcatului s-ar afla.

CAPITOLUL IV

Despre cele zece porunci

Se cuvine încă să ştii, o, părinte, care vrei să te faci duhovnic, cele zece porunci, şi care sunt cei ce le încalcă pe acestea, după cum zice Mărturisirea Ortodoxă. Pentru aceasta punem aici pe cei ce greşesc la cele zece porunci, şi pentru tine, duhovnicul, şi pentru cel ce se pocăieşte. Pentru tine, pentru a-i cunoaşte pe aceştia şi în felul acesta să întrebi cu uşurinţă la spovedanie, pe cei ce se pocăiesc, dacă au greşit încălcând poruncile. Iar pentru cel ce se pocăieşte, ca să-şi cerceteze conştiinţa sa mai înainte de a se spovedi şi să vadă de a greşit la vreuna din aceste zece porunci, pentru ca, aflând cu uşurinţă păcatele sale, să le ţină minte şi să le spovedească pe toate aşa cum trebuie.

Despre întâia poruncă

„Eu sunt Domnul Dumnezeul tău Cel ce te-am scos pe tine din pământul Egiptului şi din casa robiei, să nu-ţi fie ţie alţi Dumnezei afară de mine." (Ieşire 20, 2).

La această poruncă greşesc:

- cei care sunt fără Dumnezeu,
- cei care au mai mulţi dumnezei,
- cei ce se leapădă de Pronia lui Dumnezeu şi ţin seamă de noroc şi de ursitori,
- toţi fermecătorii, vrăjitorii şi
- cei care cinstesc cele nevrednice de cinste,
- toţi cei care nu cred cu dreaptă socoteală într-unul Dumnezeu cel în Treime.

Pe scurt, toţi aceia care nădăjduiesc mai mult în om sau în ei înşişi sau în bunătăţile cele pământeşti şi de aiurea dobândite, decât în Dumnezeu.

Mai greşeşte faţă de această poruncă şi:

- cel care a amestecat de bună voie gânduri ale necredinţei cu vreun lucru al credinţei, sau le-a grăit cu gura sa;
- cel care a urât pe Dumnezeu, sau s-a lepădat de El;
- cel care a ispitit pe Dumnezeu, cerând de la Dânsul minuni fără să fie nevoie;
- cel care a furat lucru sfânt şi bisericesc;
- cel care a vândut sau a cumpărat cu bani darul lui Dumnezeu;
- cel care s-a lenevit şi nu a învăţat tainele credinţei şi învăţătura cea creştinească;
- cel care a citit cărţi potrivnice credinţei şi faptei celei bune;
- cel care nu a arătat cucernicia şi cinstea cea cuviincioasă faţă de cele dumnezeieşti;
- cel care nu s-a spovedit cu cuviincioasă cercetare a conştiinţei, cu durere şi cu hotărâre să nu mai greşească;
- cel care, aflându-se în păcat de moarte, s-a împărtăşit cu prea curatele Taine;
- cel care a ridicat mână asupra oamenilor bisericeşti;
- cel care s-a deznădăjduit de milostivirea lui Dumnezeu, sau a păcătuit nădăjduindu-se în dânsa sau a hotărât să păcătuiască până când poate şi pe urmă să se pocăiască;
- şi, cea mai pe urmă de toate, cel care a sfătuit sau a ajutat la toate aceste păcate sau, putând să le oprească, nu le-a oprit cu cuvântul sau cu lucrul.

Despre a doua poruncă

„Să nu-ţi faci chip cioplit şi nici vreo asemănare cu ceva din câte sunt în cer, sus, ori din câte sunt pe pământ, jos, ori din câte sunt în apele de sub pământ, să nu te închini lor, nici să slujeşti lor" (Ieşire 20, 4).

La aceasta greşesc:

- cei care în chip nemijlocit slujesc idolilor, închinându-se zidirii iar nu Ziditorului - precum păgânii şi închinătorii la idoli - sau
- cei care slujesc idolilor indirect, prin împătimirea ce au faţă de materie şi faţă de lucrurile lumii - precum sunt lacomii - pentru care a zis dumnezeiescul Pavel: „Omorâţi mădularele voastre cele pământeşti; desfrânarea, necurăţia, patima, pofta cea rea, lăcomia - care este închinare la idoli." (Coloseni 3, 5). Lângă aceştia stau şi
- cei care-şi îmbuibă pântecele, pentru care a zis acelaşi Pavel: „Cărora pântecele le este Dumnezeu" (Filipeni 3, 19).
- toţi aceia care au evlavie făţarnică şi nu adevărată, şi toţi aceia care socotesc evlavie lucrurile cele de afară şi nu iau în seamă lucrurile cele mai grele ale Legii: judecata, mila şi credinţa (Mat. 23, 23);
- cei care cred în nălucirile viselor, precum şi cei pătimaşi şi iubitori de dezmierdări, care iubesc şi au patimă la chipurile şi idolii patimilor lor, care le închipuie în mintea lor.

Despre a treia poruncă

„Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deşert, pentru că nu va lăsa nepedepsit Domnul pe cel care va lua numele Lui în deşert" (Ieşire 20, 7).

La această poruncă greşesc:

- hulitorii,
- câţi fac jurămintele, sau calcă jurămintele, sau pun pe alţii de fac jurăminte;
- câţi pomenesc pe Dumnezeu la orice pricină şi zic: Dumnezeu ştie, şi altele asemenea;
- câţi făgăduiesc lui Dumnezeu să facă vreun lucru bun, dar nu săvârşesc făgăduinţele lor;
- proorocii mincinoşi, şi
- câţi cer de la Dumnezeu cereri necuviincioase după voia lor. Încă şi
- dacă cineva ia cuvintele Scripturii în glumă şi în râs,
- sau nu suferă ticăloşiile şi bolile trupului cu răbdare şi cu mulţumire, ci cârtesc socotind pe Dumnezeu nedrept. Nu numai dacă huleşte pe Dumnezeu şi pe sfinţii lui, ci
- dacă face şi pe alţii să hulească, sau dacă
- socoteşte că Dumnezeiasca Scriptură cuprinde basme, se împotriveşte ei şi laudă mai mult cărţile păgânilor.

Despre a patra poruncă

„Adu-ţi aminte de ziua Sâmbetei să o sfinţeşti pe ea, şase zile să lucrezi şi să faci toate lucrurile tale, iar a şaptea zi, Sâmbăta Domnului Dumnezeului tău" (Ieşire 20, 8).

La această poruncă greşesc:

- aceia care nu merg la Biserică Duminica - în care a mutat Dumnezeu Sâmbăta cea veche şi pentru că El este Domn Sâmbetei (Matei 12, 8) şi nu este supus nici unei stăpâniri, dar şi pentru că în ziua aceasta a fost Învierea Lui şi înnoirea a toată lumea.

- aceia care nu merg la biserică la celelalte sărbători ale Domnului şi ale Maicii lui Dumnezeu şi ale Sfinţilor, care nu merg ca să asculte Dumnezeieştile Cuvinte;
- sau aceia care merg la Biserică, dar numai din obicei, ca să-şi petreacă vremea neluând aminte la slujbă, ci numai bârfind şi vorbind despre cele lumeşti.
- aceia care, pentru pofta cea fără de măsură a bogăţiei, lucrează sărbătorile, sau pun pe alţii să lucreze, cei care fac jocuri, mâncăruri şi băuturi, vrajbe şi alte asemenea acestor necuviinţe şi merg pe la cârciumi în aceste zile, cu deosebire de Sfintele Paşti – Praznicul Praznicelor şi Sărbătoarea Sărbătorilor. Atunci sunt datori mai mult a slăvi pe Dumnezeu şi cu gândurile şi cu cuvintele şi cu lucrurile şi nu a umbla pe calea cea împotrivă, la jocuri sau în cârciumi, ca şi cum n-ar fi sărbătoare creştinească, ci păgânească, a lui Bachus, dumnezeul beţivilor.
- aceia care, în loc de a sta acasă şi a-şi aduce aminte de ziua aceea, în care cerurile se vor deschide şi se va arata Judecătorul cu trâmbiţele lui, se va face învierea morţilor, judecata cea dreaptă şi răsplătirea fiecăruia după lucrurile sale; - ei fac voile diavolului şi poftele satanei, neaducându-şi aminte de cuvântul Scripturii, care zice: „Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi Lui cu cutremur." Pentru aceasta şi Sfinţii Apostoli, în aşezămintele lor, nu dau voie creştinilor să vorbească sau să facă vreun lucru necuviincios în Sărbători şi în Duminici. Încă greşesc
- aceia care ştiu carte şi nu citesc cărţile cele dumnezeieşti la sărbători,
- acei păstori şi întâistătători de Biserici care nu-şi învaţă poporul,
- cei care nu dau din avuţiile lor o părticică mică la milostenia ce se strânge la sărbători pentru săraci, despre care scrie şi dumnezeiescul Pavel (1 Cor. 16).

Despre a cincea poruncă

„Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta ca să-ţi fie ţie bine şi să trăieşti mult pe pământ” (Ieşire 20, 12).

La această poruncă greşesc:

- acei copii care nu cinstesc pe părinţii lor cu dragoste, cu ascultare şi cu mulţumire, după cum şi ei trebuie să ia de la părinţi hrană, ajutor, învăţătură şi pildă bună.
- cei care nu cinstesc pe părinţi lor duhovniceşti, pe arhierei, pe preoţi, pe învăţători, pe cei ce s-au făcut lor stareţi prin chipul îngeresc; slugile care nu cinstesc pe stăpânii lor şi acei supuşi care nu cinstesc pe împăraţii şi pe domnii lor, într-un cuvânt, toţi cei cărora li s-a făcut bine şi nu cinstesc pe binefăcătorii lor. La această poruncă încă greşesc şi
- cei care au căsătorit sau au făcut călugări pe copiii lor cu sila sau i-au pus la altă treaptă fără voia lor, sau nu i-au trimis la Biserică, sau nu s-au îngrijit ca ei să aibă obiceiuri bune, sau nu i-au pedepsit când au greşit, sau nu i-au învăţat carte, sau vreun meşteşug.
- asemenea şi copiii care nu au îngrijit pe părinţi în trebuinţele lor, sau nu i-au cercetat în bolile lor, sau fără binecuvântarea lor s-au căsătorit.
- greşeşte şi bărbatul care nu s-a îngrijit pentru femeia sa sufleteşte şi trupeşte, sau a ocărât-o peste cuviinţă, sau a pedepsit-o fără dreptate.
- asemenea şi femeia care nu a ascultat de bărbatul său. La această poruncă greşesc încă şi
- toţi stăpânii şi cei mai mari, care nu poartă de grijă pentru slugile şi supuşii lor, sufleteşte şi trupeşte.

Despre a şasea poruncă

„Să nu ucizi” (Ieşire 20, 15).

La această poruncă greşesc:

- cei care omoară pe cineva trupeşte, sau cu mâna lor, sau prin alţii, sau cu sfat, sau cu ajutorul şi îndemânarea lor;
- cei care omoară pe cineva sufleteşte, precum sunt ereticii, învăţătorii cei mincinoşi şi toţi creştinii care pricinuiesc sminteală altora cu pilda vieţii lor celei rele;
- cei care în vremea ciumei sau a altei boli molipsitoare, ştiindu-se că sunt molipsiţi, se amestecă cu ceilalţi şi îi molipsesc;
- cei care se omoară singuri; pe scurt,
- toţi cei ce se aruncă pe ei înşişi în primejdii.
- la această poruncă se adaugă şi mânia, invidia şi celelalte patimi, care sunt pricinuitoare de ucidere. Greşeşte cineva şi
- dacă a poftit răul aproapelui, sau s-a bucurat de ticăloşiile lui sau s-a mâhnit de binele lui;
- dacă are vrajbă cu altul şi doreşte să-i facă răsplătire;
- dacă nu a iertat pe vrăjmaşul său, sau nu a cerut iertare de la el;
- dacă a alungat pe săraci cu cuvinte ocărâtoare;
- dacă a dat buruieni ca femeia să lepede copilul;
- dacă a ţinut parte celor răi;
- dacă a pus sminteli şi a pricinuit vrajbe;
- dacă a bătut pe cineva sau a rănit;
- dacă a mustrat pe cineva fără de dreptate, din mânie şi nu din dragoste;
- dacă a luat stăpânire de dascăl sau de judecător, sau de doctor sau de preot sau de duhovnic, sau de arhiereu sau de boier nefiind vrednic, sau a făcut pe alţii nevrednici de au luat;

- dacă s-a vătămat din multa mâncare și beție, sau din poftele trupești și alte necuviințe.

Despre a șaptea poruncă

„Să nu săvârșești adulter” (Ieșire 20, 13).

La această poruncă greșesc nu numai:

- cei care desfrânează cu femeia măritată a aproapelui,
- cei ce curvesc cu femeie nemăritată (căci, după canonul al patrulea al Sfântului Grigorie de Nyssa, și curvia se socotește preacurvie). Greșesc și
- monahii cei care curvesc sau se însoară, și cei care cad în preacurvie duhovnicească, adică în eres și gânduri rele.
- La această poruncă se amintesc: lăcomia, cântecele, privirile cele desfrânate și îndemnătoare spre pofte și toate celelalte care sunt pricinuitoare de curvie.
- Încă greșește cineva și dacă, fie bărbat sau femeie, s-a sulemenit sau s-a împodobit, sau s-a uns cu vopsele și cu miresme cu scop rău și a smintit pe altul,
- dacă a îndemnat pe cineva să păcătuiască trupește sau s-a făcut mijlocitor la aceasta cu scrisori, cu vești, cu daruri și cu altele asemenea.

Despre a opta poruncă

„Să nu furi” (Ieșire 20, 14).

La această poruncă greșesc:

- cei care sunt hoți pe față, precum sunt tâlharii, răpitorii și cei ce iau cu sila;
- cei care sunt furi în ascuns, precum cei care fură pe ascuns;

- cei care sunt furi amăgitori, precum sunt negustorii și toți cei ce se silesc să amăgească pe altul vânzând cu măsuri false și făcând alte mii de meșteșuguri și de minciuni (pentru aceasta și Domnul a numit pe negustori furi si tâlhari, zicând: *„Casa mea casă de rugăciune se va chema, iar voi ați făcut-o peșteră de tâlhari”* (Matei 21, 13), precum și cei ce iau dobândă.

Această poruncă se calcă prin iubirea de argint, împreună cu patimile și păcatele care se nasc din iubirea de argint.

Încă greșește la aceasta și:

- dacă va cumpăra cineva lucru de furat știind că este de furat, ca să-l ia mai ieftin decât face;
- dacă a trecut banii răi în loc de buni sau,
- dacă nu a lucrat lucrătorul cum se cuvenea sau a lucrat rău și a luat plata pentru lucru bun;
- dacă nu a plătit cineva celor ce l-au slujit;
- dacă a găsit ceva și a ascuns fără a cerceta cine a pierdut;
- dacă nu a participat cinstit la tocmeala care s-a făcut;
- dacă s-a lenevit de lucrurile peste care a fost mai mare sau dacă a fost purtător de grijă al sărmanilor, al văduvelor sau al Bisericilor, al școlilor sau al tovarășilor;
- dacă a dat daruri Judecătorului ca să judece nedrept, sau el a luat daruri ca să judece nedrept;
- dacă cere milostenie neavând trebuință;
- dacă vând negustorii lucrul cel rău în loc de bun, sau îl amestecă cu cel bun;
- dacă vând un lucru mai scump decât l-au cumpărat;
- dacă se vorbesc cu alți negustori să vândă cu preț nedrept;
- dacă vând mai scump la cumpărătorul care nu știe, sau cumpără mai ieftin de la vânzătorul care nu știe;
- dacă nu vând precum le poruncește stăpânul;

Mai greşesc faţă de această poruncă:

- dacă dau daruri la stăpâni ca să-i lase să vândă cum vor;
- dacă nu fac socoteală corectă cu tovarăşii lor;
- dacă spun minciuni ca să-şi însuşească bani străini;
- dacă are cineva lucru strein, sau zălog, şi îl lasă de se strică sau îl cheltuieşte;
- dacă a jucat în cărţi, sau a jucat alte jocuri cu copii sau cu alţii neiscusiţi ca să-i înşele.
- la această poruncă încă greşeşte şi dacă a făcut cineva pagubă la lucrul şi averea fratelui său;
- dacă a mutat hotarele şi semnele moşiilor sau ale caselor ca să ia din moşia sau casa aproapelui său;
- dacă a tăiat pomii fratelui său,
- dacă i-a furat animalele fratelui;
- dacă va amăgi cineva şi va lua sluga altuia cu făgăduinţă că-i va da mai multă plată;
- dacă va deschide cineva scrisori şi le va citi, sau va face iscălitura altuia, sau o va prescrie, sau o va rade, sau o va rupe.

Toate acestea sunt furtişag şi trebuie să le dea înapoi de vrea cineva să ia iertare.

Despre a noua poruncă

„Să nu mărturiseşti strâmb împotriva aproapelui tău" (Ieşire 20, 16).

La această poruncă greşesc:

- cei care mărturisesc strâmb şi cu nedreptate ca să păgubească, sau să facă rău fratelui lor;
- cei care au păreri şi presupuneri asupra fratelui lor (că minciuni sunt şi acestea ale minţii);

- cei care râd de sluţirile cele fireşti ale minţii, sau ale glasului, sau ale feţei, sau ale celorlalte membre ale trupului aproapelui, fiindcă nu este el pricina acestor sluţiri;
- judecătorii cei care pentru daruri, sau pentru că nu socotesc bine lucrul, fac judecată nedreaptă.
- la aceasta încă greşeşte, dacă a sfătuit cineva, sau a îndemnat pe altul să mărturisească strâmb,
- dacă a împiedicat pe altul cu lucruri nedrepte de a lua vreo dregătorie,
- dacă a putut să oprească nedreptăţile şi mărturiile cele mincinoase şi nu a voit,
- dacă transmite cuvinte şi veşti spre vătămarea aproapelui,
- dacă a osândit sau a clevetit sau a ascultat cu dulceaţă pe alţii clevetind sau a lăudat pe clevetitorul sau s-a linguşit şi cu nedreptate a lăudat pe cineva.

Despre a zecea poruncă

„Să nu pofteşti femeia aproapelui tău, să nu pofteşti casa vecinului tău, nici ţarina lui, nici sluga lui, nici slujnica lui, nici boul lui, nici înjugătorul lui, nici tot dobitocul lui, nici câte sunt ale aproapelui tău" (Ieşire 20, 17).

Cele dintâi patru porunci învaţă datoriile cele către Dumnezeu şi erau scrise în tabla cea dintâi, precum spune la Mărturisirea Ortodoxă, iar celelalte şase învaţă îndatoririle cele către aproapele şi erau scrise în a doua tablă.

Pentru aceasta şi Domnul, în dragostea cea către Dumnezeu şi în cea către aproapele, a cuprins în Evanghelie cele zece porunci şi a zis: *„o iotă sau o cirtă nu va trece din lege* (adică din cele zece porunci)."

Şi din aceste şase porunci, cele cinci, care învăţau datoriile către aproapele, opresc pe om numai de la cuvinte şi lucrări ale păcatului cele din afară, iar cea de-a şasea poruncă îl opreşte şi de la singură pofta rea a sufletului, adică dinăuntru. Îl opreşte să nu poftească nicidecum păcatul, nici cu inima lui, fiindcă pofta lui este pricină şi rădăcină a tuturor cuvintelor şi a lucrurilor celor din afară. Pentru aceasta şi Domnul spune despre această poftă: *„tot cel ce caută la femeie spre a o pofti pe ea, iată a preacurvit cu dânsa în inima sa"* (Matei 5, 28), iar alteori spune: *„din inimă ies gândurile cele rele, uciderile, preacurviile, furtişagurile, mărturiile mincinoase, hulele"* (Matei 15, 19). Şi Sfântul Ioan Gură de Aur zice că: "aşa cum flacăra aprinde trestia, tot aşa şi pofta aprinde sufletul; şi aşa cum fumul orbeşte şi vatămă ochii, tot aşa şi pofta vatămă mintea; şi iarăşi: rădăcina preacurviei este pofta cea neînfrânată, şi pentru aceasta nu numai curvia a pedepsit-o Domnul, ci şi pofta a socotit-o" (Al doilea cuvânt despre post).

Deci la această poruncă greşesc toţi aceia care, chiar dacă cu lucrul nu iau cele străine, poftesc cu sufletul şi cu inima să aibă sau femeie, sau animal, sau orice fel de alt lucru străin.

Acestea fiind spuse, două lucruri însemnăm aici:

1. Cel ce se pocăieşte nu trebuie să ştie pe de rost toate greşelile acestea pe care le-am pus la fiecare poruncă, ci numai câte a făcut şi să le mărturisească pe ele.

2. Că, deşi toate acestea nu sunt păcate de moarte, trebuie însă pe toate să le mărturisească duhovnicului, întocmai cum le-a făcut.

CAPITOLUL V

Despre împrejurările şi pricinile păcatului

Încă trebuie să ştii tu, o, Părinte, care vrei să te faci duhovnic, cele ce se numesc împrejurări şi pricini ale păcatului. Acestea, după cum zice Coresie, sunt şapte:

1. Cine? Adică cine este cel ce a făcut păcatul.
2. Ce? Adică ce păcat a făcut.
3. Pentru ce l-a făcut?
4. Cu ce l-a făcut?
5. Când l-a făcut?
6. Unde l-a făcut?
7. De câte ori l-a făcut?

Cu acestea şapte întrebări cercetându-se fiecare păcat, se vede a fi mai mare sau mai mic. Lângă acestea şapte se socotesc şi cele mai înainte de păcat şi cele de după păcat.

Cine este cel ce a păcătuit?

Adică cine este persoana care a păcătuit? A păcătuit singură, fără să fie în legătură cu alta, precum Petru, Pavel, sau în legătură cu altcineva? Legătura poate fi de patru feluri: *după fire,* precum tatăl cu fiul; *după întâmplare,* precum Arhiereul, împăratul, stăpânul şi, pe scurt, fiecare boier sau conducător care sunt în legătură cu poporul lor cel supus şi

peste carele stăpânesc; *după voinţă,* precum prieten cu prieten, şi *după meşteşug,* precum dascălul sau meşterul cel mare cu ucenicul.

Se mai adaugă şi acestea: *după cin,* precum călugărul sau filosoful şi *după vârstă,* precum tânărul sau bătrânul. Pe scurt, să spun că aceasta se zice şi se aplică la toată aşezarea pe care o are fiecare: a înţelepciunii, a puterii trupeşti, sufleteşti, duhovniceşti, politice.

Cercetându-se astfel păcatul, adică răspunzându-se la întrebarea *cine*, se constată a fi mai mare sau mai mic. Mai mare este greşeala arhiereului, a împăratului, a celui cu vrednicii, pentru pilda cea rea pe care o dă poporului, decât aceeaşi greşeală pe care o face un supus. Mai mult greşeşte un copil când ocărăşte pe părinţii săi, sau prietenul pe prieten, sau ucenicul pe dascăl şi pe meşterul său, decât când îi va ocări pe aceştia toţi un străin. De asemenea, un călugăr, un filosof, un bătrân, mai mult greşesc de se vor împodobi, decât un mirean, un neînvăţat sau un tânăr care se împodobesc.

Este importantă şi persoana celui care a păcătuit şi care se spovedeşte, dacă este preot, sau mirean, sau călugăr. Dar să nu arate numele aceluia. Sfântul Isidor spune că mai mare este păcatul preotului decât al mireanului, nu după fire, ci pentru dregătoria preotului. Vezi şi pe dumnezeiescul Gură de Aur, în *Al doilea cuvânt despre preoţie*, aceleaşi lucru zicând.

Plăcut şi vrednic de ştiinţă este ceea ce se povesteşte în cărticica ce se numeşte *Duhovnicul învăţându-se.* Odinioară s-a întâmplat ca un împărat să se spovedească la un duhovnic de ţară, dar priceput; şi după ce împăratul a spus toate păcatele sale, i-a zis duhovnicului: nu am altceva să-ţi mai spun; iar duhovnicul i-a zis: „O, împărate până acum ai spus păcatele lui Alexie, acum spune şi păcatele împăratului - vrând să arate cu aceste cuvinte, înţeleptul duhovnic, că tot cel care are stăpânire şi

dregătorie, atât politică, cât şi duhovnicească, nu se cuvine să se spovedească ca un om de rând, sau să fie cercetat de duhovnic ca unul din poporul cel de obşte, ci pe lângă păcatele ce a făcut ca un om, trebuie să mărturisească şi câte bunătăţi putea să facă poporului său ca unul ce are stăpânirea şi nu le-a făcut; şi câte răutăţi din pricina lui se fac supuşilor lui, şi el nu le îndreptează, lucruri pentru care o să dea socoteală cu amănuntul în faţa lui Dumnezeu.

Deci, după această rânduială trebuie să spovedeşti şi tu, o, duhovnice, pe cei cu dregătorie duhovnicească sau politică.

Ce păcat a făcut?

Cercetându-se păcatul, adică ce păcat a făcut, se va vedea dacă este mai mare sau mai mic. Adică, păcatele de moarte sunt mai mari decât cele vrednice de iertare iar din păcatele de moarte, uciderea este mai mare decât furtul; şi decât toate, este mai mare lepădarea de Dumnezeu şi păgânismul.

La această pricină, adică ce păcat a făcut, se aduc în discuţie şi se cercetează şi păcatele lipsirii, adică câte bunătăţi putea să facă cineva, sau să spună, sau să gândească şi nu le-a făcut, sau nu le-a spus, sau nu le-a gândit. Şi câte răutăţi putea să oprească cu cuvântul, sau cu lucrul, şi nu le-a oprit.

În acest fel se cercetează chipul păcatului, adică de este lucru, sau cuvânt, sau înţelegere sau gând. Asemenea şi felul lui, adică: preacurvie, sau desfrânare, sau ucidere. Şi ce fel de cuvânt: cuvânt deşert, sau jurământ strâmb, sau mărturie mincinoasă. Şi ce fel de gând: mândrie, sau eres, sau hulă cu mintea, sau bântuială, sau unire, sau învoială şi celelalte.

Pentru ce a făcut păcatul?

Cercetându-se şi pricina pentru care omul a păcătuit, adaugă sau împuţinează greutatea păcatului, adică de a ucis cineva pe tirani, ca să izbăvească cetatea de tiranie, sau a furat ca să miluiască pe săraci, sau a lovit pe siluitor ca să izbăvească pe fecioara pe care o silea, mai puţină greutate are decât cel ce va ucide, sau va fura, sau va lovi pentru oarecari planuri rele ale sale. Pe scurt, toată lucrarea şi tot păcatul se judecă mai bine în funcţie de finalul şi de scopul lui.

Pentru aceasta şi Fericitul Augustin zice: „se deosebeşte foarte mult pentru care pricină, pentru care scop se face un lucru". Că atâta putere are scopul şi sfârşitul peste lucrurile oamenilor, încât fiecare scop trebuie să fie potrivit şi unit cu lucrarea, şi dimpotrivă fiecare lucrare trebuie să fie potrivită cu scopul, adică scopul cel bun să aibă şi lucrări bune şi scopul rău să aibă lucrări rele. Cu toate acestea, dumnezeiescul Maxim, spune într-un loc: „Scopul tuturor lucrurilor pe care le facem noi este Dumnezeu, fie le facem pentru El, fie pentru altă pricină" („Despre Dragoste" 102, 36). Iar în alt loc spune: „Dracii nici întreaga înţelepciune nu o urăsc, nici de post nu se îngreţoşează, nici de împărţirea banilor, nici de iubirea de străini, nici de cântarea Psalmilor, nici de celelalte toate, prin care se închipuie viaţa cea după Dumnezeu, atâta timp cât scopul şi pricina acelora se îndreaptă către dânşii" („Despre Dragoste" 105, cap. 70).

Mijlocul prin care se face păcatul

Mijlocul prin care se face păcatul înmulţeşte sau împuţinează gravitatea lui, adică, cel ce va păcătui cu ştiinţă sau premeditat, sau cu vicleşug, sau cu rea voinţă, păcătuieşte mai greu decât cel ce a făcut acelaşi păcat din neştiinţă, fără

de voie, din amăgire sau întâmplare, din uşurătate a minţii şi din neră utate. Se aminteşte şi unealta cu care a păcătuit cineva, adică lemnul sau cuţitul cu care a omorât cineva, sau oamenii cu a căror mijlocire şi ajutor a făcut păcatul.

Vremea în care a păcătuit.

Vremea în care a păcătuit cineva împuţinează sau înmulţeşte gravitatea păcatului; adică, dacă cineva în vreme de nevoie şi de foamete va fura pâine sau grâu, păcătuieşte mai puţin decât cel care a furat fără de nici o nevoie ca aceasta. Sfântul Vasilie zice în Canonul 86: „Cel ce mănâncă pâine în vreme de nevoie şi de foamete, nu păcătuieşte. Şi câţi greşesc după primirea Evangheliei, mai greu păcat au, decât cei ce greşesc fiind sub Lege. Şi femeile cele ce iau buruieni aducătoare de moarte, după zămislirea copilului, mai greu păcătuiesc, decât cele ce iau acestea mai înainte de zămislire."

Locul în care se săvârşeşte păcatul.

Locul în care se săvârşeşte înmulţeşte sau împuţinează greutatea păcatului. De va ucide cineva sau va fura în Biserică, păcătuieşte mai greu decât cel care a ucis sau a furat în casă; pentru că cel ce a făcut acestea în Biserică, îndoit păcătuieşte, făcând în acelaşi timp ucidere şi arătând faţă de Dumnezeu păgânătate şi necredinţă şi, totodată, hoţie şi furtişag de cele sfinte. Cel ce a păcătuit în pustie, mai greu păcătuieşte decât cel ce păcătuit în lume, cel ce a păcătuit în mânăstire decât cel ce a păcătuit în oraş, cel din oraş care are multe pilde de fapte bune decât cel de la ţară, cel ce a păcătuit la vedere decât cel ce a păcătuit într-ascuns.

Pentru aceasta şi dumnezeiescul Gură de Aur în Cuvântul

către cei ce au ţiitoare, zice: „Cât de mari păcate va face cineva, dacă le va face în taină şi pe nimeni nu va sminti, se va canonisi mai puţin decât cel ce va păcătui cu păcate mai mici, însă la vederea celor mulţi, pentru că pe mulţi va sminti.

De câte ori a păcătuit

În aceeaşi măsură creşte sau împuţinează greutatea păcatului şi repetarea păcatului. Cel ce va păcătui odată sau şi de două ori, are mai puţină certare decât cel ce a făcut acelaşi păcat nu odată sau de două sau de trei, ci de multe ori. Vezi Canonul 8 al Sinodului din Ancira. Vezi încă şi pe dumnezeiescul Gură de Aur (Cuvântul 38 la Evanghelia de la Ioan), care spune că urmează mai multe chinuri pentru cei ce cad de repetate ori în acelaşi păcat: „Dacă vom lua grele chinuri pentru păcatele cele mai dinainte, şi din nou în aceleaşi vom cădea, cu mult mai greu iarăşi vom pătimi". Înseamnă că oamenii beau păcatul ca apa şi uită câte pahare beau - precum zice Iov: *„Urât este şi necurat omul care bea strâmbătăţi întocmai ca băutura"* (15, 16). Ca să găsească cu uşurinţă numărul păcatelor, duhovnicul trebuie să întrebe pe cel ce se pocăieşte, câtă vreme a făcut păcatul, apoi de câte ori pe săptămână, sau pe lună cădea în păcat şi din acestea să-şi dea seama, pe cât este cu putinţă, de numărul acestora.

Aşa şi Domnul a întrebat pe tatăl celui îndrăcit: *„Câtă vreme este de când i s-a făcut lui aceasta? Iar el a zis: din copilărie."* (Marcu 9, 21). Şi fiindcă nu ajunge numai aceasta, a arătat şi necurmarea îndrăcirii: *„Şi de multe ori în foc 1-a aruncat şi în apă, ca să-l piardă pe el."*

Se cuvine şi aceasta să însemnăm: când tu, duhovnice, mărturiseşti oameni care de ruşine nu vor să spună de câte ori au păcătuit, trebuie să-i întrebi dacă au făcut acel păcat de o mie de ori, sau de două mii de ori, ca auzind ei numărul atât de mare, să ia îndrăzneală şi astfel să poată mai uşor să pogoare numărul decât să-l urce dacă îi vei întreba un număr mai mic.

Despre cele dinainte de păcat şi de după păcat

Pe lângă acestea, trebuie să se cerceteze şi viaţa cea dinainte de păcat şi cea de după păcat a celui ce se pocăieşte, după Canonele 3, 5 şi 7 al Sinodului din Ancira şi Canonul 2 al Sinodului din Neocezareea. Mai puţină certare va avea cel ce mai înainte de păcat avea viaţă cu fapte bune, decât cel ce petrecea viaţa sa cu nebăgare de seamă, cel ce mai înainte de spovedire va înceta de a păcătui, decât cel ce va înceta după spovedire, cel ce de la sine a alergat şi s-a spovedit, decât cel ce a fost vădit (după Canonul 7 al Marelui Vasilie) şi decât cel ce de frica morţii s-a spovedit. Într-un cuvânt, cel ce după păcat s-a pocăit, decât cel ce nu s-a pocăit.

Pentru aceasta şi Isidor Pelusiotul zice: „La greşeli nu numai felul păcatului se caută ci şi mintea celui ce păcătuieşte, dregătoria, vremea, mijlocul şi rădăcina. Şi după păcat, de s-a bucurat, sau s-a mâhnit, sau fără zdrobire de inimă s-a aflat, sau de a petrecut într-însul, de s-a pocăit, sau din întâmplare, sau cu amăgire sau cu mai-înainte cugetare, sau după deprinderea cea rea şi după obişnuinţă. Şi multe altele sunt cele prin care se face cercarea aceasta."

CAPITOLUL VI

Despre Taina pocăinţei

Se cuvine ţie, celui ce vrei să te faci duhovnic, să ştii bine şi taina pocăinţei, care va fi cel mai de aproape lucru cu care vrei să te îndeletniceşti. De asemenea, trebuie să ştii şi părţile pocăinţei, care sunt: zdrobirea inimii, mărturisirea şi împlinirea canonului. Dar acestea vor fi arătate mai pe larg la *Sfătuirea către cel ce se pocăieşte* (şi citeşte-le acolo).

Aşadar, acestea pe care le-am spus până aici dacă le ştii bine, poţi să iei dregătoria duhovniciei (aflând încă şi cele pe care le vom spune la capitolul al şaptelea). Iar de te ştii pe tine însuţi lipsit şi neiscusit la ştiinţa acelora, păzeşte-te, pentru Domnul, şi să nu te faci duhovnic. Odată pentru că, neavând cunoştinţele necesare pentru aceasta, în loc să te faci doctor te vei face ucigaş pentru atâtea şi atâtea suflete, şi te vei face ucigaş şi pentru sufletul tău. Iar apoi Domnul, fără cunoştinţele acestea nu te primeşte, nu numai duhovnic să te faci, ci nici preot, căci aşa spune prin Osea: *„Tu ai lepădat cunoştinţa şi Eu te voi lepăda pentru ca să nu-Mi slujeşti ca* preot” (4, 6). Aceasta spune şi Domnul, că iconomul sufletelor, care este duhovnicul, trebuie să fie nu numai credincios (adică îmbunătăţit, după cum zice Teofilact), ci şi înţelept şi cunoscător: *„Oare cine este iconomul cel credincios şi înţelept, pe care-l va pune Domnul peste slugile sale, ca să dea la vreme măsura de grâu?”* (Luca 12, 42). Acestea tâlcuindu-le Sfântul Teofilact, spune: „Nevoie este totodată şi de credinţă şi de înţelepciune; că ştiu eu pe mulţi, care păreau a fi îmbunătăţiţi cu fapte bune, cinstitori de Dumnezeu şi credincioşi, dar pentru că nu puteau iconomisi

cele bisericeşti cu înţelepciune, nu numai bani, ci şi suflete au vătămat. Şi nici nu-ţi va folosi ţie să spui că te-a cercetat pe tine pentru aceasta Arhiereul tău; pentru că Arhiereul socoteşte că tu ai de la tine însuţi această cunoştinţă şi nu ţi-o dă, nici ochi nu-ţi dă să vezi dacă tu eşti orb.

Capitolul VII

Despre Preoţia cea lucrătoare şi vocea celui ce se va face duhovnic

Am spus mai întâi, ce fel de viaţă şi fapte bune trebuie să ai tu, o, părinte, cel ce voieşti să te faci duhovnic. Am spus apoi, de ce lucruri se cuvine să ai cunoştinţă. Îţi mai spuneam şi că trebuie să fii şi preot hirotonisit după Canoane şi după lege. Şi preot nu caterisit pentru păcatele tale arătate, sau căzut pentru păcatele tale ascunse şi caterisitoare de preoţie, nici oprit până la o vreme, ci preot având preoţia lucrătoare. Mai trebuie şi să ai hirotesie prin punerea mâinilor Arhiereului dar şi voie de la acesta prin cartea de duhovnicie, ca să fii duhovnic.

Că cel caterisit nu poate să fie duhovnic, mărturiseşte răspunsul lui Ioan al Chitrului, care spune: „Oricine, duhovnic fiind, va face vreun păcat caterisitor, se cateriseşte deodată şi de preoţie şi de dregătoria duhovniciei." Iar răspunsul 11 al lui Simeon al Tesalonicului spune: „Cel ce primeşte mărturisirea gândurilor, trebuie să şi binecuvânteze şi rugăciune de dezlegare să citească, să slujească, să împărtăşească pe cei ce se mărturisesc şi să mijlocească către Dumnezeu pentru cei ce se pocăiesc. Acestea toate, cel caterisit nu poate să le lucreze."

Iar cel ce s-a lepădat de Preoţie pentru nevrednicia sa, nu se face duhovnic, aşa cum se arată la acelaşi Ioan al Chitrului, care spune: „Cel ce de voie sau fără de voie s-a lepădat de preoţie, nu poate să primească mărturisirea gândurilor." Iar în Canonul 8 al lui Nicolaie Patriarhul se spune: „Cel ce singur se va lepăda de preoţie, nu poate să zică nici «Binecuvântat este

Dumnezeul nostru», nici «Hristos, adevăratul Dumnezeul nostru », nici în Altar să se împărtăşească, nici să tămâieze cu tămâie. Dacă de la acestea se opreşte, cu cât mai mult se opreşte de a se face duhovnic!" Şi, în cele din urmă, după socoteala cea dreaptă, cel ce se leapădă de preoţie, cum poate să spovedească, spovedania fiind o putere lucrătoare a preoţiei.

Înseamnă că Arhiereul, dându-i cartea de duhovnicie, trebuie să pună şi mâna pe capul celui ce se va face duhovnic, să-i dea hirotesia de duhovnic. Aceasta este necesară chiar dacă vom socoti că preotul ca preot nu are nici putere, nici lucrare de a lega şi a dezlega păcatele, precum voiesc unii; chiar dacă vom socoti că preotul are putere dar nu are lucrare, precum voiesc alţii; punerea mâinilor Arhiereului trebuie totdeauna să se facă, ca să se dea printr-însa fie puterea şi lucrarea împreună, fie numai lucrarea. Apoi, pentru că prin punerea aceasta a mâinilor, duhovnicul primeşte duhul priceperii, ca să povăţuiască cu vrednicie în dregătoria sa şi să iconomisească cu înţelepciune sufletele păcătoşilor, precum din punerea mâinilor lui Moise a luat acest fel de duh al priceperii şi Iisus al lui Navi, precum este scris: *„Si Iisus, fiul lui Navi, s-a umplut de duhul priceperii, căci a pus Moise mâinile lui peste dânsul„* (Deuteronom 34, 9). Pentru aceasta şi la Faptele Apostolilor se spune: *„Prin mâinile Apostolilor se dă Duhul Sfânt„* (8, 18). Pe scurt, punerea aceasta a mâinilor este lucru bun, este dătătoare de binecuvântare; pentru că şi Patriarhul Tarasie, la fapta întâi a Sinodului al şaptelea, în loc de binecuvântare a înţeles punerea mâinilor, de care se pomeneşte la Canonul 8 al Sinodului celui dintâi. Şi orice preot va spovedi fără voia arhiereului se caterisește, după Mihail Patriarhul Constatinopolului, precum se vor caterisi de Canoane şi cei ce vor săvârşi vreun lucru preoţesc în afara enoriei lor. Aşa zice şi Valsamon la tâlcuirea canonului 7 al Sinodului de la Cartagina. Simeon al Tesalonicului spune că a lucra preotul în afara enoriei sale, este ca şi cum un mirean nepreoţit, lucrează cele ale preoţiei.

CAPITOLUL VIII

Ce trebuie să facă cineva după ce se va face duhovnic. Şi, întâi, cum se cuvine să mărturisească

Acestea având-le şi în acest fel fiind pregătit, te urci, o, duhovnice, în scaunul cel înalt al mărturisirii, cu evlavie, vesel, cu grai, cu privire blândă, şi cu dumnezeiască dragoste (cum spune Simeon Tesaloniceanul, cap 257). Şi aşa şezând, trebuie să socoteşti că spre cel ce se mărturiseşte porţi trei feţe: de părinte, de doctor şi de judecător.

Ca un părinte trebuie să primeşti pe păcătos cu braţele deschise, aşa cum Părintele cel ceresc a primit pe fiul cel desfrânat, fără a-l certa sau a te scârbi de dânsul, pentru păcatele lui.

Ca un doctor trebuie să vindeci rănile lui cu untdelemn şi cu vin, adică cu iubire de oameni şi cu rânduire de canon, după pilda celui ce a căzut între tâlhari.

Iar ca un judecător, hotărârea ta trebuie să fie foarte dreaptă şi nu înşelată de daruri sau de frică, sau de prietenie, sau de vreo altă patimă, ca să fie neclintită pe pământ şi în cer, după cuvântul care spune: *„Oricâte veţi lega pe pământ, vor fi legate şi în cer, şi oricâte veţi dezlega pe pământ, vor fi dezlegate şi în cer”* (Matei 18,18).

Având, aşadar, vreme şi loc rânduit pentru sfânta mărturisire, vreme adică dimineaţa, iar loc, cu deadinsul Biserica – în caz de nevoie fie şi casa cinstită, curată şi liniştită (precum zice Simeon al Tesalonicului, cap 257); să fie şi icoana

Domnului Hristos şi, mai cu seamă icoana Răstignirii Lui, aduci acolo pe cel ce vrea să se mărturisească, şi făcând început cu: *Binecuvântat este Dumnezeul nostru*, zi apoi *Sfinte Dumnezeule* de 3 ori, şi celelalte, şi *Psalmul 50*. Apoi, întorcându-te către el zi acestea :

Sfătuire a duhovnicului, înainte de mărturisire, către cel ce se pocăieşte

Iată, fiule, Hristos (arătând Icoana lui) stă nevăzut aşteptând mărturisirea ta. Deci să nu te ruşinezi, nici să te temi, sau să ascunzi vreun păcat, ci din toată inima le mărturiseşte pe acestea, ca să iei şi iertarea lor de la însuşi Hristos. Iar de vei ascunde vreun păcat, să ştii că nu numai acel păcat ce nu s-a mărturisit va sta însemnat ca slovele pe hârtie, ca să se arate în ziua judecăţii înaintea tuturor îngerilor şi a oamenilor, ci îţi adaugi şi alt păcat, adică furtişagul de cele sfinte. Pentru aceasta de vreme ce ai venit la doctor, caută să te vindeci desăvârşit ca să nu rămâi nevindecat, că vătămarea aceasta va rămâne la tine.

Apoi, aşezându-l în genunchi înaintea icoanei lui Hristos, întreabă-l cine este, ce fel de om este (de nu l-ai ştiut mai înainte), câtă vreme are de când nu s-a mărturisit, şi mai ales spune-i să citească sfătuirea cea dintâi către cel ce se pocăieşte, ca să înveţe de acolo, cum trebuie să se pregătească de mărturisire, şi aşa pregătit să vină să-l mărturiseşti.

După aceea întreabă-l de crede cu tărie în toate dogmele Bisericii Răsăritului, care sunt cuprinse în Simbolul de credinţă şi care s-au întărit de cele şapte sfinte Sinoade şi de Sfinţii Părinţi, fără vreo adăugire sau scădere.

De mult folos şi către mântuire este, să te sileşti să întipăreşti în mintea celor ce se mărturisesc, şi mai ales a

acelora care sunt necărturari, aceste două dogme soborniceşti ale credinţei noastre, adică a Teologiei şi a Dumnezeieştii întrupări.

Pentru Teologie poţi spune aşa: crede, fiul meu, că unul Dumnezeu, în care credem, este întreit după feţe: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. Numai Tatăl naşte pe Fiul şi purcede pe Duhul Sfânt. Fiul se naşte numai de la Tatăl, şi Duhul Sfânt purcede numai de la acelaşi Tată, cu toate că sunt trei persoane, dar este un Dumnezeu după fire, precum şi discul soarelui, raza şi lumina lui, măcar că sunt trei, dar un soare sunt. Crede că acest Dumnezeu a făcut toate zidirile cele văzute: cerul, pământul, marea şi toate cele ce sunt într-însele. Acesta a făcut şi toate cele nevăzute: îngerii, dracii şi sufletele.

Iar pentru dumnezeiasca întrupare, poţi să spui aşa: crede, fiul meu, că pentru mântuirea noastră, a oamenilor, care am călcat porunca lui Dumnezeu, o persoană a Sfintei Treimi, adică Fiul, S-a făcut din Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara om desăvârşit ca noi, însă fără de păcat, având o faţă şi două firi, Dumnezeire şi omenire, adică este Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit, a pătimit, S-a răstignit, S-a îngropat, a înviat a treia zi şi S-a înălţat la ceruri, şi acum şade de-a dreapta Tatălui, şi va să vie iarăşi ca să judece pe toţi oamenii, care au să învie. Celor buni, care vor păzi poruncile lui, le va da împărăţia veşnică; iar celor răi, care vor călca poruncile lui, le va da chinuri fără de sfârşit.

Apoi, după ce îl vei întreba de crede drept şi fără de îndoială, spune-i :

Ştii, fiule, că la celelalte judecăţi, cel ce se va arăta pe sine vinovat, se pedepseşte; iar la judecata acesta a mărturisirii, cel ce va arăta singur păcatul său, se iartă.

Duhovnicul nu se cuvine să întrebe

Pentru aceasta nu este datoria duhovnicului să întrebe pe cel ce se mărturiseşte ce a făcut. În felul acesta, cel ce se pocăieşte se vădeşte şi se mustră, dar nu se mărturiseşte. Spovedindu-se, trebuie singur să mărturisească păcatele sale, ca să ia şi iertarea acestora, că aşa porunceşte şi Dumnezeu: *„Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi”* (Isaia 43, 26). Pentru aceasta şi tu, fiule, spre ruşinarea păcatului şi a diavolului, spune tu singur fărădelegile, ca să te îndreptezi.

Ce se cuvine să facă duhovnicul auzind păcatele

Acestea spunând, taci, o, duhovnice, ca să înceapă cel ce se mărturiseşte să spună păcatele sale şi auzindu-le, oricât de mari şi de multe vor fi, ia aminte bine să nu te minunezi, sau să suspini, sau vreo ameninţare şi vreun semn să arăţi, să te îngreţoşezi sau să te îngreuiezi. Căci precum cerboaica, când îi vin durerile naşterii, numai o mişcare de frunză poate s-o oprească de la naştere, precum spun istoricii, aşa şi păcătosul, când vrea să spună păcatul său, poate să-i fie greu să nască, adică să mărturisească păcatul, după cum este scris: *„Vine chinuirea aceea care naşte, iar putere nu are a naşte„* (Isaia 37,3). Ci mai vârtos dă-i îndrăzneală în fiecare minut, zicându-i să nu se ruşineze, că şi tu, cel ce le auzi, eşti om asemenea lui, pătimaş şi păcătos; şi că, după ce le va mărturisi, se va întoarce la casa sa uşurat şi bucuros că şi-a descărcat conştiinţa sa de greutatea păcatului.

Fiecare păcat pe care-l auzi, o, duhovnice, să-l cercetezi cu cele şapte împrejurări pe care le-am spus, adică: cine este cel ce a făcut păcatul, ce fel de păcat a făcut, pentru ce l-a făcut, cum l-a făcut, când l-a făcut, în care loc, de câte ori şi la care din cele zece porunci a greşit. La aceasta să urmezi şi tu

dreptului Iov, care cerceta cu osârdie fiecare judecată pe care nu o ştia: *„Judecata care nu am ştiut-o, am cercat-o"* (29, 16).

Iar dacă vezi că cel ce se pocăieşte caută pricini şi pe alţii vinovaţi pentru răul ce a făcut, spune-i, o, duhovnice: „Fiule, tu ai venit aici să-ţi spui păcatele tale, spre a lua iertare, iar nu păcatele altora ca să păcătuieşti şi mai mult, căzând în osândă.

Pe care dintre cei ce se mărturisesc şi cum trebuie să-i întrebe duhovnicul

Iar dacă cineva, fie din nesocotinţă, fie de ruşine nu va spune mai înainte păcatele sale, atunci eşti silit, duhovnice, să-l întrebi tu întâi despre păcatele lui şi acela să răspundă; precum zice Fericitul Augustin: „Cercetătorul cel sârguincios şi iscoditor cu de-a-mănuntul, cu înţelepciune şi oarecum cu iscusinţă întreabă pe cel ce se pocăieşte, ceea ce poate nu ştia, sau de ruşine voia să ascundă".

Să-l întrebi dacă a făcut vreunul din cele şapte păcate de moarte, sau din mlădiţele lor, sau din cele vrednice de iertare. Asemenea, să-l întrebi dacă a greşit la vreuna din cele zece porunci, enumerându-le pe acestea, în ordinea lor.

Însă ia aminte, duhovnice, să nu întrebi cum se numesc persoanele acelea cu care a greşit cel ce se mărturiseşte; căci, pe lângă aceea că este de prisos, îl faci pe cel păcătos să te considere iscoditor, după cum spune Mitrofan Critopol. Unii sfătuiesc că este foarte de folos dacă întrebările pe care ai să le pui, le vei face astfel: „Fiule, nu cumva ai ucis? Nu cumva ai furat? Nu cumva ai curvit? Pentru ca cel ce se pocăieşte să răspundă numai: da părinte sau nu părinte. În acest fel, cu uşurinţă şi fără ruşine poate să-şi arate păcătosul păcatele sale.

Cum trebuie să se poarte duhovnicul cu cei ruşinoşi

Mare meşteşug şi înţelepciune trebuie să ai, duhovnice, la aceia care, de ruşine, sau nu mărturisesc de fel păcatele lor, sau le mărturisesc pe jumătate şi nu deplin. Uneori din păcatul cel mic pe care ei îl mărturisesc, trebuie puţin câte puţin să-l afli pe cel mare.

Dacă unul din dânşii ţi s-a mărturisit, doar că a văzut o fată şi a vorbit cu dânsa cu poftă, tu trebuie, cu iscusinţă, să-i spui gândurile rele care au urmat din aceasta, din gânduri învoiala şi din învoială lucrarea. Aşa cum Dumnezeu a făcut cu Iezechiel, când dintr-o gaură ce se vedea în zid, a săpat să afle uşă şi prin uşă să intre să vadă înlăuntru mulţi idoli ascunşi. Însă trebuie să iei aminte bine, o, duhovnice, ca nu cumva să înveţi pe cineva curat păcatul pe care nu-l cunoştea.

Pe cine, când şi cum trebuie să mustre duhovnicul

Nu este lucru bun, o, duhovnice, nici să nu mustri pe nimeni, nici să-i mustri pe toţi deopotrivă, pentru că cei înţelepţi şi educaţi se folosesc din mustrări: *„Că de vei mustra pe bărbatul înţelept, îi va folosi„* (Pild. 19, 25). Şi cei ce se mărturisesc cu obrăznicie şi cu împietrire de inimă au trebuinţa de mustrări, după cuvântul care zice: *„Mustră-i pe ei cu asprime"* (Tit 1,13). Cei neînvăţaţi nu sunt primitori de mustrări: *„Nu va îndrăgi cel neînvăţat pe cei ce îl mustră pe el„* (Pilde 15, 12). Nici cei fricoşi, ca să nu cadă în deznădejde de frică, nici cei ce se mărturisesc cu umilinţă nu au trebuinţă de mustrări, ci mai mult de mângâiere. Nici cei cu dregătorii, după cuvântul care zice: *„Pe cel mai bătrân să nu-l înfrunţi, ci mângâe-l ca pe Părinte"* (1 Timotei, 5,1). Iar dacă vor avea vreodată trebuinţă de mustrări şi cei cu dregătorii, să fie amestecate cu aprecieri,

aşa cum face Dumnezeu în Apocalipsă cu episcopii celor şapte Biserici ale Asiei (Apocalipsă 2, 3).

Trebuie însă să mustri, o, duhovnice, câte puţin, aşa cum mustră însuşi Dumnezeu, după cum este scris: *„Pe cei ce cad, câte puţin îi mustri"* (Inţelep. 12, 2). Pe scurt, mustrările tale trebuie să fie totdeauna amestecate cu dulceaţă şi cu blândeţe, precum porunceşte Pavel: *„Cu blândeţe certând pe cei ce stau împotrivă, doar le va da lor vreodată Dumnezeu pocăinţă"* (2 Timotei 2, 25).

Vremea potrivită pentru mustrări este după ce se va mărturisi păcătosul şi după ce va lepăda puţin întunericul şi se va dezbrăca de păcat. Un boier încurcându-se cu o slujnică a lui multă vreme, mulţi duhovnici s-au ispitit să-l îndrepteze, dar nu au putut. S-a aflat apoi un duhovnic iscusit şi l-a îndreptat, convingându-l să se depărteze de acea femeie numai cincisprezece zile. Cu multă silă, boierul a făgăduit că se va depărta. Deci îi zice duhovnicul: „mergi de şezi tu la ţară cincisprezece zile, iar femeia să rămână acasă." După cele cincisprezece zile, văzându-l duhovnicul că vine la dânsul cu atâta bucurie, ca şi cum ar fi luat cununa fecioriei, îi zice: „De vreme ce te văd, fiule, că poţi să înfrunţi războiul împotriva patimii tale, ţi-aş fi dat iertăciunea; dar ca să mă încredinţez de pocăinţa ta, să aşteptăm încă alte cincisprezece zile, în care slujnica aceasta să meargă la ţară, iar tu să şezi în casa ta." Apoi, după treizeci de zile, văzându-l duhovnicul că a venit la dânsul, atunci a început să-l mustre, arătându-i cu cuvinte vii sminteala pe care a pricinuit-o în lume, mânia cea înfricoşată la care L-a pornit pe Dumnezeu împotriva sa, chinul cel veşnic şi îndelungă răbdarea lui Dumnezeu, care L-a suferit atâta vreme. Cu acestea şi cu altele asemenea acestora, l-a făcut să se lase de păcat şi s-a însurat cu o femeie de neam bun, asemenea lui. Vezi, o, duhovnice, cât au folosit mustrările, spunându-se în vreme cuvenită? Deci, acest chip de îndreptare să-ţi fie pildă şi ţie,

atât pentru vremea cea cuvenită a mustrărilor, cât şi pentru timpul potrivit al iertării şi pentru răbdare.

Cum trebuie să iconomisească Duhovnicul pe cei ce au gânduri de hulă şi de îndoială

De se va întâmpla să spovedeşti pe unii care au gânduri de hulă, sau care au totdeauna îndoieli şi frică în gândurile lor, sau pentru sănătatea şi viaţa lor, sau pentru mântuirea sufletelor lor, celor dintâi să le spui să defaime hulele acestea şi să nu le socotească nicidecum păcate, fiindcă acestea nu sunt de la ei, ci de la cel ce urăşte binele, diavolul; şi să se împotrivească acestor gânduri hulitoare cu aceste cuvinte: „Mergi înapoia mea satano, că eu Domnului Dumnezeului meu mă voi închina şi numai Lui unuia voi sluji, iar spre capul tău se va întoarce durerea şi hula ta, în veacul cel de acum şi în cel ce va să fie", aşa cum cu înţelepciune sfătuieşte Sfântul Ioan Scărarul, în Cuvântul 23, împotriva hulei.

Iar celor ce au îndoieli totdeauna, născute sau din ipohondrie, sau de la diavolul, pentru încercarea sau slobozirea cea de la Dumnezeu, acestora să le spui: 1. Să se roage neîncetat lui Dumnezeu, 2. Să nu creadă gândurilor, 3. Să le dai scris canonul rânduit, pentru ca, în nedumerirea lor, să creadă cele ce văd scrise.

Cui se cuvine a muta vremea spovedaniei

De se va întâmpla ca vreunul care se spovedeşte la tine să nu fie pregătit de spovedanie, nici să fi făcut mai înainte vreo cercetare a păcatelor sale, ori va fi vreunul care să spună răutăţile lui cele multe şi mari, fără mâhnire şi fără umilinţă, ci cu obrăznicie, ca şi cum ar povestit cineva faptele sale bune,

sau va fi altul care nu a păzit făgăduinţele pe care le-a făcut mai dinainte, ci s-a arătat mincinos odată, de două ori, sau vreunul al cărui păcat este greu de descurcat şi de cuprins în canoane, acestora şi altora ca aceştia, nu se cuvine, o, duhovnice, nici să le citeşti îndată rugăciunea de iertare, nici să-i îndepărtezi cu totul, ci să amâni vremea iertăciunii lor, spunând către dânşii: „Mergi acum, fiul meu, şi să vii în cutare zi ca să mă gândesc mai bine şi eu." Să-i dai lui ca să facă în vremea aceea şi un canon: post, sau metanii, sau milostenie; căci aşa poate şi păcătosul să-şi vină întru sine mai bine, mustrându-se cu bună ştiinţă.

Iar tu, în vremea aceasta poţi: 1. Să alergi la Dumnezeu prin rugăciune, zicând împreună cu împăratul Solomon: „Dumnezeule şi Doamne al milei, dă-mi mie ca fiind cu înţelepciunea cea şezătoare alăturea cu scaunele tale, în mine să se ostenească" (Inţelep. 9, 4). Zicând şi împreună cu împăratul Iosafat: „Nici nu ştim ce vom face lor, fără numai asupra ta ochii noştri" (2 Paralipomena 20, 12). 2. Să alergi la arhiereul tău şi către alţii iscusiţi la unele ca acestea, dacă sunt de faţă, aproape sau prin cărţi, ca să înveţi de la aceştia ce trebuie să faci. Să ştii prea bine, o, duhovnice, că nimic altceva nu este atât de folositor şi de roditor în lucrarea ta decât aceea de a zăbovi vremea iertăciunii, precum toţi de obşte o mărturisesc, cu cercarea cea din toate zilele.

Nu se cuvine să spovedească duhovnicul pe cei împreună cu dânsul pricinuitori ai aceluiaşi păcat

De vei face (Dumnezeu să păzească!) cu cineva vreun păcat vrednic de iertare, acest păcat nu trebuie să-l spovedeşti tu, duhovnice, ci să-l trimiţi la alt duhovnic; pentru că fiind voi împreună pricinuitori la acelaşi păcat, nici el nu poate să aibă

ruşine la mărturisire şi să se îndrepteze, nici tu nu poţi să canoniseşti şi să îndreptezi pe unul ca acesta, după cum se cuvine.

Am spus păcat vrednic de iertare şi nu păcat de moarte, căci de vei face unul ca acesta, vei fi caterisit îndată şi de preoţie şi de dregătoria cea duhovnicească, precum am spus mai înainte.

Cum se cuvine să cerceteze duhovnicul pe cei ce vor să se preoţească

Când va veni la tine cineva, cerând mărturie ca să se preoţească, deschide bine ochii sufletului tău şi cercetează toate adâncurile inimii lui, cu mai multă osârdie decât întrebuinţezi la toţi ceilalţi, căci aici este înţelepciunea (Apocalipsa 13, 18) şi aici stă tot meşteşugul tău şi toată priceperea.

După ce vei cerceta şi nu vei afla la dânsul vreo piedică canonică la preoţie, ia aminte să nu-i dai mărturie îndată, ci aşteaptă mai mută vremea până când vei cerceta bine şi pe cei cu care este împreună şi ştiu viaţa lui şi să te încredinţezi de la dânşii. *„Că se cuvine să aibă el şi mărturie bună de la cei de afară"*, precum zice Dumnezeiescul Pavel (1 Timotei 3, 7).

Opririle canonice la preoţie sunt cuprinse în multe canoane, dar cu deosebire acestea: Canonul 25, 61 şi 80 al Apostolilor, 17 al Sinodului celui dintâi şi al celui de al doilea, 3 al Sinodului din Laodiceea, 12 al Sinodului din Neocezareea, 10 al Sinodului din Sardica, 59 al Sinodului din Cartagina, 4 al Sfântului Chiril. Iar Sfântul Ioan Gură de Aur (în Cuvântul 2 la Iov) voieşte ca cei ce vor să se preoţească să fie nu numai nevinovaţi (adică nesupuşi la păcate grele), ci şi fără de prihană (adică slobozi şi de cele mai mici greşeli), aşa cum şi canoanele 9 şi 19 ale Sinodului celui dintâi, hotărăsc să fie neprihăniţi.

Se cuvine să aibă şi mărturie de la cei dinafară; vezi şi canonul al 7-lea al lui Timotei care spune că trebuie să se hirotonească preoţii fiind de faţă poporul şi împreună mărturisind. Şi canonul 3 al Sinodului al şaptelea zice că aşa se hotărăsc şi preoţii şi diaconii. Ioan Gură de Aur (Cuvântul 18 la 2 Corinteni) spune că toată puterea hotărârii nu trebuie să se dea preoţilor, ci de către Biserică şi de către obşte trebuie să se hotărască cine va primi puterea duhovnicească. Chiril al Alexandriei spune că popoarele hotărăsc pe cei ce se preoţesc.

Aceasta se vede şi din obiceiul care se păstrează până astăzi, ca arhiereul să spună la fiecare hirotonie: „Hotărârea şi cercetarea să fie peste capetele celor care împreună au mărturisit." Aceasta se numeşte „împreună mărturie" pentru că ea cuprinde nu numai mărturia duhovnicului (aceasta singură nu este crezută, după Canonul 141 al Sinodului celui din Cartagina), ci şi a altor bărbaţi vrednici de credinţă.

În Cartea lui Hrisant este scris că duhovnicul se cuvine să cerceteze pe cei ce cer să se preoţească nu numai la mărturisire, ci şi din viaţa şi petrecerea lor. Aşa să faci, pentru ca să nu te împărtăşeşti din păcate străine. Pentru arhiereul care va hirotoni pe unul ca acesta, Sfântul Pavel spune: *„Mâinile degrabă pe nimeni nu pune, nici nu te împărtăşi de păcate străine"* (1 Timotei 5, 22). Aceasta ţi se potriveşte şi ţie, duhovnice, care dai mărturie să fie hirotonit cineva. Tu ai greutatea cea mai multă, căci în vremea de acum, arhiereii, mulţumindu-se numai cu mărturia ta (lucru care nu se cuvine), hirotonesc pe câţi hirotonesc.

Cum se cuvine să se poarte duhovnicul cu cei afurisiţi

Dacă va veni la tine cineva care a fost afurisit de arhiereul său, să ştii că nu poţi să-l ierţi pe unul ca acesta, după cum spune Hrisant în Cartea pentru spovedanie, ci să-l trimiţi la cel ce l-a afurisit, dacă trăieşte, sau la urmaşul lui, dacă acela a murit, ca să-l ierte arhiereul, aşa cum rânduiesc şi dumnezeieştile Canoane, 12, 13 şi 32 ale Sfinţilor Apostoli, 5 al Sinodului celui dintâi, 6 al Sinodului din Antiohia, 14 al Sinodului din Sardica, 37 şi 141 al Sinodului din Cartagina; apoi pravila lui Fotie cap. 9 şi Valsamon, tâlcuitorul lui. Dacă-ţi este cu putinţă, se cuvine să mijloceşti şi tu către arhiereu ca să-l ierte.

Cum se cuvine să iconomisească pe cei ce au făcut făgăduinţe

Dacă vor veni la tine să se mărturisească cei ce au făgăduit lui Dumnezeu să se facă călugări, sau să se ducă pentru închinare la Sfântul Mormânt, sau la sfinte mânăstiri şi moaşte, sau să dea milostenii, sau să facă şcoli sau mânăstiri, sau să ţină post sau alt lucru bun sau faptă bună, pe aceştia trebuie să-i sfătuieşti, duhovnice, nu numai să săvârşească făgăduinţele lor, ci să le săvârşească cu un ceas mai devreme, nelăsând să treacă vremea, pentru că păcătuiesc.

Însuşi Dumnezeu spune prin gura proorocului Moise: „Iar de vei făgădui Domnului Dumnezeului tău, să nu întârzii a o da făgăduinţa ta, căci cerşind va cere Domnul Dumnezeul tău de la tine, şi va fi întru tine păcat, (Deuteronom 23, 22); iar prin gura înţeleptului Sirah: „Nu te împiedica a da făgăduinţa la vreme bună, şi să nu aştepţi până la moarte a te îndrepta" (18, 52). Pentru aceasta şi Grigorie Teologul mustră pe Rusticiana Patricia Romana, că a făgăduit să meargă să se închine la Ierusalim, dar a trecut prin Constantinopol ca să meargă într-acolo, a pierdut vremea şi nu săvârşea mai degrabă făgăduinţa sa.

Mai înainte de a făgădui cineva, trebuie să socotească dacă poate săvârşi făgăduinţa; iar dacă a făgăduit, mai mult, nu poate să calce făgăduinţa, pentru că ispiteşte şi amăgeşte

pe Dumnezeu, precum zice Sirah: *„Mai înainte de a făgădui, pregăteşte-te pe tine să nu te faci ca omul ce ispiteşte pe Domnul"* (18, 22).

Şi nu numai când se va făgădui cineva singur, ci şi când vor făgădui părinţii pe copiii lor (fiind aceia sub stăpânirea) lui Dumnezeu, în vreme de boală sau de primejdie, ca să se facă călugări; atunci sunt datori copiii împreună cu părinţii să păzească şi să săvârşească o făgăduinţă ca aceasta, aducându-i pe aceştia lui Dumnezeu, ca Ana pe Samuil, precum porunceşte Dumnezeu la Capitolul 30 al cărţii Numeri.

Iar dacă sunt opriţi aceştia de vreo mare nevoie de a săvârşi fie întemeierea şcolilor, sau a mânăstirilor ce au făgăduit, trebuie să socoteşti bine, duhovnice, cu bună chibzuială, câtă cheltuială şi osteneală puteau ei să facă spre a săvârşi nişte făgăduinţe ca acestea, şi să-i rânduieşti pe dânşii să dea cheltuielile acestea la săraci, sau alte bunătăţi asemenea, dacă au posibilitate; iar de nu au, să-i rânduieşti să facă alte împliniri de canoane: posturi, rugăciuni, metanii şi altele.

Celor ce au făgăduit să păzească fecioria şi apoi s-au însurat, trebuie să le spui, duhovnice, că sunt călcători ai făgăduinţelor lor, şi trebuie să se pocăiască în faţa lui Dumnezeu; că sunt datori şi însuraţi fiind, să se nevoiască cu posturi, cu rugăciuni şi cu strădanii ale trupului şi să se înfrâneze. Chiar şi pe soţia lor să o determine cu multe rugăciuni să se unească la aceasta. Apoi, să-i sfătuieşti pe toţi aceştia să nu mai facă către Dumnezeu astfel de făgăduinţe, pentru fiecare nevoie care li se întâmplă; pentru că neputând să le păzească, păcătuiesc greu, aşa cum şi Canonul 19 al Sinodului din Ancira şi Canonul 18 al Marelui Vasilie hotărăsc şi canonisesc pe cei ce făgăduiesc să-şi păzească fecioria şi apoi se leapădă de făgăduinţă.

Cum să sfătuiască duhovnicul pe desfrânaţi, adulteri, sodomiteni, pe împreunătorii cu dobitoace şi pe cei ce fac malahie

De vei mărturisi desfrânaţi, sau adulteri, sau sodomiteni, sau pe cei ce se împreunează cu dobitoacele, sau din cei ce fac malahie (onanie) trebuie, duhovnice, nu numai să mustri pe toţi aceştia, arătându-le lor că, din cauza patimilor trupeşti, pierd bunătatea părţii celei cuvântătoare a sufletului şi se aseamănă cu dobitoacele cele necuvântătoare; ci să-i faci, pe fiecare dintre ei, să-şi urască păcatul, să le arăţi cât de vătămătoare de suflet este curvia, preacurvia, sodomia, zacerea cu dobitoacele şi malahia.

Cine curveşte vatămă şi strică trupul său, îl supune la multe şi nevindecate boli. Pentru aceasta Apostolul Pavel a spus: *„Cel ce curveşte în trupul său greşeşte"* (1 Corinteni 6, 10). Deci dacă cel ce face acest păcat, este vrăjmaş sufletului său, *„Iar cel ce iubeşte nedreptatea, urăşte sufletul său"* (Psalm 10, 5), adică cel ce curveşte este vrăjmaş şi trupului său. Cel ce curveşte pierde fecioria, care este o vistierie fără de preţ şi care, dacă se va pierde odată, nu este chip ca să se mai dobândească vreodată. Atât de mult întunecă mintea omului curvia, încât slăbeşte voinţa, mai mult decât oricare alt păcat, nu lasă pe ticălosul lui săvârşitor să se întoarcă spre Dumnezeu şi să se pocăiască: *„Nu vor da sfaturile lor, ca să se întoarcă către Dumnezeu, căci duh de curvie este întru dânşii"* (Osie 5, 4). Pentru aceasta cu dreptate a zis dumnezeiescul Isidor acest înfricoşător cuvânt: „Că neamul omenesc este supus diavolului mai mult prin înverşunarea trupului decât prin alt păcat." Curvia este atât de urâtă lui Dumnezeu, încât numai pentru ea a adus în lume potopul din care n-au scăpat decât opt oameni, şi care L-a silit să spună că S-a căit pentru că a făcut pe om.

Iar adulterinilor să le spui că preacurvia (adulterul) este de atâta vreme de când însuşi Dumnezeu a poruncit să fie

omorât bărbatul şi femeia care o săvârşesc: *„Cine va preacurvi cu femeia altui bărbat cu moarte să se omoare; atât adulterul şi adultera"* (Levitic 20, 10). Dacă în Legea Veche adulterul era fărădelege, cu cât mai mult acum în vremea darului Evangheliei, când nunta s-a înălţat la cinste de taină. Pentru aceasta, mâniindu-se Dumnezeu atunci, a zis lui David că nu vor lipsi relele din casa lui pentru adulterul pe care l-a făcut: *„Nu se va depărta sabia din casa ta până în veac, pentru că M-ai defăimat pe Mine şi ai luat pe femeia lui Urie"* (2 Regi 12, 10); aşa şi acum, cu mai multă asprime spune aceasta fiecărui preadesfrânat. Că fiecare preadesfrânat se numeşte fiu al morţii, precum a spus David către Nathan: *„Viu este Domnul şi fiu al morţii este omul care a făcut aceasta"* (2 Regi 12, 6). Răpirea şi furtişagul, comparându-se cu preacurvia, sunt ca marea ce curge prin mijlocul pământului către ocean, sau ca un om pitic faţă de un uriaş. Pentru aceea şi Solomon a zis: *„Nu este mirare de va fi prins cineva furând,... iar preacurvarul, pentru lipsa minţii pierirea sufletului său câştigă, chinuiri şi necinste suferă, şi ocara lui nu se va stinge în veac"* (Pilde 6, 30-33).

Iar către sodomiteni să zici: Dumnezeu porunceşte în Levitic să fie omorâţi unii ca aceştia: *„De se va culca cineva cu bărbat ca şi cum s-ar culca cu femeie, amândoi au săvârşit urâciune; cu moarte să se omoare"* (20, 13). Sfinţitul Ieronim spune că numai pentru păcatul acesta al sodomei a întârziat Întruparea lui Hristos. Alt dascăl spune că pentru aceasta va fi mai curând a doua venire; şi că în noaptea aceea în care S-a născut Hristos, a trimis un înger şi a omorât pe toţi sodomitenii care erau în lume, apoi S-a născut, ca să nu se afle atunci pe pământ un păcat aşa de mare ca acesta.

Caută şi în Istorii şi vei afla cât de cumplit erau pedepsiţi de împăraţi sodomitenii

Iar celor ce stau cu dobitoace să le spui că Dumnezeu porunceşte în Legea Veche, la cartea Leviticului, să fie omorâţi cei ce se împreunează cu dobitoace, ori bărbaţi de vor fi, ori femei (20, 15, 16). Şi legile cele Politice (Cartea 60 a Pravilelor împărăteşti, Titlul 37) poruncesc să se taie mădularul unora ca aceştia. Vrednic de însemnare este mijlocul acela de care s-a slujit un duhovnic iscusit, ca să îndrepteze pe un păcătos nesimţitor, ce cădea cu o junică. Întâi i-a zis aşa: tu păcătoase, ai dobândit acum o rudenie cu acea junică, nouă şi neauzită, şi te-ai făcut şi tu asemenea cu dânsa dobitoc şi necuvântător. Aşadar, o lună întreagă să mergi în fiecare seară şi să te închizi în grajdul tău; acolo căzând la pământ pe brânci ca animalele, să-ţi pui în spate samarul măgarului tău şi cu acest fel de chip să ceri cu lacrimi iertare de la Dumnezeu pentru acest înfricoşător păcat al tău. Astfel făcând ticălosul acela, şi venindu-şi în simţirea răutăţii sale, s-a îndreptat. Duhovnicii de mai înainte nu putuseră să-l îndrepteze nicicum.

Iar pentru malahie, cât de mare rău este, vezi Canonul 8 al Sfântului Grigorie de Nyssa.

Cum să iconomisească duhovnicul pe călugări

Dacă se va spovedi la tine vreun călugăr fără carte, să-l întrebi, duhovnice, dacă ascultă slujba sa cea rânduită. Dacă nu are mijloace să meargă să o asculte, tu trebuie să-l rânduieşti să o citească singur cu metaniile sale. Adică: pentru Utrenie, să petreacă stând în picioare treizeci de şiruri de metanii, spunând la fiecare rugăciunea aceasta: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul". În loc de Ceasuri, să facă zece şiraguri de metanii;

pentru Vecernie, zece; pentru Pavecerniţă alte zece precum rânduiesc Pravilele care se află în Sfântul Munte.

După aşezământul şi rânduiala ce se obişnuiesc în părţile Rusiei şi în locurile acestea, urmăm pentru cântarea Vecerniei, o sută de rugăciuni „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul" şi metanii 25. Pentru Pavecerniţă rugăciuni 50, metanii 12. Pentru Paraclis rugăciunea Precistei de şaptezeci de ori, adică: „Preasfântă Stăpâna mea, Fecioară Maria, Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul" şi metanii 12. Pentru Acatist, rugăciuni 200, metanii 12. Pentru Canonul îngerului, rugăciuni 50, metanii 7. Pentru Canonul de Pocăinţă rugăciuni 30, metanii 5. Pentru Miezonoptică rugăciuni 100, metanii 25. Pentru Utrenie rugăciuni 300, metanii 50. Pentru Ceasul întâi, rugăciuni 50, metanii 7. Asemenea şi pentru celelalte Ceasuri: al 3-lea, al 6-lea şi al 9-lea, tot câte 50 de rugăciuni şi câte 7 metanii pentru fiecare. Pentru Obedniţă, rugăciuni 100 şi metanii 10.

Să cercetezi de obşte pe toţi monahii, dacă îşi fac obişnuitul lor canon. Şi să ştii că monahul cu shima cea mare şi desăvârşit este orânduit să facă într-o zi şi într-o noapte trei sute de metanii mari, precum zice Sfântul Calist şi Purtătorii de Dumnezeu Părinţi (caută în Filocalie); iar precum spun cei cu socoteală în Sfântul Munte, să facă metanii mari 120 şi închinăciuni 12 şiruri de metanii.

Rasoforii şi cei ce sunt spre încercare, este rânduit să facă o sută de metanii şi închinăciuni, trei şiruri de metanii, zicând la fiecare grăunte „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul" şi închinându-se până la pământ.

Canonul metaniilor să ştii că nu se face Duminica – după Canonul 20 al Sinodului celui dintâi, 192 al Sinodului al şaselea şi 91 al Marelui Vasilie, nici după Paşti până la Cincizecime – după aceleaşi Canoane şi după Sfântul Epifaniu, Irineu, Augustin (Epistola către Ianuarie), Ieronim, Ambrozie, Avva Isaia şi Sfântul Calist.

Închinăciunile până la pământ nu se opresc în nici o vreme.

Cum să iconomisească pe preoţii care au căzut în păcat

Dacă vei mărturisi vreo faţă sfinţită, care a făcut curvie, sau preacurvie, sau alt păcat ascuns, opritor de preoţie, pe acesta trebuie să-l opreşti, duhovnice, nu numai de a sluji ci şi de a boteza, a cununa, a spovedi, a face aghiasmă, şi oricare altă lucrare preoţească sfinţită, după Canoanele Sfinţilor. Dacă Canonul 26 al Sinodului 6 şi Canonul 27 al Marelui Vasilie, amândouă hotărăsc să înceteze toate lucrările preoţiei, nici să binecuvânteze, nici să sfinţească preotul acela care va cădea din neştiinţă în fărădelege, cu cât mai mult trebuie să înceteze toate acestea preotul care cu ştiinţă a curvit, sau a preacurvit, sau oricare alt păcat opritor de preoţie a făcut?

Pentru aceea şi Canonul 8 al Patriarhului Nicolae hotărăşte ca preotul care s-a lepădat de preoţie pentru osânda ştiinţei sale, nici „Binecuvântat este Dumnezeu", nici „Hristos, adevăratul Dumnezeul nostru" să nu zică. Şi Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului (Răsp. 13) spune despre hirotonie, că darul lucrează prin preoţii şi arhiereii cei nevrednici; tainele pe care le săvârşesc ei sunt cu adevărat Taine, dar vai şi amar unora ca aceştia, care, sau mai înainte de hirotonie, sau după hirotonie au păcătuit; căci nevrednici sunt de preoţie. De voiesc să se pocăiască şi să se mântuiască, trebuie să se depărteze cu totul de lucrările sfinte (vezi, că „lucrări" nu înseamnă numai Liturghia) ale preoţiei. Vezi şi în „Mântuirea Păcătoşilor", unde se povesteşte că Avva Macarie Alexandrinul, pe preotul acela

nevrednic nu l-a vindecat până când a jurat că nu se va mai lucra nici o lucrare a preoţiei. Canonul 10 al Sfântului Ioan Postitorul, în rânduiala citeţului, pogoară preotul care, după ce a cunoscut răul, a făcut malahie a doua şi a treia oară care, îndeamnă acelaşi, îl opreşte pe el de la toate lucrările preoţiei.

Chiar şi cei care în ascuns au păcătuit şi s-au mărturisit, se leapădă de preoţie şi se pedepsesc, în baza Canonului 9 al Sinodului 1, Canonului 9 şi 10 al Sinodului din Neocesarea şi Canonul 70 al Marelui Vasilie. Şi Sfântul Ioan Gură de Aur spune că, cei ce au făcut vreun păcat care opreşte de la preoţie, se leapădă singuri de preoţie; „Trebuie, socotesc, să aibă atâta sfială de lucrul acesta (adică de preoţie), încât şi la început să fugă de sarcină şi după ce a luat-o asupra-şi, dacă se va întâmpla vreodată vreun păcat care să fie suficient pentru a fi caterisit, şi să nu aştepte judecăţile celorlalţi, ci singur să se lepede de începătorie" (Cuvântul 3 despre Preoţie).

Deşi Agapie, în cartea numită „Mântuirea Păcătoşilor" spune că „Preotul care a păcătuit poate face sfeştanie, maslu, spovedanie şi celelalte ale preoţiei", aceasta după obiceiul cel nou şi nu după paza cea cu acrivie a Sfintelor Canoane. Dacă unii pun înainte Canonul 9 al Sinodului din Neocesarea, care zice că preotul cel ce şi-a mărturisit păcatul trupesc, pe care mai înainte de preoţie l-a făcut, să nu jertfească, ci să rămână întru celelalte - zic să se înţeleagă Canonul: că împreună cu aceasta, adică cu a jertfi, se cuprind şi toate celelalte sfinte lucrări ale preoţiei. Să rămână întru celelalte, adică nu în lucrările cele sfinte, ci în şederea şi starea împreună cu preoţii, pe scurt, în cinstea cea de afară, precum zice Valsamon (tâlcuirea Canonului 26 al Sinodului 6), fie încă şi să se împărtăşească în Altar, după acelaşi Valsamon şi Zonara (chiar dacă a se împărtăşi aceasta în Altar îl opreşte Canonul 8 al lui Nicolae, Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului - Întrebarea 40 - şi Canonul 70 al Marelui Vasilie, care opreşte aceasta la diaconii şi

preoţii care fac păcat mai mult decât sărutarea cea cu patimă).

Încă şi aceasta trebuie să-ţi arătăm, o, duhovnice, să iei seama bine, să nu dai voie la cei preoţiţi, care cad în curvie sau în preacurvie, să se împărtăşească îndată - precum unii care neînţelegând bine Canonul 3 al Sfântului Vasilie s-au amăgit la aceasta - ci pe lângă aceea că îi vei opri de la preoţie, trebuie să-i şi canoniseşti întâi, după păcatul lor, şi după ce-şi vor săvârşi canonul, atunci să-i laşi să se împărtăşească. Vezi şi Canonul 33 al Postitorului. După toate acestea, să ştii şi aceasta, că dacă vor fi unii care nu vor voi să se lase de toate lucrările cele sfinte, cel puţin trebuie să-i opreşti de Sfânta Liturghie. Iar dacă şi aceasta nu vor voi, tu nu poţi să-i sileşti, nici să-i vădeşti, ci să-i laşi la ştiinţa lor, şi ei vor înţelege nevrednicia lor. Vezi şi Canonul 141 al Sinodului din Cartagina.

Cum să se poarte duhovnicul cu cei bolnavi

Dacă este cineva bolnav, trebuie, o, duhovnice, să alergi în grabă spre cercetarea lui, chiar şi la miezul nopţii, dacă va şi ploua sau va ninge. După ce îl vei mângâia în boala lui, spunându-i că prin aceasta se va curăţi de întinăciunea păcatului, aşa cum aurul se curăţă prin foc, să-l îndemni mai întâi de toate la doctoria trupească, să se spovedească cu o spovadă de obşte a tuturor păcatelor vieţii sale. Dacă s-a legat limba bolnavului, îndată trebuie să-l strângi de mână, sau să strigi tare, până când prin semne îţi va de înţeles că vrea să se mărturisească. Atunci să-i citeşti rugăciunea de iertăciune şi să-l împărtăşeşti cu Dumnezeieştile Taine, ca să nu se întâmple să moară neiertat şi neîmpărtăşit.

Să mergi adeseori la dânsul, să-l mângâi şi să-l întăreşti ca să nădăjduiască la mila lui Dumnezeu, până la răsuflarea lui cea mai de pe urmă şi să nu deznădăjduiască, căci în ceasul acela diavolul luptă tare ca să-l arunce pe om în deznădăjduire. Pentru

aceasta, în ceasul de pe urmă, are mare trebuinţă de sfătuirea şi mângâierea ta, pe care de o va avea, poate să dobândească dobândă veşnică, aşa cum neavând-o, poate să sufere o pierdere vecinică.

Pentru cercetarea bolnavilor, vei citi şi alte cărţi.

Spovedania se cuvine să se facă cu răbdare

După toate acestea îţi spunem, duhovnice, că de voieşti să fie spovedirea ta cum trebuie, iar îndreptarea şi mântuirea păcătoşilor după Canoane, trebuie să zăboveşti mult la spovedire, şi nicidecum să nu te grăbeşti, chiar dacă vor fi mulţi cei care te aşteaptă afară. În plus, trebuie să le spui celor ce se pocăiesc să vină mai înainte de Praznic cu multe zile, să se spovedească, aşa cum şi noi îi sfătuim. Cu răbdarea, ai vreme să socoteşti bine doctoriile cele cuviincioase pentru îndreptare de care are trebuinţă fiecare păcătos. Mulţi duhovnici, de multe ori grăbindu-se şi neavând vreme să se socotească bine, au pierdut pe mulţi în loc să-i îndrepte, şi s-au pierdut şi pe ei împreună cu aceia, şi pentru aceasta cu amar până la moartea lor s-au căit.

Capitolul IX

Cum trebuie să canonisească duhovnicul

După ce vei săvârşi, duhovnice, mărturisirea lucrurilor celor rele, a cuvintelor şi a gândurilor celui ce se mărturiseşte, să-i spui: „Să ştii, fiule, că Dumnezeieştile Canoane hotărăsc că de nu va părăsi omul păcatul mai întâi, să nu fie primit la pocăinţă. Deci şi tu, dacă făgăduieşti să te depărtezi de rău, ajutându-ţi dumnezeiescul dar, vei lua de la mine canonul şi iertarea păcatelor tale. Toţi învăţătorii Bisericii spun că toată pocăinţa stă în a lua, cel ce se pocăieşte, hotărâre tare de a nu mai păcătui cu voia sa, hotărâre fără de care, puţin îi va folosi zdrobirea, mărturisirea, împlinirea canonului, într-un cuvânt, pocăinţa lui.

Cum se cuvine să canonisească duhovnicul după rânduiala Sfântului Ioan Postitorul

Şi aşa, după ce va făgădui, îl canoniseşte după Canoanele Sfântului Ioan Postitorul, pe care le-a primit şi le primeşte de obşte toată Biserica Dreptmăritorilor, adică îi rânduieşte atâţia ani să nu se împărtăşească, atât post să facă, atâtea metanii şi atâta milostenie.

Cum se iconomiseşte cel ce se pocăieşte când are multe păcate

Dacă cel ce se pocăieşte are multe păcate, canoniseşte-l pe cel mai mare, adică pe cel ce are canon de mai mulţi ani. Câtă vreme face păcatul, chiar dacă nu se împărtăşeşte, vremea aceea nu se numără la facerea canonului. Dacă se va depărta o vreme de la păcatul pe care l-a spovedit, şi va cădea iarăşi în acelaşi păcat, să-i pui începătură la anii canonului. Dacă va cădea în alt păcat, trebuie să socoteşti care are mai mulţi ani: canonul pe care îl avea nesăvârşit, sau păcatul cel de curând făcut. Iar dacă mai înainte de a se spovedi la tine, cel ce se pocăieşte s-a depărtat de păcat şi de Dumnezeiasca Împărtăşanie, sau de la sine, sau de la alt duhovnic, să ştii că se numără la canon şi anii aceia de când s-a depărtat de la păcat. A se număra la canon vremea în care s-a depărtat de la păcat şi de la Împărtăşanie, cel ce se pocăieşte de la sine, adică, fără de a mărturisi păcatul de moarte pe care l-a făcut; - aceasta să o faci cu pogorământ şi milostivire, iar nu după luarea aminte cu deamănuntul şi după dreptate. După ce îşi va mărturisi omul păcatul cel de moarte, de atunci înainte şi depărtarea de la păcat şi de la Împărtăşanie se socotesc ca un canon; şi toate bunătăţile pe care le face îi şi pricinuiesc viaţă veşnică şi îl şi izbăvesc de chinurile cele veşnice. Dar dacă nu are spovedit păcatul de moarte, depărtarea de păcat şi de Împătrăşanie şi toate bunătăţile pe care le va face, nici viaţă veşnică nu-i agonisesc, nici de munca cea veşnică nu-l izbăvesc. Arătăm aceasta pentru că dacă va muri el cu acest păcat de moarte nespovedit, va dobândi munca veşnică.

Când se împărtăşeşte cel ce are canon

Dacă cel ce se pocăieşte se află încă sub canon şi se va afla în primejdie de moarte, se împărtăşeşte cu Dumnezeieştile Taine, de nevoie. Dacă se va însănătoşi, începe iarăşi canonul de acolo de unde l-a lăsat mai înainte de a se împărtăşi. Aşa rânduiesc Canonul 13 al Sinodului întâi, Canonul 5 al Sinodului din Ancira şi 5 al Sfântului Grigorie de Nyssa. Iar Ilie al Cretei zice: „Dacă cineva încă suflă puţin şi nu a murit cu totul, dar este nesimţitor şi nu poate să mănânce nimic, sau în alt chip scuipă ceea ce i se pune în gură, preotul trebuie, cu luare aminte, să însemneze semnul crucii numai pe buzele şi pe limba lui, cu atingerea Preacuratelor Taine."

Canonul este îndoit

Să ştii, duhovnice, canonul şi împlinirea canonului se despart în două: în canon trupesc şi în canon duhovnicesc.

Canon trupesc înseamnă: post, mâncare uscată, metanii şi cele şapte fapte trupeşti ale milosteniei:

- a hrăni cineva pe cei flămânzi,
- a adăpa pe cei însetaţi,
- a căuta şi a aduna pe cei străini,
- a îmbrăca pe cei goi,
- a căuta pe cei bolnavi,
- a cerceta pe cei de prin închisori şi
- a îngropa pe cei morţi.

Canon duhovnicesc înseamnă rugăciunea cea cu umilinţă, citirea Dumnezeieştilor Scripturi şi cele şapte duhovniceşti lucruri ale milosteniei, adică:

- a îndemna cineva pe păcătos să părăsească păcatul şi să se pocăiască,
- a învăţa pe cel neînvăţat ceea ce nu ştie despre Dumnezeu

și despre credință,

- a sfătui drept pe cel ce are trebuință de sfătuire,
- a se ruga lui Dumnezeu pentru fratele său,
- a mângâia pe cel mâhnit,
- a suferi fără cârtire ticăloșiile și necazurile ce îi urmează
- a ierta greșelile pe care i le fac alții.

Canonul trebuie să se dea împotriva celor la care păcătosul se împotrivește

Canonul trebuie să se dea împotriva celor la care păcătosul se împotrivește (că cele potrivnice sunt vindecătoare celor potrivnice). Canonul întâi al Sfântului Grigorie de Nyssa hotărăște adică, să se dea după împrejurările cele potrivnice ale păcatului și după împrejurările cele potrivnice ale fețelor celor ce au greșit, precum zic cei cu socoteală. După împrejurările cele potrivnice ale păcatului, adică celui ce se îndoiește de credință, să-i dai canon, duhovnice, să citească sau să asculte cu evlavie Sfânta Evanghelie și Simbolul credinței, să nu încerce cele mai presus de puterea sa și să recunoască de maică Biserica cea Sobornicească, care i-a dat credința!

Cum se canonisesc hulitorii și cei ce jură strâmb

Celui ce a hulit cu cuvântul să-i dai canon să slăvească pe Dumnezeu pe care L-a necinstit și să citească sau să asculte cărți folositoare de suflet - mai ales Psaltirea, care cuprinde multe doxologii ale lui Dumnezeu.

Alții, iscusiți și cu socoteală spun să se canonisească hulitorii trăgându-și de multe ori limba pe pământ, depărtându-se câtăva vreme de Dumnezeiasca Împărtășanie, postind și făcând metanii cât va fi cu cuviință. Iar eu am găsit la unii ca să se canonisească aceștia șapte ani. În unele Canoane ce se consideră a fi ale Sfântului Ioan Postitorul se zice ca cel ce a hulit să facă o sută de metanii și să postească o săptămână de la carne până la vin.

Hulitorilor să le spui, o, duhovnice, că dacă Dumnezeu poruncește să se omoare cel ce numai va numi numele Lui cel negrăit, adică *Iehova* – precum spune prea înțeleptul Fotie (Scrisoarea 163 către Amfilohie al Cizicului) și: *„Cel ce va numi numele Domnului, cu moarte să se omoare”* (Levitic 24, 16) – cu cât mai mult sunt vrednici de moarte aceștia care Îl hulesc pe El. Spune-le, că atât de înfricoșat lucru este hula, încât nici diavolul nu îndrăznește, nu să o facă, dar să o numească. În loc de a zice: „va huli”, zice: „va binecuvânta”, precum citim la Iov: *„De nu în față te va binecuvânta”* (1, 11), adică „va huli”, precum tâlcuiesc Olimpiodor, Ioan Gură de Aur și Didim. Nici Mihail Arhanghelul nu a hulit pe diavolul cel vrednic de hulă când se lupta cu dânsul pentru trupul lui Moise, ci numai l-a certat pe el, după cum zice Apostolul Iuda. Dumnezeiescul Ioan Gură de Aur voiește să se înțelepțească hulitorii cu bătăi, zicând așa: „De vei auzi pe cineva să hulească pe Dumnezeu prin târg, apropie-te de dânsul și-l mustră; iar de este nevoie, dă-i palme, lovește-l, sfărâmă-i gura; sfințește-ți mâna cu această lovire” (Cuvântul întâi la Statui). Spune-le și pildele cele înfricoșate care se povestesc în „Mântuirea Păcătoșilor” pentru cei hulitori; și mai mult, cum au răpit dracii cu totul pe copilul acela care hulea, cum s-a îndrăcit și rău și-a dat sufletul cel ce hulea. Mai întâi de toate, spune-le să se depărteze de pricinile hulei, care sunt: jocurile, cărțile, jurămintele și mânia cea dobitocească. Chip al hulei este încă, și a da cineva pe fratele său diavolului și a-l blestema; și se canonisește asemenea cu cel ce a hulit pe Dumnezeu.

Cum se canonisesc cei ce jură strâmb

Asemenea şi celor ce jură strâmb, pe lângă canonul ce le rânduieşte pentru aceasta Sfântul Ioan Postitorul (Canonul 31), să le dai să laude pe Dumnezeu pe care L-au necinstit, şi să citească sau să asculte cărţi folositoare de suflet, cu deosebire Psaltirea, care cuprinde multe doxologii ale lui Dumnezeu.

Însă ia aminte că Dumnezeiescul Isidor Pelusiotul, scriind către Zosima şi mustrându-l că a iertat un jurământ strâmb al unuia ce i-a dat puţini peşti, îi zice şi aceasta, că de nu va lua acela, căruia i se făcuse nedreptate, câţi bani a pierdut din pricina jurământului strâmb, nu este cu putinţă să se ierte cel ce a jurat strâmb: „Nu pentru că te-ai îmblânzit tu cu daruri se slobozeşte acela de vină, ci când îşi va lua înapoi ale sale, acela căruia s-a făcut nedreptate din jurământul cel strâmb (Epistola 1060).

Cum se canonisesc cei ce fac nedreptate

Tâlharilor şi celor ce fac nedreptate, mai întâi după celălalt canon al Postitorului (27) să le dai canon, duhovnice, să întoarcă lucrul cel străin pe care l-au luat, dacă îl au: sau la stăpâni, dacă trăiesc, sau la rudeniile lor, dacă au murit aceia. Lucrul să-l întoarcă: ori prin mâna duhovnicului, ori prin a altei persoane. Dacă nu-l mai au, să se întoarcă şi să meargă la cel ce a fost nedreptăţit şi să ceară de la dânsul iertăciune. Iar dacă şi rudeniile lor au murit, să le zici să-l dea săracilor.

Grigorie Teologul (Cuvântul 2 la Botez) arată pe larg, că nici Sfântul Botez nu poate să ierte nedreptatea aceea în care este cu putinţă să se dea înapoi şi nu se dă. Cine va răpi lucru străin, apoi se va boteza, nu trebuie să socotească că s-a iertat acea răpire, fiind cu putinţă să întoarcă; pentru că se înşeală pe sine şi se amăgeşte cu curăţirea, adică socoteşte a fi curat de nedreptate, fără de a fi. Pentru aceea sunt amăgiţi cei ce zic că dacă se face cineva călugăr poate să i se ierte nedreptatea aceea pe care având-o în mâinile sale după ce s-a făcut călugăr, nu o întoarce. Şi Fericitul Augustin spune că lucrul străin, pe care l-a luat cineva şi poate să-l dea înapoi dar nu-l dă, acesta nu se pocăieşte cu adevărat, ci cu amăgire şi cu făţărnicie. Vezi şi Canonul 3 al lui Grigorie, făcătorul de minuni şi Canonul 14 al lui Teofil, care afurisesc pe cei nedrepţi şi pe răpitori.

Cum se canonisesc desfrânaţii, adulterii şi sodomitenii

Desfrânaţilor şi sodomitenilor să le dai canon: post, mâncare uscată, metanii şi mai întâi de toate, sau să fugă de persoanele acelea cu care au păcătuit, sau să le alunge, dacă le au în casele lor.

Să iei aminte bine, duhovnice, să nu citeşti rugăciunea de iertare nici la cei ce au făcut nedreptate, de nu vor întoarce lucrul cel strein, nici la desfrânaţi şi la sodomiteni, de nu vor alunga mai întâi pe femeia desfrânată sau faţa cea bărbătească din casa lor. Şi dacă vor făgădui să facă acestea, să nu îi crezi lesne, că cei mai mulţi dintre dânşii se leapădă de făgăduinţa lor şi te amăgesc, până când îşi iau iertăciune.

Să ştii încă şi aceasta, duhovnice, că de multe ori vei afla multe aspriri şi greutăţi de la cei ce au femeie desfrânată, sau copil în casa lor. Că aceia uneori te vor ruga cu lacrimi să-i ierţi ca să ţină acele feţe în casa lor, dar ţie să nu-ţi fie milă de dânşii, aducându-ţi aminte de ceea ce zice Dumnezeu: *„Pe cel sărac să nu-l miluieşti la judecată”* (Ieşire 23, 3).

Alteori te vor înfricoşa şi-ţi vor face rău, dar tu să nu te temi, aducându-ţi aminte de cuvântul ce zice Dumnezeu:

„Dreptatea cu dreptate să o alungi (Deuteronom 16, 20), şi de acela: *Nu vă temeţi de mustrarea oamenilor şi de defăimarea lor nu vă biruiţi„* (Isaia 51, 7).

Cum se canonisesc clevetitorii şi pomenitorii de rău

Clevetitorilor şi vorbitorilor de rău să le dai canon, duhovnice, să se ducă singuri la locul acela unde au grăit răutate şi să spună că au minţit împotriva fratelui lor. De nu vor merge singuri, măcar prin altcineva să mărturisească că au minţit. Sau măcar prin scris să mărturisească şi să spună că nu a fost adevărată răutatea pe care au făcut-o în chip arătat sau în ascuns.

Pomenitorilor de rău şi celor ce au vrăjmăşie, să le dai canon să facă împăcare între dânşii.

Ia aminte bine, duhovnice, să nu citeşti rugăciunea de iertăciune nici pomenitorilor de rău mai înainte de a face pace. Spune-le cele de mai jos, spre a se păzi, că Duhul Sfânt spune pentru dânşii: *„Căile pomenitorilor de rău sunt spre moarte"* (Pilde 12, 24). Şi iarăşi: *„Cel care ţine minte răul «este fărădelege»"* (Pilde 21, 24). Că de nu vor ierta pe vrăjmaşul lor, nu pot să zică *Tatăl nostru*, de vreme ce nu iartă ei greşiţilor greşelile lor, precum se spune în *Tatăl nostru*. Dumnezeu cu chinuri va cere datoria, chiar şi a păcatelor pe care le-a iertat, după pilda slugii celei datoare cu o mie de talanţi. Datoria poruncii pentru dragoste îi sileşte nu numai să nu facă răsplătire, ci nici să nu urască pe aproapele nici cu cugetul, după cuvântul care zice: *„Să nu urăşti pe fratele tău în cugetul tău„* (Levitic 19, 17). Atunci când se vor împăca cu vrăjmaşul lor, se va uşura şi se va bucura inima lor, tu amintindu-le lor, duhovnice, pilda Domnului, care se ruga pe cruce pentru ostaşi; pilda Sfântului Ştefan, întâiul mucenic, care se ruga pentru cei ce-l

loveau cu pietre; istoria cea înfricoşată a celor doi pomenitori de rău, care, pentru că nu s-au iertat din inimă, ci au păzit vrăjmăşia şi după moarte, a venit din iad cel mort şi a răpit pe vrăjmaşul său viu din mijlocul Bisericii, fiind de faţă poporul, şi aşa, despicându-se pământul, s-au pogorât amândoi în iad; precum spune Procopie Predicatorul în învăţăturile lui. Povesteşte-le lor cum Sfântul Ambrozie dădea simbrie unui tâlhar care voise să-l omoare. Spune-le că nici păgânii nu ţineau minte răul, precum Licurg care a fost orbit de Alcandru şi nu numai că nu i-a răsplătit cu rău, ci îl avea la masă cu el mereu; sau Diomax, care a fost lovit cu piatra de cineva în obraz şi toţi strigau să-l trimită la judecător iar el se împotrivea trimiţându-l pe acela mai curând la doctor.

Apoi, trebuie să-l sfătuieşti, duhovnice, pe cel care a început vrajba, să meargă să ceară iertare de multe ori de la cel pe care l-a smintit, până când îl va îndupleca să-l ierte. Dacă facem aceasta din dragoste curată, să nu încetăm până când: "Prin multa stăruire biruindu-l, îl vom trage şi-l vom depărta de urăciunea cea către noi". (Cuvântul 27 la Facere). Arată-te că pătimeşti cu cel ce a fost ocărât, şi lasă-l să-ţi spună toate necazurile. După ce se vor împăca au datorie să-şi dea bineţe ca şi mai înainte. Iar dacă nu vrea unul dintre ei, pune-l să dea milostenie şi să se roage lui Dumnezeu pentru mântuirea vrăjmaşului său, poate Dumnezeu va înmuia în acest chip inima lui, ca să se ierte din toată inima şi să se hiritisească unul pe altul.

Cum se canonisesc ucigaşii

Ucigaşului să-i dai, pe lângă Canonul 20 al Sfântului Ioan Postitorul, să răscumpere rob, dacă are mijloace – precum zice Simeon al Tesalonicului (Întrebarea 72) – ca să fie suflet pentru suflet. Iar dacă femeia a lepădat copilul, să-i dai canon

să hrănească un prunc sărac, dacă are mijloace, după acelaşi Simeon (Întrebarea 27); pentru care pricină, vezi Canonul 22 al Sfântului Ioan Postitorul.

Spune ucigaşului, duhovnice, că – precum Prea Sfinţitul Patriarh Atanasie şi împăratul Andronic rânduiesc (Vlastarie litera F. Cap. 8) – trebuie ca el să împartă averea sa la fiecare copil pe care-l are, iar o parte să dea şi celui mort, adică femeii aceleia şi copiilor celor sărmani pe care-i are aceasta. Dacă nu are, trebuie să dea de pomană pentru sufletul celui ucis şi să se roage lui Dumnezeu din tot sufletul, ca să o ierte; şi aşa, cu acestea, să facă să tacă strigarea ce o face sângele celui ucis şi cere asupra lui răsplătire, şi astfel să oprească muncile cele înfricoşate care sunt gătite pentru dânsa, atât veşnice, cât şi vremelnice: *„Cel ce varsă sânge de om, în locul sângelui aceluia se va vărsa al lui"* (Facere 9, 6).

Iar ca să-i arăţi şi ucigaşului, pe scurt, mărimea păcatului său spune-i: 1) că între toate celelalte răutăţi ce se fac către aproapele, cea mai mare şi mai grozavă este uciderea; 2) că cel ce ucide, răpeşte stăpânirea de la Dumnezeu, care este Domn al vieţii şi morţii; 3) că cel ce omoară om, face mai mare păcat decât ar fi ars şi ar fi stricat toate câmpiile cele mari, toate roadele pământului, toate dobitoacele, toţi copacii lumii, toate casele cetăţilor şi ale satelor; că ucigând om, a ucis pe cel ce a fost hirotonisit de Dumnezeu ca împărat a toată zidirea.

Am zis că trebuie să se dea canonul şi după împrejurările cele potrivnice ale persoanelor care au păcătuit, adică: bogatului să i se orânduiască să postească, să mănânce uscat şi să facă metanii; iar săracului, să facă milostenie din lipsa sa. Că de se va canonisi bogatul să facă milostenie, iar săracul să postească, aceasta nu se socoteşte la dânşii pedeapsă, ci numai adăugire a obiceiului lor. Însă şi aceasta trebuie să o iconomisească duhovniceşte, cu cel mai bun mijloc care este cu putinţă şi cu toată socoteala.

Peste toate acestea îţi spun, duhovnice, că trebuie să dai păcătoşilor drept canon şi depărtarea de Sfânta Împărtăşanie atâţia ani câţi rânduieşte Sfântul Ioan Postitorul. Iar dacă va fi cineva care să primească celălalt canon, al postului, al mâncării uscate, al metaniilor şi al milosteniei, însă depărtarea de Împărtăşanie nu va primi, în aceasta stă toată ştiinţa şi iscusinţa ta, ca să-l îndulceşti pe unul ca acesta, încât să-l faci pe el să le primească pe amândouă, punând înaintea lui acestea:

Sfătuire către cel ce se pocăieşte ca să primească şi depărtarea de Împărtăşanie

Fiule, să ştii că: 1) De te vei împărtăşi aşa, nevrednic fiind, te vei face vinovat Trupului şi Sângelui Domnului – precum zice dumnezeiescul Pavel, şi te vei împărtăşi spre osândă, făcându-te al doilea Iuda şi asemenea cu iudeii vânzători ai Domnului.

Aşa cum atunci iudeii au împuns trupul Domnului, nu ca să-i bea sângele, ci ca să-l verse – după cum tâlcuieşte Ioan cel cu graiul de aur (Cuvântul 27, Epistola I către Corinteni) - aşa şi tu te vei socoti, pentru nevrednicia ta, că verşi sângele Domnului cel fără de moarte, iar nu că îl bei. 2) Să ştii că dumnezeiescul Postitorul, care cu socoteala Sfântului Duh a rânduit Canoanele sale, aproape în fiecare Canon spune cu mare luare aminte şi cu deslușire că: „Cine nu poate să le ţină pe amândouă, adică şi depărtarea de Împărtăşanie cea rânduită de dânsul pentru puţini ani, acesta să păzească anii cei mulţi, care au fost rânduiţi de ceilalţi dumnezeieşti Părinţi". Prin acestea zice să nu laşi în nici un chip să se facă şi mai mare pogorământ. 3) Să ştii, că ţi-am făcut un pogorământ mare, pentru că nu te-am canonisit după ceilalţi Sfinţi Părinţi, care rânduiesc atâţi ani pentru păcatul tău (şi aici trebuie să-i spui anii pe care-i rânduiesc Canoanele Sinoadelor şi ale Părin-

ţilor), ci te-am canonisit după Ioan Postitorul cel cu pogorământ. Ţi-am făcut şi alt pogorământ mare de la mine: nu am canonisit celelalte păcate ale tale, din care pentru cutare este canon atâta, şi pentru cutare, atâta (şi aşa pe rând, numără anii şi canoanele fiecărui păcat), ci un păcat ţi-am canonisit, fiindu-mi milă de neputinţa ta. Deci şi tu fiule, trebuie să nu fii atât de aspru la inimă şi nemulţumitor, ci cu bucurie să primeşti acest puţin canon şi depărtarea de Dumnezeiasca Împărtăşanie. 4) Să ştii că, prin această depărtare de Împărtăşanie, se va face pocăinţa ta mai temeinică, te vei întări mai mult în darul lui Dumnezeu şi vei cunoaşte mai bine răutatea care ţi-a pricinuit păcatul atunci când vei vedea pe altcineva că se împărtăşeşte, iar tu te lipseşti, zicând în sinea ta cuvântul fiului risipitor: *„Iată câţi argaţi ai tatălui meu sunt îndestulaţi de pâine, iar eu pier de foame„* (Luca 15, 17). Şi din toate acestea să urăşti păcatul şi să păzeşti bine darul pe care l-ai pierdut, pentru că îţi vor fi învăţături patimile: „Că tot ce dobândeşte cineva cu multă osteneală, se sileşte să-l păzească", zice Marele Vasilie.

Acestea şi altele asemenea, ce te va lumina darul Sfântului Duh, poţi să-i spui, duhovnice. Poţi încă să-i ascunzi şi vremea şi să-i spui: mergi fiule, că numai eu ştiu când este vremea să te împărtăşeşti. Şi aşa, odată cu trecerea vremii, poţi să te mai gândeşti.

Vezi şi la „Sfătuirea celui ce se pocăieşte" cele ce spunem acolo deosebit, ca să primească canonul şi depărtarea de Împărtăşanie.

Cum se canonisesc bolnavii cei prea bătrâni

Iar de se va întâmpla cineva bolnav şi bătrân, cât să nu poată face canonul cel trupesc, pe care-l rânduieşte dumnezeiescul Postitor, acestuia poţi să-i dai, o, duhovnice, alt canon

duhovnicesc: al rugăciunii, al citirii cărţilor folositoare de suflet şi al milosteniei trupeşti sau sufleteşti (vezi la începutul capitolului acestuia); dar să nu-i faci şi scăderea anilor depărtării de Sfânta Împărtăşanie.

Cei care nu primesc canonul şi depărtarea de Împărtăşanie se scot afară

Iar de se va afla cineva atât de învârtoşat la inimă şi nepocăit încât, sănătos fiind, nu primeşte nici canonul pe care-l rânduieşte Postitorul, nici nu voieşte să se îndepărteze de Împărtăşanie, unuia ca acesta, duhovnice, după întâia, a doua şi a treia sfătuire, trebuie să-i zici: „Fiule, Marele Vasilie îmi porunceşte la Canonul său 84 şi 85 să spun poporului cel nesupus şi împotrivitor: *„Mântuind, mântuieşte-ţi sufletul tău"* (Facere 19, 17), ca să nu-mi pierd şi eu sufletul meu împreună cu pierzarea ta.

Spune-i că Luca, Patriarhul Constantinopolului, la întrebările pe care le dezleagă împreună cu Sinodul, zice că nu se cuvine preotul să primească darul celor ce nu se supun şi nu voiesc să primească canonul păcatului lor.

Cum se canonisesc femeile cele măritate şi cele ce au rudenii

De vei mărturisi vreo femeie măritată care a preacurvit, ia aminte bine, duhovnice, ca să nu o laşi să se împărtăşească, nici să dai de înţeles bărbatului ei să priceapă una ca aceasta, că amândouă sunt pierzătoare. Acelaşi lucru să faci şi la celelalte femei, care au rudenii şi fraţi (Vezi Canonul 33 al Postitorului).

Iar câte păcate se vor afla pentru care nu se arată cum se canonisesc, pentru aceasta să întrebi pe arhiereul tău, şi de

la dânsul să înveţi canonul lor cel cuviincios, care se află, sau din asemănarea ce au acele păcate cu cele ce se cuprind arătat în Canoane, sau din cărţile Părinţilor, sau din judecata cuvântului şi socotelii celei drepte. Că precum zice Valsamon (tâlcuirea Canonului 45 al Sinodului 6): „Câte Canoane nu cuprind arătat certarea celor ce le calcă, cu tăcere, dau voie arhiereului locului să rânduiască cetatea cea cuviincioasă."

CAPITOLUL X

Rugăciunea de iertare

După ce vei săvârşi şi rânduirea canonului, atunci citeşti, celui ce se pocăieşte, rugăciunea cea de iertare, sau pe cea obişnuită: „Doamne Iisuse Hristoase, Păstorule şi Mielule...", şi celelalte (pe care caută-le în Molitfelnic). Sau pe aceasta mai scurtă, punând şi mâna ta deasupra capului celui ce se pocăieşte: „Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeul nostru, Cela ce lui Petru şi desfrânatei, prin lacrimi, le-ai dăruit iertarea păcatelor şi pe vameşul care şi-a cunoscut greşelile l-ai îndreptat, primeşte mărturisirea robului tău (cutare) şi orice a greşit cu cuvântul, sau cu lucrul, sau cu gândul, întru ştiinţă şi întru neştiinţă, cu voie, sau fără voie, Însuţi ca un bun şi iubitor de oameni, iartă-i lui, că numai Tu ai putere a ierta păcatele. Că Dumnezeul milei, al îndurărilor şi al iubirii de oameni eşti şi Ţie slavă înălţăm, împreună cu Părintele Tău şi cu Sfântul Duhul, în vecii vecilor. Amin". Apoi faci Ectenia pentru mila şi iertarea păcatelor celui ce se pocăieşte.

Pe urmă, întorcându-te către cel ce se pocăieşte, pune mâna deasupra capului său şi spune acest cuvânt hotărâtor, pe care îl voiesc cei mai mulţi şi mai vârtos Gavriil al Filadelfiei în cartea cea despre Taine şi Hrisant al Ierusalimului în cartea cea pentru spovedanie, căci este chipul pocăinţei: „Darul Sfântului Duh, prin mine nevrednicul, te dezleagă şi te iartă pe tine".

Duhovnicul trebuie să pună mâna, peste cel ce se pocăieşte

Să iei aminte bine, duhovnice, să pui totdeauna mâna ta peste capul celui ce se pocăieşte. Căci dumnezeieştile Canoane spun că punerea aceasta a mîinii este alcătuitoare a Tainei — precum: Canonul 8 al Sinodului I, prin punerea mâinilor a primit pe Navatienii care se întorceau; Canonul 66 al Sinodului celui din Cartagina, prin punerea mâinilor a primit pe Donatiştii care se întorceau; îndeosebi Canonul 49 al aceluiaşi Sinod, prin punerea mâinilor, voieşte să fie primiţi păcătoşii care se pocăiesc. Că prin punerea mâinilor se da Duhul Sfânt; măcar că acum, cei mai mulţi duhovnici nu o fac, din neştiinţă şi din neînvăţătură.

Sfătuirea duhovnicului către cel ce se pocăieşte

Iar după ce s-au săvârşit toate, îl sfătuieşte pe cel ce se pocăieşte aşa: să ştii, fiul meu, că al doilea botez ai luat astăzi, prin Taina Mărturisirii şi a pocăinţei, precum socoteşte Sfânta Biserică a lui Hristos. Drept aceea, ia aminte să nu te întinezi iarăşi cu păcate. Că precum cel ce va apuca vreo spurcăciune şi o va spăla nu se foloseşte cu nimic de spălarea ce a făcut dacă apoi iarăşi o va apuca, aşa nu se foloseşte nici cel ce se va spăla în baia pocăinţei şi a mărturisirii şi se va curaţi de păcatele sale, dar apoi va cădea din nou în aceleaşi păcate. Aşadar, trebuie să întrebuinţezi sabie, fiul meu, adică să faci hotărâre întărită în inima ta, că te vei mulţumi de o mie de ori mai bine să mori decât să mai păcătuieşti şi să mâhneşti pe Dumnezeu. De acum înainte începe să petreci ca un creştin şi ucenic al lui Hristos. Pocăinţa cea adevărată este nu numai să laşi cele rele, ci să şi faci cele bune, după cuvântul ce zice: „Abate-te de la rău şi fă bine." Te-ai dezbrăcat de haina cea spurcată a

păcatului şi te-ai îmbrăcat în cea curată a Dumnezeiescului Dar; deci păzeşte-te ca nu cumva dezbrăcându-te de aceasta, să te îmbraci iarăşi cu aceea. Zi totdeauna cu Cântarea Cântărilor: *„Dezbrăcatu-m-am de cămaşa mea, cum mă voi îmbrăca cu ea? Spălat-am picioarele mele, cum le voi întina pe dânsele?"* (Cânt. 5, 3), temându-te nu cumva păcătuind, te vei face în ziua judecăţii mândrie a diavolului, iar lui Hristos ocară şi necinste; care lucru îţi va fi mai greu decât toată munca, precum zice marele Vasilie. Mergi dar în calea păcii. Iată te-ai făcut sănătos, să nu mai greşeşti, ca să nu-ţi fie ţie ceva mai râu (Ioan 5, 14).

CAPITOLUL XI

Nu se cuvine duhovnicului să arate păcatele auzite

După mărturisire, nu rămâne altceva, duhovnice, decât să păzeşti tainic păcatele şi să nu le arăţi niciodată, nici cu cuvântul, nici cu scrisoare, nici în vreun alt mod, chiar dacă te vei afla în primejdie de moarte; pentru că ţie ţi se potriveşte ceea ce spune înţeleptul Sirah: *„Auzit-ai cuvânt? Să moară cu tine!"* (19, 10), şi iarăşi: *„Nici prietenului şi nici vrăjmaşului, nu povesti"* (19, 8). Adică: ai auzit cuvânt de taină, să moară şi cuvântul cu tine şi nici prietenului tău, nici vrăjmaşului tău să nu-l spui, atât cât trăieşti. Că de le vei arăta, canoanele bisericeşti te caterisesc cu totul, iar legile politiceşti te pun în temniţă pentru toată viaţa. Pentru aceasta nu se vor mai spovedi la tine creştinii, temându-se ca nu cumva să le arăţi păcatele lor, aşa cum s-a întâmplat în vremea lui Nectarie, Patriarhul Constantinopolului, că nu voiau să se mărturisească creştinii, pentru că un duhovnic a destăinuit păcatul unei femei (Socrate, Cartea 5, Cap. 19), şi a pătimit mult după aceea Dumnezeiescul Gură de Aur până când i-a înduplecat să se mărturisească din nou. Iar pentru aceasta, câtă osândă ţi se adună ţie pricinuitorului, nu este cu putinţă a se arăta în cuvinte.

Cuvânt de pe urmă

Aceste cuvinte ce ţi s-au însemnat aici, o, duhovnice, sunt cele mai adevărate şi mai de nevoie dregătoriei tale celei duhovniceşti, pe care citindu-le şi cu luare aminte, te vei folosi foarte mult. Să nu încetezi însă a citi des şi cartea *Îndreptarea Păcătoşilor*, Canonul 12 al Sinodului celui dintâi, Canonul 102 al Sinodului 6, Canoanele 2, 5, 7 ale Sinodului din Ancira, Canoanele 1 şi 2 ale Sinodului din Laodiceea, 4, 5, 7 şi 8 ale Sfântului Grigorie de Nyssa, 2, 3, 74, 84 şi 85 al Sfântului Vasile cel Mare. Aceste Canoane, cu deosebire, sunt foarte folositoare dregătoriei tale. Să citeşti adeseori şi sfătuirea ce facem către cel ce se pocăieşte, pe care trebuie să o ştii tu întâi şi apoi să înveţi pe cel ce se pocăieşte, iar mai ales pe cei ce nu ştiu carte şi nu pot să o citească.

Pe lângă acestea îţi mai spunem, că de eşti întrebător şi cercetezi bine multele feluri de pricini pe care ai să le întâmpini, această cercetare şi lucrare te vor face cu vremea să înveţi mai multe, chiar multe ce nu sunt scrise în cărţi. Aşa cum spune Sirah: *„Cel mult ispitit ştie multe, iar cel ce nu are ispitire ştie puţine; omul învăţat ştie multe, şi cel mult ispitit povesti-va înţelegere, cel ce nu s-a ispitit, ştie puţine"* (34,9,10).

Dar ştiind că purtarea de grijă şi iconomia sufletelor, pe care ai luat-o, este meşteşugul meşteşugurilor şi ştiinţa ştiinţelor, precum zice Grigorie Teologul, să nu te lenevești: *„Că blestemat este tot cel ce face lucrul Domnului cu lenevie"* (Ieremia 48, 10), ci urmează păstorului aceluia care se sârguieşte să scoată din gura lupului nu numai oaia întreagă, ci chiar şi numai o bucată de ureche, precum zice Amos: *„În ce chip când va scoate păstorul din gura leului două armuri, sau margine de ureche, aşa se vor scoate fii lui Israil"* (12). Aşa şi tu, duhovnice, cât îţi

este cu putință, nevoiește-te cu mii de mijloace să scoți din gura lupului celui înțelegător, adică a diavolului, pe păcătoși, chiar de sânt putrezi și deznădăjduiți.

Într-un cuvânt îți spunem, duhovnice, că raiul și munca, viața și moartea, mântuirea și pierzarea sufletelor stau în mâinile tale; și dacă se vor mântui acestea prin sfatul tău cel bun, vei auzi: *„De vei scoate cinstit din nevrednic, ca gura mea vei fi"* (Ieremia 15, 19). Iar dacă dimpotrivă, prin lenevirea și sfătuirea ta cea rea se va osândi unul dintr-acelea, vei auzi: *„Cel fără de lege, cu nedreptatea lui va muri și sângele lui din mâna ta îl voi cere"* (Iezechil 3, 18).

De poftești, duhovnice, să arăți dragoste adevărată și părintească pentru fiii tăi duhovnicești, sârguiește-te să te faci lesnicios către umilință și către lacrimi, nu numai să-ți fie jale de păcătoșii care fac păcate mari și de moarte, ci să verși și lacrimi, fiindu-ți milă de ticăloșia lor. Că lacrimile tale au mare putere, nu numai că sunt semn al iubirii și al dragostei către cel păcătos, ci și pe Dumnezeu îl îmblânzesc pentru păcatele aceluia, și pe cel mai cumplit și neumilit păcătos îl îndeamnă să se umilească pentru păcatele sale, văzându-te pe tine, că plângi pentru el; îl încredințează de dragostea ta pentru dânsul și îl fac să primească cu ușurință îndreptarea ce vrei să-i faci.

Însă ia seama să nu arăți vreun semn de mâhnire, sau de întristare, sau de lacrimi, câtă vreme se spovedește - cum ți-am spus mai înainte - ci să te mâhnești și să lăcrimezi pe urmă, după ce a săvârșit mărturisirea, când vrei să-l sfătuiești și să-i dai canonul.

PARTEA A DOUA

CANOANELE SFÂNTULUI IOAN POSTITORUL

Înainte Cuvântare

Despre Sfântul Ioan Postitorul

Cel întru sfinţi părintele nostru Ioan, cel numit cu numele de Postitorul, a fost ridicat la scaunul de patriarh în anul 580 de la Hristos, petrecând trei împăraţi: pe Iustin, pe Tiberiu şi pe Mavrichie (Mauriciu).

Cu sfătuirea lui Eutihie, Patriarhul Constantinopolului, a fost făcut cleric şi a fost hirotonisit diacon. După ce a murit Eutihie, fiind îndemnat ca să fie hirotonisit, nu primea; dar de vreme ce a văzut înfricoşată uimire şi a auzit îngerii zicându-i să tacă şi să nu se împotrivească, s-a urcat fără de voie pe scaunul patriarhal al Constantinopolului.

Atâta nevoinţă şi post făcea pururea pomenitul, încât şase luni nu a băut apă, şi în treisprezece ani şi jumătate cât a fost patriarh, altceva nu a mâncat, decât numai miez de lăptucă, sau puţin pepene galben, sau strugure, sau smochine, şi foarte puţin şi măsurat dormea. Pentru aceasta, de trei ori fericitul a fost învrednicit de Dumnezeu şi de darul facerii de minuni, şi în viaţa aceasta, şi după moarte, aşa cum se povesteşte în Sinaxar, la 2 septembrie.

Şi păstorind bine turma sa, s-a mutat către Domnul la anul 595, lăsându-ne nouă aceste Canoane, ce se numesc îndeobşte ale Postitorului.

Despre canoanele sfântului Ioan Postitorul

Canoanele Sfântului Ioan Postitorul au fost întărite cu hotărâre de Valsamon, de Vlastarie, de Armenopulos, de Nichifor Hartofilax şi de Patriarhul Nicolae. Ele au fost, însă, întărite mai ales de obiceiul cel vechi al Bisericii şi mai mult de faptul că aceste Canoane ale Postitorului s-au arătat foarte lucrătoare, pentru că mulţi s-au mărturisit şi s-au îndreptat după dânsele, nu numai în vremea lui Valsamon (cum spune singur în tâlcuirea Canonului celui de pe urmă al Patriarhului Nicolae), ci încă din vremurile lui Nicolae, după cum se arată în Canonul lui.

Deşi Nicolae Patriarhul, în acelaşi Canon, spune că aceste Canoane ale Postitorului, făcând mult pogorământ pe mulţi au pierdut, aceasta nu trebuie să se înţeleagă aşa simplu, ci cu discernământ, căci deşi face pogorământ, după anii cercetărilor, nu dă şi Canonul rânduit de ele. Căci de vom cerceta cu socoteală dreaptă adevărul, Canoanele Postitorului, pentru rânduiala canonului ce dau, nu numai că nu sânt pogorâtoare, ci (îndrăznesc a zice) sânt şi puţin aspre pentru cei iubitori de trup. Căci un iubitor de trup mai bine alege să se depărteze de preacuratele Taine, şapte, sau zece, şi chiar cincisprezece ani - cum rânduiesc Canoanele celorlalţi Părinţi - decât să se îndepărteze de Sfânta Împărtăşanie doar trei ani, dar să mănânce mâncare uscată după al nouălea ceas, şi să facă două sute sau trei sute de metanii în fiecare zi, şi alte nevoinţe aspre să facă precum rânduiesc aceste Canoane ale Postitorului.

Sunt pogorâtoare şi pot să piardă pe mulţi când duhovnicii cei care le dau, fac pogorământ păcătoşilor la anii certărilor, după Postitorul, dar nu dau şi canonul pe care-l rânduieşte, adică mâncarea uscată până la al nouălea ceas, şi atâtea metanii şi celelalte; ci pentru bani, sau pentru favoruri, sau pentru alte pricini, fac pogorământ şi la acestea împreună cu

anii - care lucru este fără de lege şi fără de Canoane, şi au să dea socoteală lui Dumnezeu pentru pierzarea pe care o pricinuiesc sufletelor celor ce se spovedesc, cu calea cea largă ce le deschid.

Drept aceea să îndrepte, pentru dragostea lui Dumnezeu, această răutate vătămătoare de suflet ce fac; că acest Sfânt, mai la fiecare Canon zice: că cel ce nu voieşte să păzească Canonul ce rânduieşte acesta nici anii cei puţini ai depărtării de dumnezeiasca Împărtăşanie să nu-i păzească, precum a rânduit el, ci anii cei mulţi, cari au fost rânduiţi de Părinţi. Pentru acest pogorământ, dă răspuns binecuvântat în Canonul său cel dintâi. Şi mai mult, înainte de el, răspunde pentru dânsul unirea celorlalte Canoane ale Părinţilor, care este scrisă pe urma fiecărui Canon (vezi bine aceste Canoane).

Dăm ştire cititorilor că se află multe manuscrise care cuprind Canoane scrise deasupra, ca şi când ar fi ale Postitorului, dar cuprind nişte lucruri necuviincioase, foarte fără de lege şi necanonisite, atât spre dezlegările posturilor, cât şi spre alte pricini. Drept aceea se şi văd că sânt semănături şi naşteri ale vreunui eretic şi cu rele socoteli, iar nu ale Sfântului acestuia, care pentru posturile lui cele mari s-a numit Postitorul. Şi pentru aceasta noi am urmat acestor doi martori vrednici de credinţă, adică lui Matei Vlastarie şi lui Constantin Armenopulos, care au adunat în scurt Canoanele cele adevărate ale Postitorului; Şi mai mult, ale lui Vlastarie, după a cărui adunare pe scurt a acestor Canoane, din cuvânt în cuvânt am umblat ca cele ce erau chiar ale Postitorului. Şi deci pe aceşti doi bărbaţi înţelepţi, vrednici de credinţă, am întărit adeverirea Canoanelor Sfântului Ioan Postitorul şi pe toate cele mincinoase le-am aruncat. Şi cerem tuturor fraţilor să nu le primească, ci să le lepede, ca pe cele ce sânt străine şi care cuprind lucruri străine.

CANOANELE SFÂNTULUI IOAN POSTITORUL

CANONUL 1

A scurta anii de pocăință, după cum socotesc eu, nu se va părea lucru fără socoteală celor ce judecă drept, deoa-rece nici la Marele Vasilie și nici la cei mai vechi dumneze-iești Părinți ai noștri nu s-au hotărât celor ce greșesc post sau priveghere, sau număr de metanii, ci numai depărtarea de Împărtășanie. Pentru aceasta noi am socotit că se cuvine celor ce se pocăiesc curat, sau se sârguiesc să-și chinuiască trupul cu viețuire aspră și petrec cu mulțumire o viață potrivnică răutății celei dintâi, să le măsurăm lor după măsura înfrânării și împuținarea timpului de pocăință, adică dacă va accepta cineva să nu bea vin atâtea zile rânduite, am judecat și noi să-i scădem un an din anii certării celei rânduite de Părinți.

Asemenea, dacă făgăduiește înfrânare de carne pentru o vreme, am socotit să-i împuținăm încă un an; și dacă se va înfrâna de brânză, de ouă, de pește sau de untdelemn la fiecare dintr-acestea, să-i reducem câte un an. Dacă voiește să-L îmblânzească pe Dumnezeu și cu metanii dese, îi vom reduce și mai mult dacă arată voință spre multă milostenie, nu mai jos decât îi este puterea. Iar dacă după cădere a venit la viața cea iubitoare de Dumnezeu și călugărească, am socotit că este bine să-i dăm lui iertarea în mai puțină vreme, fiindcă vrea să-și petreacă toată viața lui în multă pătimire, care se cuvine viețuirii călugărești.

Însemnare

Vezi Canonul 12 al Sinodului 1; Canonul 102 al Sinodului 6; Canoanele 2, 5 și 7 ale Sinodului celui din Ancira; Canoanele 2, 3, 74, 84 ale Marelui Vasilie; 4, 5, 7 și 8 ale Sfântului Grigorie de Nyssa; acestea răspund pentru împuținarea anilor pe care a făcut-o Postitorul și spun și ele că, după așezarea și pocăința celor ce se spovedesc, așa trebuie să se împuțineze și anii canonisirii lor.

Motivul pentru care Părinții rânduiau atunci celor ce greșeau, în loc de canon numai depărtarea de Împărtășanie este, precum socotesc, acela că atunci creștinii aveau atâta dragoste ca să se Împărtășească, încât socoteau mare pagubă a se lipsi de ea. Pentru aceasta și Părinții cei de atunci, nu au aflat altceva cu care să-i oprească de la păcat, decât depărtarea de Împărtășanie.

CANONUL 2

Tulburarea dulceții inimii, care se face prin gânduri, nu se canonisește de loc, deoarece nu a fost făcut încă păcatul.

Însemnare

Tulburarea este un gând subțire, sau o aducere aminte a diavolului, care îndeamnă să faci un lucru sau altul. Supărarea este din cele fără de voie, fiindcă nu are drept pricină voința noastră ca să ne supere gândurile, ci pe vrăjmașul. Pentru aceea este și necanonisită.

CANONUL 3

Unirea cu gândul se spală cu douăsprezece metanii.

Însemnare

Unirea este primirea de bună voie a gândului trimis de vrăjmaşul şi vorbirea sufletului cu dânsul.

CANONUL 4

Lupta este vrednică sau de cununi sau de chinuri.

Însemnare

Lupta este o putere a sufletului, întocmai puternică cu gândul cel ce îl luptă, cu care, de va voi sufletul, biruieşte gândul şi ia cununi; iar de nu va voi, este biruit de el şi primeşte pedeapsă.

CANONUL 5

Învoiala este pricină şi început al canonisirilor.

Însemnare

Învoiala este plecarea cu dulceaţă a sufletului către gândul cel pătimaş, care îl luptă; pentru care zice dumnezeiescul Postitor, că aceasta este începătură şi pricină a canonisirilor. Pentru aceea şi Ioan Zonara, la sfârşitul cuvântului împotriva celor ce socotesc că sământa cea firească este necurată, spune: cei ce au primit gândul cel pătimaş şi au vorbit cu dânsul cu dulceaţă prin unire şi învoială, aceştia nu vor scăpa de canonisire, chiar dacă nu au pătimit scurgere în somn, nici nu au văzut nălucire. Tulburarea, unirea, lupta şi învoiala sunt la toate păcatele, dar dumnezeiescul Postitor a adus pildă numai din păcatele trupeşti, ca să le cunoaştem mai bine pe cele mai grosolane.

CANONUL 6

Cel ce s-a întinat în somn cu patima scurgerii, o zi se îndepărtează de Împărtăşanie. Citind Psalmul 50 şi făcând 4 metanii, să creadă că s-a curăţit de întinare.

Însemnare

Canonul 4 al Sfântului Dionisie spune că cei care pătimesc scurgerea fără de voie a seminţei, aceştia să urmeze conştiinţei lor. Dacă aceasta îi mustră că au pătimit scurgerea din gând pătimaş şi nălucire urâtă, sau din altă patimă oarecare, să nu se împărtăşească; iar de nu, să se împărtăşească. Canonul 12 al lui Timotei spune că cel ce a pătimit pentru că a poftit femeie nu trebuie să se împărtăşească, iar dacă a pătimit numai din ispita diavolului, să se împărtăşească. Părinţii Anastasie Sinaitul (Răspuns 80) şi Grigorie Sinaitul (în Filocalia) spun că scurgerea în somn se face din multă mâncare şi multă băutură, din somnul mult, din odihnă şi moliciune a trupului, din osteneală multă, din poftă, din băutură rece, din obiceiul rău spre desfrânare şi din zavistia dracilor; încă şi din prisosinţa firii. Deci, de vreme ce cu greu poate cineva să judece când se întâmplă din pricina sa şi când din altă pricină şi zavistie diavolească, mai bine este să nu se împărtăşească în ziua aceea – după cum spune şi acest Canon, aşa fără de hotărâre,

şi cum spune şi marele Vasilie (hotărârea pe scurt 309 şi întrebarea 3-a a cuvântului 2 pentru Botez), încă şi Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului (Răspuns 14 şi 15), Ioan al Chitrului (Răspuns 28) şi Valsamon (Răspuns 10), de comun acord spun că preoţii şi mirenii care vor pătimi scurgere în somn se opresc în ziua aceea de la Sfintele Taine; doar dacă nu este nevoie ca să se împărtăşească mireanul sau preotul să slujească, întâmplându-se vreo zi însemnată, întru care trebuie să fie Liturghie; — atunci cu adevărat trebuie să se sfărâme cursa diavolului şi să se înalţe puterea preoţiei.

CANONUL 7

Iar cel ce s-a întinat, treaz fiind cu trupul, şapte zile se opreşte de la împărtăşire, în fiecare zi citind Psalmul 50 şi făcând patruzeci şi nouă de metanii.

Însemnare

Există o diferenţiere, la Anastasie al Antiohiei, pentru scurgerea pe care o pătimeşte cineva fiind treaz. Scurgerea pe care o face cineva fiind treaz, o face sau la sine, sau la altul.

Scurgerea cea de la sine, se face: sau cu pipăirea mâinii, şi se canoniseşte patruzeci de zile (aceasta fiind însăşi malahie), sau fără pipăirea mâinii. Aceasta sau se face numai din supărare şi se canoniseşte o zi; sau se face cu unirea gândului fără de învoială şi pipăire, şi se canoniseşte trei zile; sau se face cu unirea gândului şi cu pipăire, fără de învoială, şi se canoniseşte şapte zile; sau se face şi cu învoială fără de pipăire, şi se canoniseşte 20 de zile; sau şi cu pipăire, şi se canoniseşte 30 de zile.

Iar scurgerea ceea care se face către altcineva, sau se face fără tăvălire împreună, sau cu tâvălire împreună. Cea care se face fără de tăvălire împreună, ci cu apucări şi cu sărutări, sau fără de pipăire se face, se canoniseşte 20 de zile; sau se face şi cu pipăire, şi se canoniseşte 30 de zile. Iar cea care se face cu tăvălire împreună, sau către cel de un neam, se canoniseşte 80 de zile; sau către cel de alt neam, adică la dobitoace, se canoniseşte şapte ani.

Iară cei ce, fiind treji, pătimesc scurgere din neputinţa trupului, şi cei ce scot sămânţa amestecată cu udul, nu sunt supuşi la nimic, pentru că amândoi o pătimesc fără de supărare, sau unire, sau învoiala gândurilor. Pentru aceasta nici Anastasie nu pomeneşte nimic de aceştia.

CANONUL 8

Cel ce a făcut malahie, se canoniseşte patruzeci de zile cu mâncare uscată (adică cu pâine şi apă) petrecând şi făcând în fiecare zi o sută de metanii.

Însemnare

Malahia este atât de urâtă lui Dumnezeu, încât pentru dânsa a omorât pe Onan, fiul Iudei (care a fost fiu al lui Iacov), pentru că el a fost cel dintâi care a arătat această răutate pe pământ, şi de la care s-a şi numit malahia „onanie". *„Şi ceea ce făcea el era rău înaintea lui Dumnezeu, rău se arată* (zice Scriptura la Facere 38, 10) *şi l-a omorât pe el"*(adică pe Onan). Socotesc unii dascăli că Dumnezeu atât de mult a urât pe acei mândri filosofi ai elinilor, încât i-a lăsat să se stăpânească de acest păcat, spre pedeapsa închinării lor la idoli, căci cunoscând pe Dumnezeu, nu ca pe un Dumnezeu l-au slăvit. Şi se asemuieşte aceasta din ceea ce spune dumnezeiescul Pavel

despre dânşii: *„Pentru aceea i-a şi dat pe ei Dumnezeu la poftele inimilor lor spre necurăţie, ca să se necinstească trupurile lor întru sineşi”* (Romani 1, 24); unde, prin „trupurile lor întru sineşi” a arătat malahia, adică acelaşi trup lucrează şi pătimeşte singur întru sine. Malahia, zice Ioan Scărarul (Cuvântul 15), este desfrânare care se face fără alt trup, prin care a căzut acel mare sihastru, pentru care a zis dumnezeiescul Antonie că mare stâlp a căzut. Malahia aceasta este numită moarte şi pierzare (Cuvântul 15), care totdeauna se află în noi şi se poartă împreună cu noi, cu deosebire în vremea tinereţilor. Pentru aceasta, cu mare greu se depărtează de ea şi se pocăiesc cei care au fost prinşi odată de ea. Se aseamănă cu o mreajă mare a diavolului şi a iadului, cu care a tras lumea spre pierzare, şi mulţi se prind în ea, dar puţini scapă. Şi se bucură inima diavolului pentru vânatul cel mult pe care-l face cu această mreajă şi o tămâiază că i-a prins multe bucate şi multe suflete - precum spune Avacum (2, 15): *„Sfârşit cu undiţa a smuls şi l-a tras pe el cu mreaja (adică lumea a tras-o) şi l-a adunat pe el în năvoadele lui.”* Pentru aceasta *„Veseli-se-va şi se va bucura inima lui, va jertfi năvodului său şi va tămâia mrejei lui, căci cu ele îngraşă partea lui şi mâncărurile lui alese.”*

Mai mult ce să spun? Malahia pricinuieşte vătămare veşnică nu numai sufletului, ci pricinuieşte vătămare şi sănătăţii trupului. Vătămare sufletului, căci îl lipseşte de împărăţia cerurilor şi îl osândeşte la munca cea veşnică – precum spune Pavel (I Corinteni 6, 9): „Nu vă înşelaţi: nici desfrânaţii, nici preadesfrânaţii, nici malahienii, nici închinătorii la idoli... nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu”. Deşi Sfântul Ioan Gură de Aur şi Teofilact i-au tâlcuit pe cei ce fac malahie, că sunt cei ce desfrânează şi pătimesc cele urâte ca Sodomitenii, însă mulţi alţi dascăli au înţeles prin malahieni pe cei care fac ca sufletul să-şi piardă fecioria, care este cel mai de preţ lucru din lume şi care, dacă se pierde, nu se mai

dobândeşte niciodată, şi pentru faptul că îl face să aducă jertfă diavolului prin sămânţa trupului său, cum spune un Părinte.

Pricinuieşte şi vătămarea trupului, după cum spun doctorii, pentru că malahienii: 1) Îngălbenesc. 2) Le slăbeşte stomacul. 3) Le slăbeşte vederea ochilor. 4) Pierd glasul. 5) Pierd isteţimea şi ascuţimea minţii. 6) Pierd ţinerea de minte. 7) Pierd somnul, fiind tulburaţi de visuri. 8) Le tremură trupul. 9) Pierd toată bărbăţia trupului şi a sufletului. 10) Li se întâmplă dambla. 12) Li se întâmplă des scurgere în somn; de multe ori şi când sunt treji. 12) Îmbătrânesc repede şi mor rău şi cu ticăloşie.

Păcatul acesta aşadar, este ca o ciumă şi stricăciune a neamului omenesc şi face pe malahieni şi în lumea aceasta să petreacă o viaţă ticăloasă, şi în cealaltă viaţă să fie chinuiţi veşnic în focul chinurilor.

Malahia se face sau cu mâna sa, sau cu mâna altuia, sau cu lovirea peste coapse.

Trebuie să cunoască duhovnicii că şi femeile fac malahie.

CANONUL 9

Iar amestecarea unuia cu altul, ceea ce înseamnă îndoită malahie, se canoniseşte până la optzeci de zile.

Însemnare

Amestecare, adică nu păcatul deplin al sodomiei, ci când doi oarecari fac malahie unul la altul.

CANONUL 10

Iar dacă cineva dintre clerici, mai înainte de a se preoţi, a căzut în patima malahiei, nesocotind poate că numai pentru aceasta se va opri de la preoţie, acesta primind mai înainte Canon, numai după aceea să se apropie de preoţie. Iar dacă s-a prins în această patimă după preoţie, un an întreg să fie oprit de la cele preoţeşti, timp în care să împlinească toate canoanele rânduite malahienilor, şi abia după aceea să se întoarcă la preoţie. Dacă după cunoştinţa păcatului, a doua oară, sau a treia oară aceasta va face, să înceteze preoţia şi să se pogoare în rânduiala citeţului.

Însemnare

Vezi că şi malahia singură opreşte de la preoţie.

CANONUL 11

Şi aceea dintre femei, care a ajuns până la sărutări şi pipăiri de bărbat, însă nu s-a stricat, primeşte canonul malahiei.

CANONUL 12

Pe cel ce a făcut desfrânare, călugăr sau mirean, îl sfătuim să nu se împărtăşească doi ani, dacă va voi după ceasul al nouălea să mănânce mâncare uscată (adică pâine şi apă) şi să facă şi câte două sute cincizeci de metanii. Iar de se va lenevi şi nu va voi, să plinească vremea cea hotărâtă de Părinţi.

Însemnare

Canonul 4 al Sfântului Grigorie de Nyssa, pe cel care desfrânează îl opreşte 9 ani de la Dumnezeiasca Împărtăşanie, iar Canonul 59 al Marelui Vasilie îl opreşte şapte ani. Canonul 22 pe cei ce strică fecioria femeii sale mai înainte de a primi binecuvântarea căsătoriei îi opreşte patru ani (aşa cum Părinţii cei mai înainte de Vasilie au canonisit desfrânarea; vezi Canonul 20 al Sinodului celui din Ancira), că stricarea fecioriei femeii sale se numeşte desfrânare, după Canoanele 25 şi 26 ale Marelui Vasilie. Canonul 21 al acestuia, canoniseşte mai mult pe cel care are femeie şi va desfrâna, decât pe cel ce nu are. Pe călugări sau călugăriţe care vor face desfrânare sau se vor însura, îi canoniseşte ca pe desfrânaţi. Canonul 7 al Marelui Vasilie îi canoniseşte cincisprezece ani; iar Canonul 44 al Sinodului 6 îi canoniseşte mai cu milostivire: adică deopotrivă cu mirenii.

CANONUL 13

Preadesfrânatul (Adulterinul), judecăm cu cuviinţă, să se împărtăşească cu Sfintele Taine după trei ani, dacă se va nevoi cu mâncarea uscată după al nouălea ceas şi dacă va face în fiecare zi câte două sute cincizeci de metanii. Dacă se va lenevi, să aştepte sfârşitul vremii pe care au hotărât-o Părinţii.

Însemnare

Canonul 20 al Sinodului din Ancira, pe preadesfrânaţi (adulterini) îi opreşte şapte ani de la împărtăşire. Canonul 58 al Marelui Vasilie îi opreşte cincisprezece ani. Canonul 4 al lui Grigorie de Nyssa, optsprezece. Canonul 98 al Sinodului al

şaselea, pe cel ce va lua femeie logodită cu altul, care încă trăieşte, îl canoniseşte ca pe un preadesfrânat. Canonul 8 al Sinodului din Neocesareea spune că, de a preacurvit cu femeia cuiva, acesta să nu se facă preot (adică, dacă după preacurvie s-a aflat cu dânsa); iar dacă soţia vreunui preot a săvârşit adulter, preotul sau încetează preoţia, dacă voieşte să aibă femeie, sau se desparte de ea (mai înainte de a se împreuna cu dânsa după ce aceasta a săvârşit adulterul) şi îşi ţine preoţia.

CANONUL 14

Cel ce s-a pornit asupra surorii sale, poruncim să se învrednicească Dumnezeieştilor Taine după trei ani, dacă voieşte să postească până seara, să mănânce mâncare uscată şi în fiecare zi să facă cinci sute de metanii.

Însemnare

Canonul 67 al Marelui Vasilie, pe cel ce se va împreuna cu sora sa, îl canoniseşte 20 de ani, ca pe ucigaş. Iar pe cel ce se va împreuna cu sora sa vitregă, dacă sunt fraţi numai de tată sau numai de mamă, îl canoniseşte unsprezece ani, Canonul 75 al aceluiaşi.

CANONUL 15

Pe cel ce a desfrânat cu nora sa, doi ani îl depărtăm de Dumnezeiasca Împărtăşanie, dacă va mânca mâncare uscată după al nouălea ceas şi va face în fiecare zi, trei sute de metanii. Iar dacă se va lenevi, să împlinească anii cei hotărâţi de Părinţi.

Însemnare

Canonul 76 al Marelui Vasilie îl canoniseşte unsprezece ani pe unul ca acesta.

CANONUL 16

Acestor canoane este supus şi cel ce s-a pornit asupra soacrei sale, însă de femeia sa nu se desparte. Este lege care spune: cele ce dintru început au fost întărite şi după lege, din cele ce se întâmplă pe urmă fărădelege nu se strică, dar acum Sfântul şi Dumnezeiescul Sobor, pentru cei ce au făcut acest spurcat păcat, hotărăşte şase ani să rămână neîmpărtăşiţi.

Însemnare.

Să ştii că Matei Vlastarie spune şi cum trebuie să se iconomisească aceştia în cei şase ani. Adică: şase luni să nu mănânce carne nicidecum; să stea afară din biserică plângând şi cerând de la Domnul iertare; nici anafură să nu ia, nici aghiasmă să nu bea, numai la ajunul Botezului, când se cântă sfeştania cea mare; iar din pâinea cea înălţată a Născătoarei de Dumnezeu, care se numeşte Panaghia, să mănânce, spre încredinţarea iubirii de oameni a lui Dumnezeu către dânşii; în toţi aceşti şase ani, să facă în fiecare zi câte o sută de metanii – afară de Duminică – şi să mănânce mâncare uscată Miercurea şi Vinerea; doi ani să stea înlăuntru în Biserică după cântăreţi şi să asculte cântările cele duhovniceşti; ceilalţi trei ani, să stea împreună cu credincioşii. După ce se vor împlini cei şase ani să se împărtăşească, însă să facă şi milostenii după putere, să trimită la biserică în fiecare săptămână câte o slujbă de prescuri, să nu mintă, să nu facă jurăminte, cu umilinţă şi cu lacrimi să-şi curăţească spurcăciunea sufletelor lor, pe cât pot.

Vlastarie spune că, acest canon poate fi dat şi vrăjitorilor, fermecătorilor, preadesfrânaţilor, ucigaşilor şi tuturor acelora care cad în păcate grele.

Însă, după purtarea celor ce se pocăiesc, uneori se împuţinează canonul, dacă pocăinţa lor este osârduitoare şi fierbinte, alteori se adaugă, dacă pocăinţa lor este rece.

CANONUL 17

Canonul 2 al Sfântului Dionise şi 7 al lui Timotei, poruncesc ca femeile care se află în lăuzie să nu se atingă de nimic din cele sfinte, până la şapte zile. Aceasta şi Legea cea veche porunceşte ca nici să se împreuneze cu bărbaţii lor, căci dacă se întâmplă aceasta, pruncii cei ce se zămislesc sunt bolnăvicioşi şi slăbănogi. Pentru aceasta şi dumnezeiescul Moise a poruncit să fie ucis cu pietre tatăl copilului beteag, deoarece pentru neînfrânata lui poftă, nu a aşteptat să se curăţească femeia. Iar cea care, în vremea curăţirii sale, nu a luat seamă şi s-a atins de Dumnezeieştile Taine, poruncesc să nu se împărtăşească patruzeci de zile.

CANONUL 18

Cel ce s-a împreunat cu parte bărbătească s-a socotit cu cuviinţă să se oprească de la Împărtăşanie trei ani, să plângă, să postească până seara, să mănânce mâncare uscata (adică pâine şi apă) şi să facă două sute de metanii. Iar dacă iubeşte mai mult lenevirea şi nu voieşte, să împlinească cei cinci-sprezece ani.

Însemnare

Să ştii că, între canoanele Postitorului, într-o carte scrisă cu mâna, s-a aflat o împărţire a sodomiei în acest chip. Sodomia este de două feluri: una cu femei, când bărbaţii cad cu dânsele afară de fire; iar alta cu bărbaţi. Şi iarăşi: dintre bărbaţi, altul o face şi altul o pătimeşte, iar altul şi o face şi o pătimeşte; şi mai mare păcat este a o face cineva şi a o pătimi. A o face cineva cu femei străine este mai greu păcat decât a o face cu bărbaţi. A o face cu femeia sa este mai greu decât a o face cu străină.

Drept aceea considerăm că soţul cu soţia, de vor cădea afară de fire, se canonisesc mai greu decât cel ce va face sodomie cu bărbaţi sau cu femei străine. Canonul trebuie să-l dea duhovnicul, cum va socoti de cuviinţă. S-a aflat de la unii Părinţi că şapte ani se canoniseşte acest păcat. Canonul 62 al Sfântului Vasilie opreşte 15 ani de Împărtăşanie pe sodomiteni, Canonul 4 al lui Grigorie de Nyssa, 18 ani. Patriarhul Luca, dezlegând diverse întrebări împreună cu Sinodul cel dimpreună cu dânsul (care se află în manuscrise) spune: „Cei ce vor cădea în sodomie nu pot să ia de soţie unul pe sora celuilalt."

CANONUL 19

Iar de a fost stricat cineva de altul, când a fost copil, nu se poate face preot; nici el, nici acela. Pentru că nu a fost desăvârşit cu vârsta, nu a greşit, dar vasul lui a fost necinstit şi s-a făcut netrebnic pentru slujba cea sfântă. Iar dacă numai pe coapse a primit scurgerea, făcând cuviinciosul canon, nu va fi oprit a fi înălţat la treapta preoţiei.

Însemnare

Să ştii, că de vreme ce Canonul 70 al Marelui Vasilie caterisește pe diaconul sau preotul acela care va face scurgere în coapsele altuia, nesăvârşind păcatul deplin ca urmare, pe cel ce a făcut un lucru ca acesta îl opreşte de la preoție. Pentru aceasta noi aflând o carte veche (scrisă cu mâna), în acord cu Marele Vasilie, carte care cuprinde canoanele Postitorului, la acest canon spune: „Cel ce a primit scurgerea în coapsele sale să se facă preot însă, întâi, de a pătimit aceasta o dată, sau cel mult de doua ori; al doilea, de este învăţat şi îmbunătăţit; al treilea, să plângă lucrul acesta toată viaţa sa şi al patrulea, dacă a fost copil nevârstnic când a pătimit acesta.

Iar câţi au primit această scurgere de la altul în coapsele sale, sau au făcut-o ei la altul fiind în vârstă peste paisprezece ani, să nu se facă preoţi, precum zice şi Sfântul Vasilie.

CANONUL 20

Pe cel ce ucide cu voia sa, cinci ani, iar pe cel ce ucide fără voia sa, trei ani îl îndepărtăm de Împărtăşanie, dacă se învoieşte cu postul până seara şi cu mâncare uscată, şi să facă în fiecare zi trei sute de metanii; iar lenevindu-se şi nevrând să facă acestea, să plinească termenul Părinţilor.

Însemnare

Canonul 5 al Sfântului Grigorie de Nyssa canoniseşte uciderea de voie douăzeci şi şapte de ani. Canonul 22 al Sinodului din Ancira, toată viaţa lui. Pe cel ce a ucis fără voie, şapte ani sau cinci îl canoniseşte Canonul 23 al aceluiaşi Sinod. Zece ani, canonul 57 al Marelui Vasilie. Nouă, Canonul 10 al lui Grigorie de Nyssa. Iar pentru cele care sunt ucideri de voie, vezi Canonul 8 al Sfântului Vasilie şi 5 al lui Grigorie de Nyssa.

Din două lucruri se cunoaşte deosebirea uciderilor celor de voie şi a celor fără de voie: 1) Din aşezarea, scopul şi pornirea celui ce a lovit; 2) Din unealta cu care a lovit.

Câţi clerici şi sfinţiţi, adică preoţi, vor ucide, măcar şi fără voie, sau pe alţii vor pune să ucidă, se caterisesc după Canonul 66 al Apostolilor, după Canonul 5 al lui Grigorie de Nyssa, după judecata cea Sobornicească a lui Constantin Patriarhul Hliarinu şi după Canonul 55 al Marelui Vasilie. Vezi şi epistola Sfântului Atanasie către Ammun, Canoanele 13 şi 43 al Sfântului Vasilie.

Canonul 14 al lui Timotei spune că cel ce, neavând demon, nici fiind ieşit din minţi pentru boală, ci din împuţinarea sufletului său sau din oarecare altă pagubă pătimind, se va omorî pe sine singur, având mintea sa sănătoasă, acesta să nu se pomenească, ca unul ce este ucigaş de sine.

CANONUL 21

Femeile care omoară copiii în pântece cu meşteşugire, şi cele ce dau şi cele ce iau leacuri ca să lepede copiii fără de vreme şi morţi, noi hotărâm să se canonisească acestea până la cinci ani, sau de multe ori şi până la trei.

Însemnare

Canonul 91 al Sinodului 6, Canonul 21 al Sinodului din Ancira, Cananele 2 şi 50 ale marelui Vasilie, pun între ucigaşii cei de voie pe femeile care fac acestea; însă pentru iubirea de

oameni, le canonisesc pe acestea nu până la sfârşitul vieţii, ci numai zece ani să nu se împărtăşească.

Mai notează că, într-o carte (scrisă de mâna) care cuprindea canoanele Postitorului, am găsit şi aceasta: că femeile se folosesc în multe chipuri de ierburile acestea: pe unele le mănâncă sau le beau ca să nu rămână grele niciodată şi să nu facă copii; cu altele omoară pruncii când îi zămislesc sau când este aproape să-i nască, care este un păcat mai greu decât cel dintâi; altele în fiecare lună fac ucidere cu aceste buruieni, lucru mult mai rău decât celelalte. De aceea, femeile care fac acest lucru, se opresc trei ani de la Dumnezeiasca Împărtăşanie. În fiecare zi să mănânce de post şi să facă o sută de metanii.

CANONUL 22

Femeia care a lepădat copilul fără de voie, un an primeşte canonul şi nu poate să se împărtăşească.

Însemnare

Pentru acesta trebuie să aibă multă luare aminte, femeile însărcinate să nu ridice vreo greutate (mai ales când sunt în a şaptea sau a opta lună) şi să se păzească de orice le pricinuiesc lor supărare. Şi bărbaţii, deîndată ce vor fi însărcinate femeile lor, trebuie să nu se culce în acelaşi pat, nici să se mai împreuneze cu dânsele, nici să le lovească sau altă supărare şi mâhnire să le pricinuiască, căci din acestea pot avorta femeile lor copiii şi se fac, ticăloşii, ucigaşi copiilor lor. Pentru aceasta, dacă preoţii însuraţi, sau câţi vor să se facă preoţi, fac vreun lucru potrivnic şi femeile lor avortează copii, celor care sunt preoţi li se ia darul, iar cei ce vor să se preoţească, se opresc de la preoţie pentru uciderea ce au făcut.

CANONUL 23

Iar femeia care, dormind, se va culca peste copil şi-l va înăbuşi, după trei ani se învredniceşte Dumnezeieştii Împărtă-şanii, depărtându-se de carne în zilele rânduite, iar din brânză şi celelalte mâncând cu reţinere. Dacă s-a întâmplat aceasta din lenevire sau neînfrânare de multă mâncare şi de multă băutură a părinţilor, se aseamănă cu uciderea de voie. Iar dacă din lucrarea vrăjmaşului s-a întâmplat, vrednic de iertare este, dar are trebuinţă şi de măsurate canonisiri, căci poate pentru alte păcate s-a întâmplat această părăsire a lui Dumnezeu.

CANONUL 24.

Dacă va muri copilul nebotezat din lenevirea părinţilor lui, părinţii se depărtează de Împărtăşanie trei ani, mâncând mâncare uscată în toţi aceşti ani şi cu plecările genunchilor, cu plângere şi cu milostenie, după putinţă, îmblânzind pe Dumnezeu şi făcând în fiecare zi patruzeci de metanii.

Însemnare

Ia aminte, de va fi copilul sănătos, trebuie să-l boteze după patruzeci de zile, precum zice Armenopulos (Partea 5-a, Titlul 1 al Canoanelor). Iar de se va îmbolnăvi şi va fi în primejdie de moarte, dacă îl va boteza preot numai cu trei afundări şi ridicări, cu chemările Sfintei Treimi, destul este şi nici nu trebuieşte mai mult. Dacă va trăi acesta, să-i citească mai pe urmă rugăciunile ce se spun mai înainte de botez, sau jurămintele, precum zic Armenopulos şi Ilie, Mitropolitul Critului. Dacă nu se află preot în locul acela şi copilul este în primejdie, trebuie să-l boteze oricine se va afla acolo de faţă:

sau diacon, sau monah, precum zice Sfântul Nichifor (Canonul 16, Tomul 2 al Sinoadelor), sau mirean, însă creştin să fie, sau chiar tatăl copilului. Chiar dacă va muri, trebuie să fie botezat lăsând toate la iubirea de oameni a preabunului Dumnezeu, după Grigorie Teologul, care spune că întru cele cu îndoială, biruieşte iubirea de oameni. Dacă va trăi după aceea, trebuie să-l boteze de la început preotul; că deşi spune Sfântul Nichifor: „Copilul care va fi în primejdie de moarte, trebuie să-l boteze şi mirean creştin, ca să nu moară cu totul deznădăjduit, lăsându-l la iubirea de oameni a lui Dumnezeu, însă de va trăi pe urmă copilul, nu zice să nu se boteze de preot, nici acest Sfânt, nici alt canonisitor Părinte, nici vreun Canon sinodal. Fericitul Dionisie al Alexandriei, pe un evreu care a fost botezat de mirean în vreme de boală şi care era în primejdie să moară, iar după aceea a trăit, l-a botezat de la început, spunând că nu este slobod mireanului să facă vreo slujbă preoţească, precum se povesteşte la Vizantida (Cartea 11, pagina 188). Şi Marele Vasilie arată la Canonul său cel dintâi că nu este primit botezul mirenilor şi cei botezaţi de dânşii trebuie să se boteze din nou.

În multe cărţi scrise de mâna am găsit şi această completare la canonul acesta al Postitorului, adică dacă pruncul va fi de şapte zile şi va muri nebotezat, părinţii lui să nu se împărtăşească patruzeci de zile şi să mănânce mâncare uscată şi seacă în aceste zile, făcând în fiecare zi câte patruzeci de metanii. Socotesc că li s-a făcut această pogorâre fiindcă era obiceiul, după cum se vede, să nu se boteze copilul mai înainte de opt zile, urmând cuvântului tăierii împrejur, care se făcea în a opta zi, în locul căreia se face acum Botezul. Pentru aceasta, ca să nu urmeze acum unele ca acestea, trebuie negreşit în orice zi se va îmbolnăvi copilul, după primul răspuns al lui Petru Hartofilax, să fie botezat.

CANONUL 25

Călugăriţa, dacă va cunoaşte pe alte călugăriţe că fac preacurvie în mănăstire, sau altă răutate vătămătoare de suflet şi nu va spune stareţei, se canoniseşte întocmai cu cele ce fac lucrul, după Canonul 71 al Marelui Vasilie.

Însemnare

Vezi că preacurvie numeşte Canonul curvia cea cu călugăriţele, unindu-se cu Canonul 18 şi 7 al Marelui Vasilie.

CANONUL 26

Cele ce îşi leapădă copiii pe la uşile bisericilor, Pravila le pedepseşte ca pe nişte ucigaşe, chiar dacă îi vor lua alţii şi îi vor creşte.

Însemnare

Canoanele 32 şi 52 ale Marelui Vasilie, ca pe o ucigaşă o socoteşte pe femeia care nu va purta de grijă copilului său şi va muri. Şi Pravila cea politicească, acelaşi lucru hotărăşte.

CANONUL 27

Pe hoţul care se pocăieşte de bună voie, îl oprim de la Împărtăşanie până la patruzeci de zile; iar pe cel ce a fost descoperit, până la şase luni, mâncând mâncare uscată după al nouălea ceas şi făcând în fiecare zi câte o sută de metanii.

Însemnare

Pe hoţul care, singur şi de bună voie, va mărturisi furtul, Canonul 61 al Marelui Vasilie îl canoniseşte un an; pe cel ce a fost descoperit de alţii sau a fost prins furând, doi ani. Canonul 6 al Sfântului Grigorie de Nyssa, pe furii descoperiţi, îi canoniseşte ca pe nişte ucigaşi (precum şi Canonul 50 al Marelui Vasilie, care îi canoniseşte pe aceştia împreună cu ucigaşii de bună voie); iar pe cei ascunşi, rânduieşte, ca după spovedania lor, să împartă averile lor – dacă au – săracilor, iar dacă nu, să slujească şi din slujba lor să dea săracilor.

CANONUL 28

Cel ce a fost prins în furtişaguri ce se pedepsesc cu punere de cap, nu poate să fie preot. Dacă după preoţie a căzut în această patimă, se lipseşte de dânsa, adică de preoţie, după Canonul 25 al sfinţilor Apostoli.

CANONUL 29

Pe hoţul care sapă mormintele, hotărâm: un an să fie neîmpărtăşit, după al nouălea ceas mâncând mâncare uscată şi în fiecare zi făcând câte două sute de metanii.

Însemnare

Canonul 66 al Sfântului Vasilie opreşte zece ani de la împărtăşire pe hoţul care sapă mormintele. Canonul 7 al Sfântului Grigorie de Nyssa deosebeşte furtişagul de morminte: în a se ierta şi în a nu se ierta. A se ierta spune, când cineva nu supără trupul mortului, ci ia din mormânt pietrele care se află

acolo, ca să le pună la zidirea altui lucru mai folositor, de obşte. A nu se ierta spune, când ia de la mort hainele sau alte podoabe. Un asemenea fur, ca şi un desfrânat, se canoniseşte nouă ani.

CANONUL 30

Furtişagul de cele sfinte se canoniseşte mai puţină vreme decât preacurvia, după cum zice Sfântul Grigorie de Nyssa, şi se iconomiseşte până la trei ani.

Însemnare

Canonul 50 al Sfântului Grigorie de Nyssa canoniseşte mai puţin pe hoţul de cele sfinte decât pe preadesfrânat. Canonul 10 al Sinodului celui dintâi şi al celui de-al doilea, cu totul cateriseşte pe clericii care vor răpi sau vor sluji la altă slujbă care nu este sfântă cu vasele şi veşmintele sfinte care sunt în altar; şi afuriseşte pe cei ce vor sluji la slujbă care nu este sfântă cu vasele şi veştmintele cele sfinţite care sunt afară de altar. Şi Canonul 73 al Sfinţilor Apostoli îi afuriseşte pe aceştia.

CANONUL 31

Pe cei care, de nevoie sau fără de nevoie, au jurat strâmb, am socotit că se cuvine un an să-i depărtăm de la Sfânta Împărtăşire, mâncând după al noulea ceas mâncare uscată şi făcând în fiecare zi câte două sute cincizeci de metanii.

Însemnare

Ar trebui să fie deosebită canonisirea jurământului mincinos cel de nevoie față de cel fără nevoie, dar noi am văzut pe Vlastarie că aduce Canonul Postitorului fără nici o deosebire, spunând: pe cei ce de nevoie sau fără nevoie au jurat strâmb, arhiereii și duhovnicii să le dea lor canonul cu socoteală.

Canonul 64 al Marelui Vasilie, simplu și fără nici o deosebire, canonisește zece ani pe cel ce a jurat strâmb; iar Canonul 82 al lui Vasilie, cu deosebire, pe cel ce de nevoie a jurat strâmb, îl canonisește șase ani, iar pe cel ce fără de nevoie, îl canonisește șapte ani. Canonul 94 al Sinodului al șaselea afurisește pe creștinii cei ce se jură cu jurăminte, după obiceiul elinilor. Preoții care fac jurământ strâmb se caterisesc, după Canonul 25 al Sfinților Apostoli. Însă, să știi și aceasta, spune în alt loc Sfântul Ioan Postitorul, că de va lua cineva ceva al cuiva și-l va asupri, apoi va jura strâmb, acela, de va lua canon, nu are nici o șansă a se ierta, până nu va da înapoi acea asupreală, acolo unde a făcut jurământ strâmb și a luat-o. Dacă va da înapoi, atunci să se canonisească cu postul și cu metaniile cele rânduite, făcând și milostenie, pentru ca să se milostivească spre dânsul Hristos Dumnezeu și să-l ierte de jurământul cel strâmb pe care l-a făcut și s-a lepădat de dânsul. Căci zice și Dumnezeiescul Grigorie Teologul: cel ce va jura strâmb, acela de Dumnezeu se leapădă.

CANONUL 32

Celor ce se mărturisesc că au făcut fermecătorie sau otrăvire, le scurtăm iconomia pocăinței până la trei ani, dacă se vor sili în fiecare zi să postească și după ceasul al nouălea să primească hrană puțină și uscată, numai cât să trăiască, și închinăciuni să facă două sute cincizeci, atingând fruntea de pământ, cu evlavie. Cu acestea canonisim și pe femeile care fac legături și spun vrăjitorii.

Însemnare

Canonul 65 al Sfântului Vasilie, pe cei ce mărturisesc fermecătoria sau otrăvirea, îi canonisește cu Canonul celor ce au ucis de voie. Asemenea și Canonul 72 al acestuia, la aceeași canonisire osândește și pe cei ce se vor da pe sine la vrăjitori. Canonul 61 al Sinodului 6 canonisește șase ani pe aceiași. Canonul 24 al Sinodului celui din Ancira, cinci ani. Canonul 3 al Sfântului Grigorie de Nyssa îi canonisește pe cei ce se duc la vrăjitori pentru defăimarea și lepădarea de credința lui Hristos ca și pe cei ce s-au lepădat de Hristos de bună voie, adică să nu se împărtășească toată viața lor. Pe cei ce pentru vreo nevoie și silă s-au împuținat la suflet și s-au dus la vrăjitori, îi canonisește ca și pe cei ce s-au lepădat de Hristos, cu multe nevoințe, nouă ani. Canonul al 36-lea al Sinodului din Laodiceea spune că preoții și clericii nu trebuie să fie fermecători, sau descântători, sau ghicitori în numere, sau astrologi, sau să facă legături. Iar preoții care întrebuințează acestea și altele ca acestea, dovedindu-se, li se ia darul și se izgonesc din Biserică, după cum spun Valsamon și Zonara.

CANONUL 33

Nici femeia mireană și nici călugărița nu se despart niciodată de Biserică, ci numai de împărtășire; pentru că zice Canonul 34 al Marelui Vasilie, că aceasta facem, fiindcă multe, de rușine, s-au omorât pe sine. Nici preotul și nici diaconul, pentru cuvântul care spune: „Nu vei izbândi de două ori deodată." (Naum 1, 9; Canonul 25 al Sfinților Apostoli și Canonul 3 al Marelui Vasilie).

CANONUL 34

Căzând ceva necurat în fântână sau în untdelemn sau în vin, cel ce a gustat din acestea, trei zile să nu se atingă de carne şi de brânză, şi şapte să nu se împărtăşească.

Însemnare

Se canoniseşte cel ce din acestea a gustat, pentru că mai înainte de a se sfinţi cu aghiasmă fântâna, a gustat dintr-însa îndoindu-se cu ştiinţa; sau pentru că a gustat după ce a putrezit înlăuntru acel lucru necurat care a căzut şi s-a părut că gustă sugrumat şi mortăciune, şi în scurt, sânge de dobitoc, care sunt oprite. Vezi Canonul 63 al Sfinţilor Apostoli, 67 al Sinodului al 6-lea şi 2 al Sinodului celui din Gangra.

CANONUL 35

Cel ce după Dumnezeiasca Împărtăşanie a vărsat, patruzeci de zile se depărtează de Dumnezeiasca Împărtăşire, în fiecare zi citind Psalmul 50 şi făcând cincizeci de metanii, indiferent cum s-a întâmplat aceasta; că deşi socoteşte că nu a fost el de vină, dar pentru alte greşeli ale sale, a fost slobozit la aceasta cu adevărat.

Însemnare

Valsamon, în al 2-lea Răspuns al său, spune: Dacă a vărsat cineva din multa mâncare sau băutură, să ia mai greu canon; iar de o a pătimit din oarecare neputinţă şi tulburare a stomacului, se canoniseşte mai uşor, fiindcă aceasta este din slobozirea lui Dumnezeu. Pentru aceasta şi cei care au rău de

mare nu trebuie să urce în vas şi să umble în ziua în care s-au împărtăşit, că mulţi din această pricină au vărsat şi au căzut sub canon.

Alt Canon, scris de mână, tot al Sfântului Ioan, spune: Dacă doi oameni vor avea vrajbă între dânşii şi va muri unul dintre ei, trebuie cel care va rămâne în viaţă să meargă la mormântul celui mort, unde plângând să ceară de la el iertare, ca şi cum ar fi viu; să mănânce mâncare uscată vinerea şi miercurea, să facă în fiecare dimineaţă şi seară câte douăzeci de metanii şi să se roage lui Dumnezeu pentru vrăjmaşul lui care a murit, dând liturghii şi prescuri ca să-l pomenească.

Împreună cu acesta, numără şi Canonul cel împotriva hulitorilor, pe care-l găseşti la începutul Învăţăturii către duhovnic.

Alte canonisiri în afară de canoanele Sfântului Ioan Postitorul

Pentru cei ce s-au lepădat de Hristos

Canonul 73 al Marelui Vasilie canoniseşte pe cei ce s-au lepădat de bună voie de Hristos şi nu dezleagă să se împărtăşească toată viaţa, decât numai la sfârşitul vieţii lor. Canonul 2 al Sfântului Grigorie de Nyssa, pe cei ce s-au lepădat de bună voie, îi opreşte toată viaţa lor de la Dumnezeieştile Taine; iar pe cei ce de nevoie şi din pricina chinurilor cu sila s-au lepădat, îi canoniseşte ca şi pe desfrânaţi, adică nouă ani. Vezi şi Canonul 81 al Sfântului Vasilie, Canonul 11 al Sinodului celui dintâi, Canonul 6 al celui din Ancira şi Canonnul 3 al Sfântului Petru al Alexandriei.

Obiceiul de acum al Bisericii iconomiseşte în mai multe

feluri pe cei ce s-au lepădat, după rânduiala lui Metodie Patriarhul Constantinopolului, adică: dacă cineva fiind copil, a fost robit şi, de frică sau din necunoştinţă, s-a lepădat de credinţă, acesta, după ce se va întoarce la credinţă, ascultând 7 zile rugăciunile obişnuite de curăţire, a opta zi se scaldă şi cu Sfântul Mir se unge şi aşa se împărtăşeşte, rămânând după aceea opt zile în Biserică, ascultând în fiecare zi Sfintele Slujbe şi Dumnezeiasca Liturghie. Iar dacă a fost desăvârşit cu vârsta, postind mai întâi optzeci de zile şi depărtându-se de carne, de brânză şi de ouă, iar cele trei zile ale săptămânii, respectiv luni, miercuri şi vineri depărtându-se şi de untdelemn şi de vin, ascultă şapte zile aceleaşi rugăciuni şi aşa se scaldă şi el şi ungându-se cu sfântul Mir şi se împărtăşeşte. Iar dacă cineva de bună voie s-a lepădat, să postească doi ani acest post pe care l-am spus, să facă metanii, după puterea sa, o sută sau două sute pe zi, şi atunci ascultând rugăciunile cele de curăţire, să se scalde după şapte zile şi ungându-se cu sfântul Mir, să se împărtăşească, ca şi cei de mai sus (Vlastarie, la scrierea pe scurt a canoanelor Postitorului şi Armenopulos, partea a 5-a, Titlul 4 al scurtării canoanelor. Vezi şi în Evhologiu rânduiala aceasta şi rugăciunile).

Pentru cei ce umblă cu dobitoace

Canonul 16 al Sinodului din Ancira desparte în trei pe cei ce cad cu dobitoace şi spune: Dacă sunt aceştia de douăzeci de ani şi vor cădea cu dobitoace uneori, să se canonisească douăzeci de ani cu depărtarea de Împărtăşanie; iar de vor cădea de multe ori, să se canonisească douăzeci şi cinci de ani. Dacă sunt mai mari de douăzeci de ani şi au şi soţii, să se împărtăşească după treizeci de ani. Iar de sunt peste cinzeci de ani şi au soţii, numai la moartea lor să se Împărtăşească. Canonul 4 al Sfântului Grigorie de Nyssa, nouăsprezece ani canoniseşte pe cei ce au umblat cu dobitoace; precum şi Marele

Vasilie, care la Canonul al 7-lea îi canoniseşte pe aceştia ca pe sodomiteni şi ucigaşi, adică douăzeci de ani, iar la Canonul 63 îi canoniseşte ca pe preadesfrânaţi, adică cincisprezece ani. De asemenea, umblarea cu păsări, fie parte bărbătească, fie parte femeiască.

Pentru cei ce se însoară a doua şi a treia oară

Cel însurat a doua oară, după Canonul 4 al Marelui Vasilie, se opreşte de la Dumnezeieştile Taine un an sau doi; iar după Canonul 2 al Sfântului Nichifor şi după Răspunsul cel dintâi al lui Nichita, Episcopul Iracliei, nici nu se cunună. După Canonul 5 al Sinodului din Neocesareea şi după acelaşi Nichita, nici preotul care i-a binecuvântat nu mănâncă la masa lor.

Nunta a treia, Grigorie Teologul o numeşte călcare de lege. Canonul 4 al Marelui Vasilie o numeşte multă însurare, Canonul 80 al aceluiaşi, mai mare decât desfrânarea şi Canonul 8 al aceluiaşi, o numeşte întinare şi spurcăciune a Bisericii. Pentru aceasta, Canonul 4 al Sfântului Vasilie opreşte cinci ani de la împărtăşire pe cei însuraţi a treia oară.

Însemnează: „La anul 921, pe vremea lui Constantin al VII-lea Porfirogenetul, s-a făcut un Tom sinodal ce se numeşte *al unirii*, care a rânduit ca celor însuraţi a doua oară, dacă sunt de patruzeci de ani şi nu au copii, să li se dea voie să ia şi a treia femeie, fiindcă nu au copii; dar să se canonisească cu a nu se împărtăşi cinci ani, fără de a-i împuţina nicidecum, şi după aceşti cinci ani, să se împărtăşească numai odată în an - la Sfânta Înviere. Iar dacă au copii, nu li se dă voie niciodată să se însoare a treia oară. Celor care sunt de treizeci de ani şi nu au copii, li s-a dat voie şi lor, pentru vârsta lor tânără şi lesne alunecoasă, să se însoare a treia oară, dar să nu se împărtăşească patru ani şi după aceştia să se împărtăşească

numai de trei ori în fiecare an: la Paşti, la Naşterea lui Hristos şi la Adormirea Născătoarei de Dumnezeu; iar dacă au copii, cinci ani să se canonisească. Iar celor ce sunt peste patruzeci şi cinci de ani, nu li se dă voie niciodată să se însoare a treia oară, chiar dacă nu vor avea copii".

Pentru căsătoria vreunui drept credincios, cu un eretic

Canonul 14 al Sinodului al 4-lea, Canoanele 10 şi 31 ale Sinodului din Laodiceea şi Canonul 29 al Sinodului din Cartagina, opresc să se însoare cei drept credincioşi cu ereticii. Canonul 72 al Sinodului 6 desparte şi nu socoteşte valabilă nunta pe care o face drept credinciosul creştin sau creştină cu un eretic. Răspunsul 33 al lui Valsamon spune că, persoanei drept credincioase care a luat eretic şi cu socoteli străine, nu i se dă voie să se împărtăşească cu Dumnezeieştile Taine, decât după ce se va despărţi şi se va canonisi. Aceasta spune şi Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului (Răspuns 47) adăugând că numai la sfârşitul vieţii sale să se împărtăşească persoana aceea, făcându-se Maslu pentru dânsa (de se va pocăi adică), şi nici părticică să nu scoată preotul pentru o faţă ca aceasta, nici prescurile ei şi liturghiile să nu le primească, doar lumânare şi tămâie, şi câteodată (adică nu totdeauna), să-i dea aghiazmă şi anafură, şi aceasta ca să nu cadă în deznădeje, şi să-i poruncească să dea milostenie. Cartea I a Condicei, Titlul 5, Aşezământul 12 spune, că de se vor certa aceşti părinţi (cari au apucat cu oarecare chip de s-au însurat), să biruiască cel ce voieşte să-şi facă copiii drept credincioşi. Aceasta spune şi aşezământul 51 al aceluiaşi Titlu (la Fotie, Titlul 12, Capitolul 13).

Ale cui prescuri nu se primesc

Aşezămintele Apostolilor, Cartea 4, Capitolul 6, 7 şi 9 spun: „Să nu primească clericii şi preoţi, prescurile şi darurile celor ce sunt prihăniţi; ale celor ce nu se pocăiesc de păcatele lor, ci rămân în ele; ale celor ce nu aduc daruri lui Dumnezeu din osteneli şi agoniseli drepte, ci din nedreptate, şi ale celor ce iau dobânzi pentru banii lor. Canonul 31 al Sfântului Nichifor şi Răspunsul 5 al lui Petru Hartofilax şi diaconul Bisericii celei mari, hotărăsc: „Să nu primească preoţii nici prescurile, nici tămâia celor ce au femeie ţiitoare fără binecuvântare şi nici nu voiesc să se binecuvânteze, nici să o lase". Ilie al Critului spune: „Să nu primească prescurile şi darurile părintelui aceluia cu a căruia ştire copiii lui desfrânează, care sunt sub stăpânirea sa; că putând să-i oprească de la păcat, nu-i însoară după lege, ci îi lasă să păcătuiască. Pentru cele mai sus spuse, grăieşte: „Că nu sunt primite nici prescurile femeilor desfrânate, nici tămâia, căci sunt sub canon". Simeon al Tesalonicului (Răspuns 47), spune: „Nici prescurile oamenilor care păcătuiesc arătat şi nu se lasă de păcat nu se primesc". Vezi şi capul 6 al cărţii a patra a Aşezămintelor Apostoleşti, care numeşte pe cei ale căror prescuri nu sunt primite.

Pentru postul de Miercurea şi Vinerea

Canonul 69 al Sfinţilor Apostoli, hotărăşte: Oricare arhiereu, sau preot, sau diacon, sau citeţ, sau cântăreţ, nu posteşte Sfântul Post cel Mare, miercurea şi vinerea, să se caterisească, iar dacă este mirean, să se afurisească, doar dacă nu va fi împiedicat a posti de vreo neputinţă trupească. Vezi că Apostolii, împreună cu Sfântul Post cel de patruzeci de zile, au numărat şi postul din zilele de miercuri şi de vineri. Drept aceea, precum postul celor patruzeci de zile se face cu mâncare uscată, o dată în zi la ceasul al nouălea, fără a mânca

untdelemn şi a bea vin, tot aşa şi postul de miercuri şi de vineri, neschimbat, cu mâncare uscată trebuie să se facă.

Pentru aceasta şi Sfântul Epifanie spune: postirea de miercuri şi de vineri să fie până la al nouălea ceas. Asemenea şi Filostorghie (Cartea 10 a Istoriei Bisericeşti) spune: „Postul de miercuri şi vineri nu se hotărăşte întru depărtarea de carne, ci se canoniseşte, ca să nu guste cineva întru această zi hrană până seara. Şi Sfântul Benedict (Canon 41) rânduieşte postul de miercuri şi de vineri până la al nouălea ceas.

Să nu facă cineva amăgire zicând că postul de miercuri şi vineri nu este punere de lege apostolească, că iată Apostolii, la Canoanele lor, îl numără pe acesta împreună cu Postul cel Mare. Iar la Aşezămintele lor, îl pun împreună cu postul Săptămânii celei mari, spunând: „Se cuvine să postim săptămâna cea mare şi miercurea şi vinerea. Dar oare ce zic, că punerea aceasta de lege nu este numai a apostolilor, câtă vreme este punere de lege a lui Hristos Însuşi – după cum spun Apostolii (Cartea 5-a, Capitolul 14 al Aşezămintelor): „Ne-a poruncit nouă El (adică Hristos) să postim miercurea şi vinerea.

Şi postim acestea, după cum spune sfântul sfinţitul Mucenic Petru (Canon 15), miercurea pentru că în aceasta s-a făcut sfatul iudeilor pentru vânzarea Domnului nostru; iar vinerea, pentru că în aceasta a pătimit moartea pentru mântuirea noastră. Aceasta o spune şi dumnezeiescul Ieronim.

Deci, de vreme ce întocmai cu Postul cel Mare este şi postul de miercuri şi vineri, ca urmare trebuie să se facă întocmai şi dezlegarea acestor două posturi la cei bolnavi. Pentru aceasta, în Canoanele 8 şi 10 ale lui Timotei se spune: pe femeia care va naşte în Postul cel Mare, o dezleagă să bea vin şi să primească hrană, care să fie din belşug să o ţină, ca şi pe cel ce foarte tare se va usca de boală mare, îl sloboade să mănânce untdelemn. Aşadar, trebuie să i se dea voie să mănânce

untdelemn şi să bea vin celui ce este uscat de boală grea. De aceea şi dumnezeiescul Ieronim spune: „Nu se cade miercurea şi vinerea să se dezlege postul, fără numai de mare nevoie". Acelaşi lucru spune şi Fericitul Augustin.

Deoarece iubitorii de trup, vrând ca să dezlege postul cel de patruzeci de zile, precum şi miercurile şi vinerile, pun pricini: sau că sunt bolnavi, fără de a fi, sau nefiind spun că nu este deajuns untdelemnul şi vinul ca să întărească neputinţa lor; pentru aceea trebuieşte duhovnicul, sau arhiereul, să nu se încreadă numai în cuvintele neputincioşilor, ci să întrebe pe vreun doctor iscusit şi temător de Dumnezeu şi după hotărârea aceluia, să slobozească pe cel neputincios ca să dezlege postul.

Trebuie încă să însemnăm că, aşa cum se cuvine să se facă post de bucate miercurea, vinerea şi în cele patruzeci de zile, aşa se cuvine să se facă post şi de dulceţile şi poftele trupului. Pentru aceasta nici nunţi nu se cuvine să se facă în aceste zile, fiindcă dumnezeiescul Pavel porunceşte să nu se împreuneze bărbatul cu femeia în vremea rugăciunii şi a postului: *„Nu vă lipsiţi unul pe altul, fără numai de va fi ceva din învoială la o vreme, ca să vă îndeletniciţi la post şi la rugăciune"* (1 Corinteni 7, 6). Dumnezeiescul Gură de Aur, aducând mărturie graiul Proorocului Ioil care grăieşte: *„Sfinţiţi postul..., să iasă mirele din aşternutul lui şi mireasa din cămara ei"* (2, 15,16) zice că cei însuraţi de curând, care au pofta mare şi neînfrânată şi tinereţea înverşunată şi zburdalnică, nu se cuvine să se împreuneze în vremea postului şi a rugăciunii; cu atât mai puţin ceilalţi bărbaţi şi femei, care nu au atâta dorinţă de la trup. (Cuvânt pentru feciorie).

Valsamon (Răspuns 8) spune că bărbaţii cu femeile care nu se înfrânează în Postul cel Mare, se cuvine nu numai să nu se împărtăşească la Paşte, ci să se şi canonisească cu Canoane; tot aşa şi bărbaţii cu femeile care se vor împreuna miercurea şi vinerea, trebuie să se îndrepte cu canoane.

Postul de Luni, chiar dacă este rânduit în Tipice să se ţină de călugări, şi mulţi mireni, mai ales femei, îl postesc. Cuviincioasă şi vrednică de plecăciune este şi socoteala aceea pe care o pun înainte unii înţelepţi, pentru postul de Luni: „Domnul ne porunceşte că de nu va prisosi dreptatea noastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu putem intra în împărăţia cerurilor; şi fiindcă fariseii posteau două zile pe săptămână - precum zicea fariseul: «Postesc de două ori în săptămână» - pentru aceea noi creştinii suntem datori să postim trei zile pe săptămână ca să prisosească dreptatea noastră mai mult decât dreptatea fariseilor". Că posteau fariseii miercurea şi vinerea o spune curat dumnezeiescul Gură de Aur, tâlcuind cuvintele acelea: „de două ori în săptămână" (Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului).

Nu se cuvine să ia cineva dobândă

Canonul 44 al Sfinţilor Apostoli spune: „Orice arhiereu, sau preot, sau diacon, împrumutând banii săi, va cere de la datornici dobândă, sau să înceteze de la o agoniseală rea ca aceasta, sau să i se ia darul". Aceasta poruncesc şi Canonul 10 al Sinodului 6 şi Canonul 4 al Sinodului din Laodiceea, oprind pe preoţi să ia dobândă în vreun fel. Canonul 17 al Sinodului întâi, nu numai pe preoţi, ci şi pe toţi clericii, pe citeţi, pe cântăreţi şi pe ceilalţi, îi opreşte de a lua dobândă. Canonul 5 al Sinodului din Cartagina, mergând mai departe spune: „Clericii nu numai de la bani să nu ia dobândă, ci nici de la alt fel de lucru ce vor da". Canonul 20 al aceluiaşi sinod spune: „Clericul, câţi bani va da împrumut, atâţia să ia, şi orice alt lucru va da, numai pe acela să-l ia înapoi." Canonul 14 al Sfântului Vasilie spune: „Cel ce ia dobândă, de voieşte să se facă preot, să împartă întâi la săraci banii pe care i-a luat ca dobândă şi apoi să se preoţească.

Nici mirenii nu se cuvine să ia dobândă. Dumnezeiescul Gură de Aur spune: „Iudeii nu luau camătă de la alţi iudei"; după aceea spune: *„Să nu iei camătă fratelui tău, nici camătă de argint, camătă de bucate şi camătă de tot lucrul ce vei împrumuta"* (Deuteronom 23, 20). Ce răspuns vom da noi creştinii, cei ce ne facem mai cruzi şi decât iudeii în urma Harului Evangheliei şi al iconomiei celei în trup a lui Hristos (Cuvâtul 41 la Facere)? Marele Vasilie, tâlcuind graiul Psalmului 14 – *„Argintul său nu a dat în camătă"*, spune: „Lucrul fără de omenie este, cu adevărat, săracul adică să se împrumute de la bogat, pentru mângâierea ticăloşiei sale, iar bogatul să nu se îndestuleze cu capetele, ci să ceară să adune dobânzi şi camătă, din ticăloşia săracului". *Tocos,* adică naştere, s-a numit camăta pe elineşte, pentru multa înmulţire şi creştere a răutăţii; pentru că banii cămătarilor, în aceeaşi vreme în care se dau împrumut, atunci se şi nasc, şi alţii sunt gata de a se naşte. Sau poate pentru aceasta s-a numit *Tocos,* adică naştere, pentru că fireşte, pricinuiesc mâhniri şi chinuri datornicilor; aşa cum mâhnire sunt pentru femeia însărcinată chinurile naşterii, aşa şi datornicul se mâhneşte când vine vremea ca să plătească dobânda. Pentru aceasta şi Pravilele împăratului Leon hotărăsc: „Deşi împăraţii care au fost înaintea noastră au primit dobânda, pentru asprimea inimilor împrumutătorilor, noi am judecat cu dreptate să lipsească cu totul de la petrecerea creştinilor acest lucru, ca unul ce este nepotrivit vieţii lor şi oprit de Dumnezeieştile Legi. De aceea poruncim să nu aibă cineva nici un motiv să ia dobândă, ca dorind să păzim lege omenească, să călcăm Legea lui Dumnezeu; ci atât cât va lua cineva cu împrumut, atât să se socotească la sfârşitul datoriei (Armenopulos, Cartea 3, Titlul 7).

Pecete a celor spuse să fie Canonul Sfântului Nichifor Mărturisitorul, care rânduieşte preoţilor, să nu împărtăşească pe clericii şi pe mirenii care nu vor înceta de a lua camătă. Nici să nu mănânce cineva împreună cu dânşii. Dumnezeieştii

Apostoli, la Aşezămintele lor (Cartea 4, Capitolul 6) poruncesc să nu se primească prescurile şi darurile celor ce iau camătă.

Dacă nu se cuvine creştinii să dea împrumut cu nădejdea de a lua nici capetele, precum zice Domnul: *„Dacă daţi împrumut la cei de la care nădăjduiţi a lua, ce dar este vouă?"* şi iarăşi: *„Daţi împrumut, nimic nădăjduind"*; dacă, zic, creştinii sunt datori să nu ia şi capetele, cu cât mai mult nu au datorie să ia nicidecum dobândă.

Dacă nu se cuvine mirenilor să ia dobândă, cu atât mai puţin călugărilor care făgăduiesc să nu agonisească şi sunt datori să vieţuiască viaţă mai înaltă şi mai sfântă, şi să se facă mirenilor pildă a toată fapta cea bună şi a tot binele. Pentru aceasta, călugării care iau dobândă şi nu încetează această agonisea1ă rea, trebuie să se canonisească de duhovnici cu depărtarea de Dumnezeieştile Taine ca nişte nevrednici, până când se vor îndrepta.

PARTEA A TREIA

SFĂTUIRE FOARTE FRUMOASĂ CĂTRE CEL CE SE POCĂIEŞTE

CUM SE CUVINE SĂ SE MRTURISEASCĂ

De la mulţi Părinţi adunată

spre folosul de obşte al celor ce vor citi

Scăldatu-s-a mai înainte până în şapte ori Neeman,
Şi de lepra ce era cuprins, s-a tămăduit în Iordan.
Iar acum tot cel ce va cădea în adâncul pocăinţei,
Se spală mai bine şi îşi ia cununa biruinţei.
Chip de pocăinţă a fost Iordanul la toate,
Intru carele Ioan a spălat poporul de păcate.
Mărturisiţi-vă unul altuia de păcate

(Iacov, stihul 16 în al cincilea din capete)

Înainte Cuvântare

Dumnezeu, aşa cum la rânduiala firii n-a purtat de grijă numai ca să fim în viaţa aceasta sănătoşi, ci a purtat de grijă şi să dobândim sănătatea, când ne vom îmbolnăvi trupeşte – cu băi şi cu diferite doctorii; în acest chip şi la rânduiala Harului, n-a purtat de grijă numai ca să ne naştem a doua oară duhovniceşte, sănătoşi, prin Sfântul Botez, ci a purtat de grijă şi ca să dobândim sănătatea cea duhovnicească când ne vom îmbolnăvi sufleteşte – cu o baie curăţitoare şi cu o doctorie minunată. Aceasta nu este alta decât numai Taina Sfintei Mărturisiri.

Mărturisirea este cu adevărat o baie, în care, sufletele se scaldă, ies îndată uşurate de greutatea păcatului ce au asupra lor; suflete pe care umbros le arată Solomon în Cântarea Cântărilor (4, 2) spunând: „*Ca turmele cele tunse, care s-au suit de la baie.*" Şi Teodorit, tâlcuind aceasta, spune: „Se cuvine să căutăm, nu cumva numeşte turmă a caprelor pe cei ce din păcat vin la pocăinţă?" Iar Psellos spune: „Pe cei ce s-au curăţit cu baia ştiinţei." Este o baie, în care se spală şi se pierd toate întinările greşelilor, după cum zice dumnezeiescul Ioan Gură de Aur: „Mărturisirea păcatelor, pierdere a greşelilor se face" (Cuvântul 20 la Facere). Este o baie, care se face celor ce se pocăiesc, un al doilea botez, mai ostenitor decât primul Botez, dar necesar şi foarte folositor spre mântuire, după cum spune Sfântul Grigorie Teologul: "Ştiu încă şi un al cincilea botez, cel prin lacrimi, dar este mai ostenitor" (Cuvântul I).

Mărturisirea este o doctorie atât de lucrătoare încât strică de îndată otrava păcatului celui lesne de iertat şi a celui de moarte - care este un rău nemărginit - şi înlătură orice neputinţă nevăzută. Întoarce în suflet sănătatea cea mai dinainte şi Harul. Este o doctorie atât de minunată încât

preface într-o clipă pe păcătos într-un frumos chip de înger, de unde mai înainte era închipuit pentru păcat sau într-un bou, precum Nabucodonosor (Daniil, Capitolul 4), sau într-un porc, precum Tiridat (Septembrie 30, Sinaxar), sau într-un diavol, precum Iuda: *„Şi unul din voi, diavol este"* (Ioan 6, 70). Pe scurt, este o doctorie care schimbă pe om din osândit în slobod, din trupesc în duhovnicesc, din rob al diavolului în fiu al lui Dumnezeu, şi din osândit la chinul cel veşnic în moştenitor al împărăţiei cerurilor. Este o doctorie care, pentru lucrările ei cele mai presus de fire, covârşeşte toate lucrurile firii, pentru că îndreptarea pe care aceasta o săvârşeşte în sufletul păcătosului, este fără de asemănare şi mai mare chiar decât ar fi făcut Dumnezeu o altă lume nouă. Aceasta o însemnează şi Sirah, spunând: *„Nu este nici o cumpănă vrednică sufletului celui înfrânat"* (26, 17).

Dar, o nenorocire! Această baie curăţitoare şi această doctorie minunată, adică mărturisirea cea folositoare de suflet, a devenit astăzi pentru creştini o Taină prea puţin folositoare; care, socotind că se curăţesc în această baie, nici măcar să se spele n-au ajuns - după cum spune Solomon: *„Nepotul rău se socoteşte pe sine drept şi de întinăciune nu s-a spălat"* (Pilde 30, 13).

De vreme ce unii, sau nu se mărturisesc deloc sau se mărturisesc foarte rar, iubind, ticăloşii, mai mult să se tăvălească ca dobitoacele în noroiul păcatelor lor, decât să alerge la această baie şi să se curăţească.

Alţii, se mărturisesc însă nu cum se cuvine, pentru că nici cu cercetarea cuviincioasă a conştiinţei şi a păcatelor lor nu se spovedesc, nici cu zdrobirea şi umilinţa necesară, nici cu hotărârea ca de-aci înainte să nu mai păcătuiască, nici cu facerea canonului care se cuvine – acestea toate sunt pentru o mărturisire bineplăcută lui Dumnezeu - ci se mărturisesc fără nici o cercetare, fără umilinţă, fără hotărâre şi fără împlinirea canonului. Pe scurt, o fac poate din obişnuinţă, poate pentru că vin Paştile, sau Naşterea lui Hristos sau Botezul. În acest chip mărturisindu-se cum nu se cuvinte, se batjocoresc cu adevărat pe ei înşişi şi se păgubesc. Întristându-ne noi pentru atâta mare pagubă şi înşelare a fraţilor noştri creştini, ne-am nevoit să adunăm de la mulţi dascăli această scurtă sfătuire către cel ce se pocăieşte şi cu aceasta să îndemnăm pe păcătoşii cei ce se mărturisesc să se mărturisească adeseori; iar celor ce se mărturisesc rău, să le tâlcuim şi să-i facem să cunoască cum se cuvine să se mărturisească, pentru ca să fie plăcută lui Dumnezeu şi folositoare mărturisirea lor şi, ca urmare, să fie adeverită şi fără de îndoială iertarea păcatelor lor, care se dă de la Dumnezeu prin duhovnic.

Deci, o fraţilor, primiţi, vă rugăm, această sfătuire cu bucurie şi câţi aţi pângărit sufletele voastre cu fel de fel de necurăţii ale păcatului, alergaţi către această baie curăţitoare a Sfintei Mărturisiri, ca să vă curăţiţi: *„Spălaţi-vă şi vă curăţiţi"* - vă porunceşte Dumnezeu prin Proorocul Isaia – *„lepădaţi vicleşugurile din sufletele voastre"* (1, 16). Iar câţi aveţi bube gânditoare în suflet şi rănile voastre s-au împuţit şi au putrezit de nebunia voastră – după cum zice David – alergaţi la această minunată doctorie, ca să vă vindecaţi. Şi iarăşi: câţi v-aţi mărturisit rău până acum, siliţi-vă, pentru dragostea lui Dumnezeu şi a sufletelor voastre, să vă mărturisiţi de acum înainte drept şi cum se cuvine.

CAPITOLUL I

Cum se cuvine să se pregătească cineva, înainte de a merge să se mărturisească

Frate al meu, păcătosule, când vrei să te pocăieşti şi să te mărturiseşti se cuvine să ai această pregătire. Să ştii, mai întâi, că pocăinţa, după cum spune dumnezeiescul Ioan Damaschinul (Cartea 2, Capitolul 47), este o întoarcere de la cele din afară de fire la cele după fire,[1] şi de la diavol la Dumnezeu – care se face cu osteneală şi cu nevoinţă. Deci şi tu, o, iubite cititorule, de voieşti să te pocăieşti cum se cuvine, eşti dator să laşi pe diavol şi lucrurile cele diavoleşti ale lui, şi să te întorci către Dumnezeu şi către petrecerea cea după Dumnezeu. Să laşi păcatul, care este afară de fire şi să te întorci la fapta cea bună, care este cea după fire. Să urăşti răutatea atât de mult, încât să poţi zice şi tu cu David: *„Nedreptatea am urât şi m-am scârbit"* (Psalm 118). Dimpotrivă, să iubeşti binele şi poruncile Domnului atât de mult, încât să zici: *„Iar legea ta am iubit"*; şi iarăşi: *„Pentru aceasta am iubit poruncile Tale mai mult decât aurul şi topazul"* (Psalm 126). Pe scurt, te sfătuieşte Duhul prin înţeleptul Sirah, aşa zicând: *„Întoarce-te către Domnul şi părăseşte păcatele; întoarce-te către Cel înalt şi de la nedreptate şi urăşte lucrarea cea rea"* (17, 19,20).

Nota îngrijitorului prezentei ediţii

1. Această întoarcere de la cele din afara firii la cele conform firii poate fi înţeleasă foarte uşor dacă înţelegem păcatul, aşa cum spun Părinţii Bisericii, ca o alunecare de la cele ale firii la cele din afara firii, sau ca o folosire a celor ce ţin de fire în lucrări potrivnice raţiunii pentru care acestea există. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că păcat este atunci

când un mădular ce aparţine firii este folosit pentru altceva decât în scopul pentru care a fost creat. Păcatul trebuie înţeles ca o lucrare împotriva firii. Fiecare mădular al organismului uman, ca şi fiecare funcţie a acestuia, sunt înscrise în sensul lor firesc. Orice om cunoaşte acest lucru. Când folosim orice mădular într-o lucrare care nu este înscrisă în fiziologia lui, atunci depăşim în sens negativ limitele firii şi ne înscriem pe o traiectorie potrivnică acesteia.

Câte sunt părţile pocăinţei

Apoi, să ştii că părţile pocăinţei sunt patru: înfrângerea (zdrobirea), mărturisirea, facerea canonului şi dezlegarea păcatului, care se face de Harul Sfântului Duh prin duhovnic. Aceasta se numeşte şi cheie şi într-adevăr acesta ţine Taina Pocăinţei.

Ce este înfrângerea?

Înfrângerea este un necaz şi o durere desăvârşită a inimii, care se face pentru că omul cu păcatele sale a întristat pe Dumnezeu şi a călcat Dumnezeiasca lui Legea. Această durere nu stă numai în simţiri, adică în suspinuri şi lacrimi, ci stă cu deosebire în a urî păcatul, în voinţa cea mai lăuntrică a omului de a nu voi să-l mai facă niciodată.

Durerea şi înfrângerea inimii, sunt - după cum zice Coresie - alcătuitoare ale pocăinţei. Câtă vreme durerea se află în inimă, omul este în pocăinţă; dar îndată ce va lipsi durerea aceasta din inimă lipseşte şi pocăinţa. Aşadar, durerea şi zdrobirea se cuvine să se afle totdeauna în inima celui ce se pocăieşte, numai astfel pocăinţa lui este adevărată. Însă această înfrângere a inimii este a celor ce sunt desăvârşiţi şi fii. Ea este pricinuită numai de dragostea cea către Dumnezeu, adică se pocăieşte un fiu numai pentru că a mâhnit pe tatăl său şi nu

din teama că va fi lipsit de moştenirea părintească, sau va fi alungat din casa tatălui său.[2]

Notă

2. Pentru prima dată într-o lucrare despre spovedanie, din câte circulă astăzi, relaţia personală şi directă a omului cu Dumnezeu este pusă în prim plan. Înainte de orice, este relaţia personală dintre noi, ca fii, şi Dumnezeu, ca Tată. Autorul atrage atenţia asupra ierarhiei corecte a lucrurilor. Una este durerea care vine din tulburarea relaţiei cu o persoană iubită şi alta este durerea care vine din pierderea unui avantaj sau a unui interes, oricât de binecuvântat ar fi acesta. Durerea pe care o simte cineva din pierderea relaţiei personale cu Dumnezeu este temeiul cel mai sănătos al spovedaniei. Este diferenţa dintre omul liber şi omul sclav, despre care vorbeşte autorul mai jos. Omul liber simte că prin păcat îi este afectată relaţia sa personală cu Dumnezeu, cel sclav simte că este păgubit cu ceva, că pierde un bun pe care-l avea.

Ce este părerea de rău

Pe lângă zdrobire, mai este părerea de rău. Aceasta este un necaz şi o durere nedesăvârşită a inimii, care se întâmplă nu pentru că omul cu păcatele sale a mâhnit pe Dumnezeu, ci pentru că s-a lipsit de Dumnezeiescul Har, a pierdut raiul şi a dobândit chinul. Aceasta este a celor ce nu sunt desăvârşiţi, adică a slugilor şi a robilor, pentru că este pricinuită nu din dragostea de Dumnezeu, ci din frica şi din dragostea de sine, adică se pocăieşte o slugă pentru că a pierdut simbria sa şi un rob pentru că se teme de pedepsele stăpânului său. Deci şi tu, frate al meu păcătosule, dacă voieşti să dobândeşti în inima ta zdrobirea aceasta şi părerea de rău şi prin acestea să se facă mărturisirea ta bine plăcută lui Dumnezeu, se cuvine să faci acestea:

Mărturisirea se cuvine să se facă la cei mai iscusiţi duhovnici

Mai întâi, cercetează şi te interesează care este cel mai iscusit duhovnic, pentru că zice Marele Vasilie (Hotărîrea, pe scurt, 229): „Precum patimile şi rănile trupului nu le arată oamenii decât la cei mai iscusiţi doctori, care ştiu să le vindece, aşa şi păcatele se cuvine să se arate nu la oricine s-ar întâmpla, ci la cei care pot să le tămăduiască.

Cum să-şi cerceteze cineva conştiinţa sa

Adună-te, fratele meu, şi mai înainte de a merge la un duhovnic ca acesta, cu două sau trei săptămâni înainte, mai ales la începutul celor patru posturi ale anului, şezi şi cu linişte plecându-ţi capul, fă cercetarea conştiinţei tale - pe care Filon o numeşte divan al ştiinţei – şi fă-te nu apărător, ci judecător al păcatelor tale, socotind şi tu ca şi Isaia, toată vremea vieţii tale cu necaz şi amărăciune a sufletului: „*Socoti-voi toţi anii mei întru amărăciunea sufletului meu*" (Isaia 38, 15). Sau, măcar după ce te-ai mărturisit, socoteşte câte păcate ai făcut cu lucrul, cu cuvântul, cu învoiala gândurilor. Numără lunile. De la luni treci la săptămâni şi de la săptămâni la zile. Adu-ţi aminte de oamenii cu care ai păcătuit şi de locurile în care ai păcătuit. Cercetează-te cu multă strădanie, pentru ca să afli fiecare păcat al tău.

Deoarece oamenii se îngreuiază în vremea aceasta să facă o cercetare amănunţită a conştiinţei lor, sau uită şi nu pot să-şi aducă aminte de păcatele lor, iată, ţi-am descoperit în învăţătura cea către duhovnic, păcatele cele de moarte, cele vrednice de iertare şi cele ale lipsirii. Ţi-am descoperit şi cele

zece porunci. Ţi-am descoperit şi cine este cel ce greşeşte la fiecare dintr-acestea, ca să-ţi uşurăm greutatea aceasta şi să te facem să-ţi aduci aminte cu uşurinţă de păcatele tale. Deci, făcând cercetare, adu-ţi aminte ce păcate, din cele ce se află acolo, ai făcut, pentru ca să le mărturiseşti.

Şi precum vânătorii nu se mulţumesc numai să afle fiara înlăuntru în pădure, ci se sârguiesc în orice chip să o şi omoare, aşa şi tu, frate al meu păcătosule, să nu te mulţumeşti numai a cerceta conştiinţa ta şi a afla păcatele tale - pentru că doar această cercetare te va folosi puţin - ci luptă-te cu orice preţ să omori păcatele tale cu durerea inimii tale, adică cu zdrobirea şi cu părerea de rău. Şi ca să câştigi zdrobirea, socoteşte paguba cea mare ce ţi-au pricinuit-o păcatele tale la Dumnezeu. Şi ca să câştigi şi părerea de rău, socoteşte şi vătămarea cea mare, ce ţi-au pricinuit-o ţie păcatele tale.

Trei vătămări pricinuieşte păcatul la Dumnezeu

1. Tu, cu păcatele tale, ai ocărit şi ai necinstit pe Dumnezeu cel Înalt şi Mare; tu, un vierme, pe un Atotputernic; tu, tină, pe un Făcător a toate; tu, cel ce eşti nimic, pe Unul ce este fără de mărginire; fiindcă ai călcat Legea Lui: *„Prin călcarea legii, pe Dumnezeu Îl necinsteşti!”* (Romani 2, 23).

2. Tu, cu păcatele tale, te-ai arătat nemulţumitor rob şi fiu, Unuia ca acesta, prea bun Stăpân şi prea iubitor Tată al tău, care te-a iubit pe tine din veac, nu pentru vreo vrednicie a ta, ci numai pentru singură bunătatea Lui, şi a hotărât, în socoteala Sa cea Dumnezeiască, ca să te zidească acolo unde putea să facă pe alţii în locul tău;[3] care ţi-a dăruit fiinţa; te-a zidit după chipul Său şi asemănarea Sa; ţi-a dat un trup cu toate simţirile şi un suflet cu toate puterile;[4] ţi-a purtat de grijă până acum de hrană, de îmbrăcăminte şi de locuinţă; a

poruncit zidirilor Sale celor simţitoare ca să-ţi slujească; te-a izbăvit de atâtea primejdii, de atâtea boli, de atâta sărăcie – pe care alţii o pătimesc; ţi-a dat un înger să stea totdeauna lângă tine, ca să te păzească;[5] a iconomisit a te naşte din părinţi creştini; te-a primit de atâtea ori la Tainele Sale; te-a făcut fiu al Său prin Sfântul Botez; te-a izbăvit din mâinile diavolului; s-a făcut Om pentru tine şi Şi-a vărsat Sângele Său până la cea de pe urmă picătură, ca să te facă moştenitor al împărăţiei Sale; te-a aşteptat de atâtea ori ca să te pocăieşti, după ce ai păcătuit osândind pe alţii pentru păcate mai mici; vine după tine, acolo unde fugi; bate în inima ta acolo unde tu nu voieşti; îţi vorbeşte, te iubeşte, te roagă, pentru că voieşte izbăvirea ta, mântuirea ta.[6] Pe scurt, pentru ce te-ai arătat nemulţumitor unui Stăpân ca Acesta, care ţi-a dăruit atâtea faceri de bine: ale firii, ale Harului de obşte, în parte ascunse, în parte arătate, şi ceea ce este mai înfricoşător decât toate, că în timp ce ai luat toate darurile acestea tu, zidirea cea nemulţumitoare, înaintea ochilor Lui, ai îndrăznit şi I-ai dat în loc de răsplătire, răutăţile tale ?[7] Ah, frate al meu, păcătosule! Şi dacă un om asemenea ţie, ar fi vrut să-ţi facă ţie numai un dar dintre toate acestea, nu ai fi ştiut cum să-i mulţumeşti. Dar acum, fiindcă nu un om, ci un Dumnezeu prea înalt, Făcătorul tuturor oamenilor şi al îngerilor, ţi-a făcut atâtea şi atâtea daruri, tu te arăţi către Dânsul atât de nemulţumitor? Minunează-te, frate! Minunează-te! Cum te-a suferit pământul şi nu s-a despicat ca să te înghită de viu! Minunează-te, cum cerul nu a aruncat săgeţi de fulgere ca să te ardă! Cum aerul pe care l-ai întinat cu păcatele tale, n-a suflat suflări otrăvitoare ca să te otrăvească! Cum nu s-au ridicat toate stihiile asupra ta, ca nişte fiare, să te înghită de viu, nesuferind să te vadă pe tine potrivnicul şi vrăjmaşul, care arăţi cu păcatele tale atâta nemulţumire către Ziditorul lor şi către Făcătorul tău de bine! *„Ne-am înrăutăţit şi răzvrătit, acestea răsplătiţi Domnului?”* (Deuteronom 32, 5).

3) Ai vătămat pe Dumnezeu, făcând cu păcatele tale o neauzită nedreptate şi defăimare împotriva izbăvirii pe care ţi-a făcut-o Fiul lui Dumnezeu, L-ai răstignit şi a doua oară pe cruce, ai călcat dragostea Lui, ai pângărit prea sfânt Sângele Lui, ai ocărât Harul Duhului Lui, I-ai deschis rănile, I-ai înnoit scuipările, pălmuirile, cununa cea de spini, bătăile, piroanele, suliţa, toate patimile şi ocările, săvârşind păcatul, care a fost pricina răstignirii Lui: *„A doua oară răstignind loruşi pe Fiul lui Dumnezeu şi batjocorindu-L"*, zice dumnezeiescul Pavel (Evrei 6, 6).[8]

Ah frate al meu! Dacă ai fi socotit cum se cuvine aceste trei suliţe, cu care păcătuind, L-ai rănit pe Dumnezeu, sunt încredinţat că ai fi strigat şi ai fi răcnit ca un leu cu suspine adânci: *„Răcnit-am din suspinarea inimii mele!"* (Psalm 37,8). Sunt încredinţat că ai fi urât şi te-ai fi îngreţoşat de păcat şi ai fi zdrobit inima ta în mii de bucăţele, chiar dacă ar fi fost cea mai aspră şi mai împietrită inimă, şi ai fi făcut-o să verse lacrimi de sânge. Pentru aceasta, pe cât îţi stă în putere, petreci gândind la acestea trei, pe care, mai pe larg, le găseşti la capitolul 4, ca să câştigi sfânta zdrobire – care este partea cea mai aleasă şi mai folositoare a pocăinţei – mâhnindu-te nu pentru altceva,[9] cât pentru că ai păcătuit împotriva lui Dumnezeu şi ai mâhnit pe Sfântul Duh al Lui, după cum zice Apostolul: *„Şi nu mâhniţi pe Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu"* (Efeseni 4,30). Aşa cum David nu se mâhnea atât pentru alte pagube ce i-a făcut păcatul, cât pentru că l-a făcut să vatăme pe Dumnezeu, chiar dacă s-a vătămat şi pe sine şi pe alţii. Pentru aceea şi spunea: *„Ţie unuia am greşit şi rău înaintea Ta am făcut."* Asemenea şi Manase, numai pentru aceasta se mâhnea şi odihnă nu avea vreodată inima lui: *„Nu este mie slăbire, pentru că am întărâtat mânia Ta şi rău înaintea Ta am făcut, nefăcând voia Ta şi nepăzind poruncile Tale."* Această rugăciune a lui Manase, pe care o adevereşte şi Sfântul Efrem aducând şi mărturii dintr-însa, citeşte-o şi tu, frate, căci este foarte umilitoare, mai ales când te pregăteşti să te mărturiseşti.

3. Într-adevăr, cel mai mare dar pe care ni l-a făcut Dumnezeu este acela al propriei noastre existenţe. Faptul că m-am născut eu şi nu altcineva ţine de o serie întreagă de factori, care nu pot fi rodul întâmplării, ci al voii lui Dumnezeu. M-am născut eu întrucât s-au însoţit în căsnicie cei doi părinţi ai mei, Pătraşcu şi Maria; dacă unul din părinţi era altul, desigur, nu mă năşteam eu, ci altcineva, întrucât din însoţirea altor părinţi se nasc alţi copii. Însoţirea celor doi părinţi ai mei a fost făcută posibilă de existenţa acestora, care la, rândul ei, depinde de aceeaşi serie nemărginită de factori, de care depinde şi naşterea mea. Dacă nu se însoţeau aceşti bunici ai mei din partea tatălui, Ion şi Lambra, nu s-ar fi născut tata niciodată şi deci nici eu nu m-aş fi născut niciodată. La fel, dacă nu se însoţeau aceşti bunici din partea mamei, Nicolae şi Safta. Acelaşi lucru se întâmpla dacă nu se însoţeau cele patru perechi de străbunici ai mei... Şi logica continuă la nesfârşit, într-o adâncire pur şi simplu ameţitoare în istoria omenirii. Dacă aş avea conştiinţa că eu nu m-aş fi născut niciodată în condiţiile în care un singur component al arborelui meu genealogic ascendent ar fi fost altul decât cei care au fost, atunci aş înţelege şi mărimea minunii şi a darului dumnezeiesc care este existenţa mea. M-am născut eu, şi nu altcineva, întrucât părinţii mei au zămislit un prunc la data la care am fost zămislit eu; dacă zămislirea avea loc mai devreme sau mai târziu, nu mă năşteam eu, ci altcineva. M-am născut eu, întrucât din acea întâlnirea a părinţilor mei s-a zămislit un băiat şi nu o fată... Dacă se zămislea o fată, eu n-aş fi mai existat! N-aş fi mai existat niciodată! Eu nu puteam fi conceput decât atunci când am fost conceput şi de către părinţii care m-au conceput. Cea mai mică modificare în procesul de zămislire ar fi făcut ca eu să nu mai exist niciodată. Ce ar fi însemnat asta? Nu ştiu! Ştiu, însă, ce înseamnă faptul că exist!

4. După ce înţelegi cât de mare este darul că exişti tu, personal, şi nu altcineva, gândeşte-te în continuare cât de frumos şi cât de minunat este modul în care exişti, ca om. Exişti nu ca o piatră, nici ca o floare sau ca o vietate dintre vietăţile pământului, ci ca om, zidit, adică, după chipul lui Dumnezeu: liber în mişcările tale - nu captiv vieţii reglate prin instincte – şi, mai ales, conştient de existenţa ta, de existenţa întregii lumi şi de existenţa lui Dumnezeu – chemat adică să te hrăneşti şi să creşti din

relaţia conştientă şi îmbucurătoare cu lumea, cu semenii şi cu Dumnezeu. Din nefericire, omul este pentru el însuşi cel mai mare necunoscut. S-au dezvoltat foarte mult ştiinţele. S-a ajuns la cele mai stricte domenii de cercetare, unde cunoaşterea umană a ajuns foarte departe. Tendinţa analitică domină cunoaşterea umană de veacuri în dauna viziunii de sinteză. Ce este el ca întreg? În ce constă, de fapt asemănarea cu lui cu Dumnezeu?

5. Un alt motiv pentru a fi mulţumitor lui Dumnezeu este purtarea Lui de grijă, care este permanentă şi se manifestă în toate cele prezentate de autor foarte frumos şi cuprinzător

6. În fine, a avea în vedere că purtarea aceasta de grijă izvorăşte din dragostea lui Dumnezeu pentru tine, o dragoste personală şi nu abstractă, o dragoste care se manifestă mai ales în faptul că este atât de îngăduitor şi dispus să treacă cu vederea şi să-ţi ierte toate nesăbuinţele şi toate greşelile cu care L-ai supărat.

7. Taina mărturisirii nu este un exerciţiu psihologic, aşa cum îl percep deseori mulţi dintre semenii noştri, uneori chiar preoţi şi credincioşi. Taina spovedaniei este un act sacramental care priveşte relaţia fiecăruia dintre noi cu Dumnezeu şi are o puternică întemeiere teologică. Un credincios se poate aşeza corect în Taina Mărturisirii numai întrucât mărturiseşte adevărul Bisericii, crezul Bisericii, şi este conştient de relaţia sa cu Dumnezeu şi de toată iconomia dumnezeiască, ce culminează cu întruparea Fiului lui Dumnezeu, care-l priveşte şi pe el personal. Teologic şi bisericeşte, un lucru este păcat nu numai pentru că face un rău imediat subiectului care l-a înfăptuit, ci pentru că se reflectă asupra relaţiei personale cu Dumnezeu şi mai ales asupra a tot ceea ce Dumnezeu a făcut şi face pentru mine. Numai înţelegerea rădăcinilor teologice ale păcatului va reuşi să-l determine pe credincios la o pocăinţă reală. Perspectiva teologică, în chip absolut minunat promovată de autorul acestei cărţi, depăşeşte rămânerea la o înţelegere moralistă, conform căreia un lucru făcut de om este evaluat ca bun sau rău în funcţie de o listă cu fapte bune şi una cu cele rele. O astfel de evaluare conduce la împărţirea oamenilor în buni şi răi şi la nenumărate consecinţe negative care decurg de aici. Fundamentarea teologică duce lucrurile până la capăt, până la Dumnezeu, şi ia în seamă cum faptele noastre afectează relaţia noastră cu Dumnezeu. Taina Spovedaniei rămâne inconfundabilă cu orice altă investigaţie sufletească tocmai datorită suportului ei teologic şi finalităţii ei teologice. Ne spovedim ca să ne împăcăm cu Dumnezeu şi împăcându-ne cu Dumnezeu ne recuperăm starea de sănătate care izvorăşte tocmai din comuniunea netulburată cu Dumnezeu.

9. Nu te gândi întâi de toate la ce rău ţi-ai făcut ţie prin greşelile sau faptele tale, sau semenilor tăi sau lumii înconjurătoare, ci gândeşte-te că ai mâhnit cu ele pe Tatăl tău, pe Dumnezeul tău, care ar trebui să reprezinte pentru tine totul sau, oricum, mai mult decât orice altceva. Este absolut minunată această insistenţă a autorului asupra ierarhiei adevărate a lucrurilor, care-L aşează pe Dumnezeu înainte de orice şi mai presus de orice, conform adevărurilor credinţei noastre. Prioritatea absolută a persoanei în faţa lucrurilor şi a relaţiei personale în faţa oricăror alte relaţii - criteriul fundamental al teologiei ortodoxe - este aici ilustrat în chip magistral.

Trei vătămări pricinuieşte păcatul celui păcătos

Ca să dobândeşti părerea de rău, socoteşte, frate, şi câte răutăţi ţi-au pricinuit ţie păcatele:

1. Socoteşte că acestea te-au făcut pe tine să pierzi darurile cele mai presus de fire pe care ţi le-a dăruit Dumnezeu în viaţa aceasta, adică: darul îndreptării,[10] darul dobândirii de fii, darul îndelungii vieţuiri şi celelalte; chiar şi numai o singură treaptă a acestor daruri este mai cinstită decât toate bunătăţile, decât toată înţelepciunea, decât toate frumuseţile, decât toate puterile; pe scurt, decât toate darurile firii şi cinstitele bunătăţi ale lumii acesteia, precum spune Solomon: *„N-am pus alături de ea nici pietrele cele mai scumpe, fiindcă tot aurul din lume, pe lângă ea nu este decât nisip"* (Înţelepciunea lui Solomon 7, 9).

2. Socoteşte că acestea te-au făcut pe tine să pierzi fericirea cea veşnică a raiului, unirea cu Dumnezeu, petrecerea împreună cu Îngerii, bucuria cea negrăită, împărăţia cea cerească, odihna cea pururea, lumina cea veşnică, pe scurt, bunătăţile acelea pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici mintea omului nu poate să le înţeleagă; te-au făcut să le schimbi pe toate acestea cu o puţină, cu o amară şi murdară dulceaţă,[12] şi să le defaimi pe toate ca pe un nimic, precum şi îndărătnicii iudei au defăimat Ierusalimul, care este chip al raiului: *„Şi au defăimat pământul cel dorit"* (Psalm 105, 25).

3. Socoteşte că păcatele acestea ţi-au pricinuit munca veşnică, focul cel nestins, scârşnirea dinţilor, viermele cel neadormit, pedeapsa tuturor simţurilor trupului şi a tuturor puterilor sufletului tău, care suflet va avea pururea ceea ce urăşte şi nu va avea niciodată ceea ce pofteşte. Acolo nu vei dobândi niciodată vreo dulceaţă, nu vei mai vedea nici un prieten al tău, nu vei mai vorbi cu nici o rudenie a ta, nu vei afla somn niciodată, nu vei afla odihnă nici măcar un minut de la chinuitorii diavoli care vor să te muncească. Pe scurt, aşadar, socoteşte că păcatele te-au făcut pe tine să dobândeşti un veac fără de sfârşit al muncilor celor veşnice, veac din care un singur minut, după atâtea mii de ani cât este nisipul mării, câte sunt stelele cerului, câte sunt picăturile ploii, câte sunt frunzele copacilor, nu va trece minutul acela niciodată: *„Şi se va munci în foc şi în pucioasă... Şi fumul muncii lor se suie în veacul veacurilor"* (Apocalipsa 4, 10,11).[13]

Acestea socotind, o iubite, după cea de a doua socoteală, cu adevărat se va umili inima ta şi vei câştiga părerea de rău, întristându-te, dacă nu pentru altceva, măcar pentru că, din păcatele tale, tu însuţi eşti cel care ai pătimit o pagubă nemărginită, pagubă pentru care, dacă s-ar fi dat toate împărăţiile lumii, nu s-ar plăti nici o părticică cât de mică.[14]

Puţină este paguba?! Puţină mâhnirea, ca să pierzi, o, ticăloase păcătosule, pe Dumnezeu, care este dulceaţă, veselie, dorire fără de saţiu, fericire, lumină şi începătură a luminii, viaţă şi începătură a vieţii, înţelepciune şi începătură a înţelepciunii?

Puţină este mâhnirea de a prierde pe Dumnezeu, a Cărui frumuseţe covârşeşte toată frumuseţea, a Cărui înţelepciune covârşeşte toată înţelepciunea; dulceaţa Lui covârşeşte toată dulceaţa, numai o rază a slavei Lui de ar fi strălucit în iad, îndată iadul s-ar fi făcut rai.

Puţină este mâhnirea de a pierde pe Tatăl cel fără de început, pe Fiul cel împreună fără de început şi pe Prea Sfântul Duh, pe Dumnezeu cel în trei Ipostasuri, de la care fiecare lucru frumos are frumuseţea, fiecare lucru strălucit are strălucirea, fiecare vieţuitor are viaţa, fiecare gânditor are gândirea şi fiecare fiinţă are existenţa?

Într-un cuvânt, puţină este mâhnirea să pierzi, ticăloase, pe Dumnezeul tău, care este bunătatea cea prea înaltă, începătura, mijlocul şi sfârşitul fiinţei tale? *„Cunoaşte şi vezi - îţi strigă însuşi Dumnezeu - cunoaşte şi vezi, că amar îţi este să Mă părăseşti pe Mine, zice Domnul Dumnezeul tău"* (Ieremia 2,19).

Dacă Isaav, numai pentru că a pierdut dreptul de întâi născut şi binecuvântarea tatălui său, a lui Isaac, s-a mâhnit şi a strigat cu glas amar şi înfricoşat, iar tu, de trei ori ticălosule, să nu strigi până la ceruri? Cum tu, ticălosule, să nu suspini din adâncul inimii pentru că ai pierdut atâtea mai presus de fire binecuvântări şi daruri ale Tatălui tău celui ceresc, pentru că ai moştenit nemărginite munci, pentru că pierzând pe Dumnezeul tău, împreună cu Dânsul ai pierdut toate cele dimpreună cu El?! O pierdere nemărginită ! O pierdere nemăsurată !

Sunt încredinţat, o frate, că de ai fi văzut vreodată această mare pierdere ce ai luat cu păcatele tale, ai fi strigat ca

împăratul acela, care zicea în vremea morţii sale, că pe toate le-a pierdut, fiindcă pierzând pe Dumnezeu, a pierdut şi trupul şi sufletul, şi pământul şi cerul, pe cele vremelnice şi pe cele veşnice, şi pe toate, toate: *„Pierdut-am toate, lipsitu-ne-am de toate!"* Sunt încredinţat că de ai fi văzut înaintea ta adunate toate acestea pe care le-ai pierdut, de mii de ori ai fi hotărât să nu mai păcătuieşti, ci să te îndrepţi şi să vieţuieşti o viaţă sfântă.

Note ale îngrijitorului prezentei ediţii

10. Posibilitatea şi capacitatea de a se îndrepta este, cu adevărat, un dar nepreţuit, fără de care omul ar rămâne sub povara necontenit crescândă a schilodirii propriei firi prin faptele sale necugetate. Acest dar Dumnezeu l-a făcut mai întâi prin creaţie, întrucât natura umană fiind natură creată este şi schimbătoare, îndreptarea fiind posibilă tocmai datorită caracterului schimbător al acesteia. În al doilea rând, darul îndreptării a fost întărit de darul iertării, încredinţat de Mântuitorul Hristos apostolilor Săi, şi prin aceştia preoţimii.

11. Nu este vorba despre o negare a celor de aici, a celor pământeşti, ci despre o justă aşezare a lor în comparaţie cu cele cereşti. Căderea şi pierderea cea mare vine din confundarea bunătăţilor şi dulceţilor acestei vieţi pământeşti cu realităţile ultime şi ignorarea făgăduinţei celor cereşti, faţă de care cele dintâi pot fi caracterizate drept amare. Astăzi, lumea pare a fi capacitată în întregime de ce-i poate oferi lumea creată. Toate zbaterile omului vizează dobândirea bunătrăţilor acestei lumi create. Atâta tim cât mai există speranţe pentru a le dobândi, el nu se desprinde de aceste eforturi. Numai când circumstanţele vieţii acestea pământeşti par a fi definitiv potrivnice unei bunestări, omul începe să caute alternative.

12. De reţinut faptul că răul pe care îl pricinuieşte omului păcatul şi lipsa spovedaniei, cuprins în cele trei vătămări, priveşte tot relaţia omului cu Dumnezeu. Şi de data aceasta lucrurile au o bază teologică, nici psihologică, nici psihanalitică, nici filosofică. Prin păcat, omul pierde darurile lui Dumnezeu pentru viaţa aceasta şi pentru veşnicie şi suportă lipsa darurilor şi acum şi în veşnicie. Este de fapt o întoarcere cu spatele la Dumnezeu, prin care omul refuză inconştient darurile lui Dumnezeu.

14. Absolut semnificativ este faptul că autorul, aşa cum ar trebui orice duhovnic să facă, nu încearcă să determine pe credincios la spovedanie ameninţându-l cu toate relele iadului. Înainte de toate şi cu o insistenţă demnă de remarcat, îl provoacă vorbindu-i despre mărimea şi mulţimea darurilor pe care le pierde, depărtându-se de Dumnezeu. Este o abordare pozitivă care întăreşte convingerea noastră că autorul vorbeşte despre toate acestea din propria experienţă. Cine a gustat din bunătăţile cereşti va folosi argumentul pozitiv al nemărginitei bucurii, cine nu a gustat va recurge mai curând la argumentul ameninţării.

Cum că mâhnirea pentru bunătăţile cele vremelnice este nefolositoare

Să ştii încă şi aceasta, frate, că nu se cuvine să te mâhneşti dacă pentru păcatele tale vei pierde vreo firească şi vremelnică bunătate, sau pe fii tăi, sau pe femeia ta, sau însăşi împărăţia lumii, sau chiar însăşi viaţa ta; pentru că mâhnirea aceasta nu se socoteşte ţie întru pocăinţă, ci este deşartă şi nefolositoare şi neprimită la Dumnezeu.

S-a mâhnit şi Saul într-atât, când a auzit de la Samuil că-şi va pierde şi împărăţia şi însăşi viaţa, încât de frică a căzut la pământ (*„Şi s-a sârguit Saul şi a căzut, stând pe pământ"* – I Regi 28, 20), însă în zadar. Antioh, în cunoştinţa răutăţilor pe care le-a făcut, a văzut că pierde şi viaţa şi împărăţia cu acea moarte de durere, dar în deşert; pentru aceasta şi zice Scriptura: *„Şi se ruga pângăritul către Stăpânul care nu-l va mai milui pe el"* (2 Macavei 9, 13).

Nu mai zic că mâhnirea ce se face pentru bunătăţile cele lumeşti şi vremelnice, nu este numai nefolositoare păcătosului, ci îi pricinuieşte şi moarte – precum zice Pavel: *„Mâhnirea lumii lucrează moarte"* (2 Corinteni 7, 10).

CAPITOLUL II

Cum se cuvine să se mărturisească păcătosul

După ce vei socoti în acest chip păcatele tale şi te vei pregăti cu zdrobirea inimii şi cu părerea de rău, atunci mergi la duhovnicul cel iscusit, cum am spus. Dacă ştii carte, însemnează păcatele tale pe hârtie ca să nu le uiţi. Dacă va fi departe locuinţa duhovnicului, nu te lenevi, aşa cum nu te leneveşti să mergi la un doctor iscusit pentru boala trupească, când este departe. Zi şi tu ca fiul cel risipitor: *„Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu."*

Venind la duhovnic, când acela îţi va spune să-ţi mărturiseşti păcatele înaintea Stăpânului Hristos, atunci, îngenunchind înaintea Sfintei Lui Icoane spune: „Părinte, greşit-am la cer şi înaintea Ta şi nu sunt vrednic să mă numesc fiul Tău! Iată astăzi, Părinte, prin duhovnicul meu acesta, mă voi mărturisi Ţie întru dreptatea inimii". Şi să începi a te mărturisi.

Se cuvine să ştii, că de nu vei face cercetarea cea de cuviinţă a păcatelor tale mai înainte de a te mărturisi, câte păcate vei uita şi nu le vei mărturisi, sunt neiertate; pentru că uitarea aceasta a fost voită, putând să-ţi aduci aminte de ele cercetându-te, şi nu ai făcut-o. Dar de vei face cercetarea cea de cuviinţă şi se va întâmpla să uiţi vreun păcat, ca un om care uită, acest fel de păcat, spun unii Părinţi că se iartă împreună cu celelalte păcate pe care le-ai mărturisit, pentru că uitarea aceasta nu este de voie, ci fără de voie. Dacă după mărturisire îţi vei aduce aminte, trebuie să mergi din nou la duhovnic şi să mărturiseşti şi acel păcat, pe care ţi l-ai amintit.

Ce este Mărturisirea?

Înainte de a începe, să ştii că Mărturisirea este o arătare de voie, orală, a faptelor rele, a cuvintelor şi a gândurilor, umilită, neprihănitoare, dreaptă, fără ruşine, hotărâtă, care se face la duhovnic.

Mărturisirea se cuvine să fie de bună voie

Deci şi tu, frate, se cuvine să mărturiseşti cu însăşi gura ta, toate lucrurile, cuvintele şi gândurile tale cele rele. Cu gura ta să spui păcatele tale, chiar dacă le ai scrise ca să nu le uiţi, ai datoria ca tu singur să le citeşti duhovnicului.

Cei ce scriu păcatele şi le dau în scrisoare duhovnicului greşesc şi mărturisirea lor nu este desăvârşită. Să înceteze acest lucru fără de cale şi să citească singuri zapisul păcatelor lor, nu de silă sau de nevoie, ci de voie spunând ca David: *„Şi din voia mea mă voi mărturisi Lui."* Să nu aştepţi să te întrebe duhovnicul, ci tu singur să le mărturiseşti. Să nu te asemeni la aceasta cu împăratul Nabucodonosor, care nu spunea vrăjitorilor visul pe care l-a avut ca pe urmă vrăjitorii să-l dezlege, ci cerea de la ei să-i spună aceia şi visul şi tâlcuirea lui. Tu spune păcatele tale să le audă duhovnicul ca să le îndrepteze.

Mărturisirea se cuvine să se facă cu umilinţă

Se cuvine să te mărturiseşti cu umilinţă şi cu zdrobire de inimă - aşa cum îşi mărturisea femeia cea desfrânată păcatele sale şi cananeeanca, aşa cum vameşul se ruga să-i primească Dumnezeu mărturisirea sa şi să-i dea iertarea păcatelor sale, căci *„inima înfrântă şi smerită, Dumnezeu nu o va urgisi ."*

Această umilinţă se cuvine să o arăţi şi când te mustră duhovnicul pentru vreun păcat al tău, tăcând şi nemâniindu-te, nici batjocorind cuvintele lui, ci primind mustrarea cu bucurie, ca şi când ţi-ar fi făcut aceasta însuşi Dumnezeu. Ce zic: să o primeşti cu bucurie? Dacă este cu putinţă, se cuvine, ca un osândit să te pleci la pământ şi să uzi picioarele lui cu lacrimile tale - precum te sfătuieşte Sfântul Ioan Scărarul, spunând: „Fă-te şi cu comportarea şi cu gândul, ca un osândit, la mărturisirea ta, privind în pământ; şi dacă este cu putinţă şi picioarele doctorului, ca pe ale lui Hristos, cu lacrimi udându-le." (Cuvânt 4)

La mărturisire se cuvine să nu învinovăţeşti pe altcineva de păcatele proprii

Se cuvine să nu învinovăţeşti pe unul sau pe altul, când te mărturiseşti, să nu spui că alţii s-au făcut pricină ca tu să păcătuieşti, aşa cum şi Adam a dat vina pe Eva şi Eva pe şarpe. Să nu faci aceasta, ci numai şi numai pe tine să te învinovăţeşti şi voinţa ta cea rea: «De voieşti să învinovăţeşti, pe tine însuţi să te învinovăţeşti», zice dumnezeiescul Gură de Aur (Cuvântul 51 la Matei) şi Pildele: *„Dreptul, lui îşi este pârâtor"* (18, 17). Lui însuşi, zice, şi nu altora, pentru ca nu cumva căutând să împuţinezi cu mărturisirea păcatele tale, să le înmulţeşti, adăugând şi osândirea. Iar ce să zici la duhovnic te sfătuieşte Ioan Scărarul (Cuvânt 4): „Spune şi nu te ruşina: a mea este umflătura, părinte; a mea este rana; dintru a mea lenevire s-a făcut, iar nu din a altuia; nimeni nu este pricinuitor ei: nici om, nici duh, nici trup, nici altul careva, ci numai lenevirea mea».

Mărturisirea se cuvine să fie dreaptă

Se cuvine să te mărturiseşti cu inimă dreaptă şi adevărată, arătând toate păcatele tale, cum le-ai făcut, cu toate împrejurările locului, ale vremii, ale persoanelor, ale pricinei, ale numărului şi ale chipului — precum înapoi la capitolul al cincilea al „Învăţăturii către duhovnic" se arată mai pe larg. Numele persoanelor cu care ai păcătuit nu se cuvine să le pomeneşti. Să-ţi mărturiseşti păcatele, nici adăugând, nici scăzând; nici spunând jumătate din păcatele tale la un duhovnic şi jumătate la altul, cum fac unii vicleni, nici descriindu-le cu cuvinte meşteşugite prin care, totodată, şi ascunzi şi arăţi păcatul tău, cu gândul ca să împuţinezi ruşinea. Trebuie să te mărturiseşti cu simplitate şi drept, cu inimă nevicleană şi adevărată. Dacă te vei mărturisi cu vicleşug şi cu arătare numai, nu numai că se va face urâtă mărturisirea ta lui Dumnezeu, care iubeşte totdeauna adevărul, ci păcatele pe care le-ai mărturisit, vor răsări din nou, precum răsar şi perii albi la bătrâni, care nu-i dezrădăcinează, ci îi rad numai pe deasupra. Cum spune David: *„Ca un brici ascuţit ai făcut vicleşug"* (Psalm 51, 2).

Mărturisirea se cuvine să se facă fără de ruşinare

Se cuvine să te mărturiseşti fără de ruşinare, căci ruşinea pe care o ai când te mărturiseşti, îţi aduce slavă şi dar la Dumnezeu, după cum zice Sirah: *„Este ruşine care aduce păcat şi este ruşine care aduce slavă şi dar"* (4,24). Ruşinarea aceasta te face să scapi de ruşinarea care va fi în ziua înfricoşătoarei judecăţii, după cum spune Sfântul Ioan Scărarul (Cuvânt 4): „Nu este cu putinţă fără de ruşine a te schimba de ruşine", sau Sfântul Grigorie Teologul (Cuvânt la Botez): „Să nu te ruşinezi mărturisindu-ţi păcatele, pentru că prin ruşinea de aici scapi de ruşinea de acolo".

Ce te ruşinezi, păcătosule? Când ai făcut păcatul nu te ruşinai şi acum când cauţi să-l uşurezi, te ruşinezi? Ah, nebunule! Nu ştii că ruşinea aceasta este a diavolului, care atunci când faci păcatul, îţi dă îndrăzneală şi neruşinare, iar când îl mărturiseşti, îţi dă frică şi ruşinare? Aşa mărturiseşte Sfântul Ioan Gură de Aur: „Păcatului îi dă îndrăzneală, iar mărturisirii ruşine". Despre aceasta citim în Pateric, că un părinte îmbunătăţit a văzut pe diavolul mergând adeseori la mărturisirile duhovnicilor, ca să dea ruşinare păcătoşilor care se mărturiseau.

Dumnezeu, o frate, nu ţi-a dat duhovnic vreun înger sau vreun arhanghel, ca să te ruşinezi, ci un om, un pătimaş asemenea ţie, ca să nu te ruşinezi. Şi pentru ce să te ruşinezi? Dacă ai fost înştiinţat de alţii sau ai bănuială că duhovnicul tău arată altora păcatele tale, aceasta fratele meu, să nu te împiedice de la mărturisire, căci este înşelarea diavolului, cu care caută să piardă sufletul tău. Mergi fără frică şi mărturiseşte-ţi păcatele. Dacă acela le va arăta (lucru foarte cu anevoie, ca să nu zic că este cu neputinţă să se facă), acela are să dea seama lui Dumnezeu pentru răul acesta pe care-l face; iar tu cel ce te-ai mărturisit, eşti cu totul nevinovat şi iertat de păcatele tale. Aşa te încredinţează Sfântul Meletie Mărturisitorul (Treapta 171): „Dacă vreunul dintre duhovnici va arăta mărturisirea şi o va defăima, acesta va da socoteală în faţa lui Dumnezeu în ziua judecăţii; iar cel ce s-a mărturisit, este cu totul nevinovat şi de greşelile sale desăvârşit iertat".

Cei ce se pocăiau în vremea de demult, stăteau la uşa Bisericii şi îşi mărturiseau păcatele lor la toată mulţimea care intra în Biserică - precum spune Sozomen: „Dintru început aşa s-a socotit de preoţi, să-şi arate păcatele cel ce se mărturiseşte, la toată mulţimea Bisericii" (Cartea 7, Capitolul 16).

Dreptul Iov nu se ruşina să se mărturisească la toată mulţimea - precum singur spunea: *„Că nu m-am întors de mulţimea multă a gloatei, ca să nu mă mărturisesc înaintea lor"* (Iov 31, 34). Iar tu, fratele meu, păcătos fiind şi numai înaintea unui om mărturisindu-te, pentru ce să te ruşinezi?

Păcatele trebuie să se arate ori aici, ori acolo

Una din două: ori aici, pe pământ, la duhovnic, trebuie să-ţi arăţi păcatele tale, ori acolo, la înfricoşătorul Judecător. Dacă aici le vei ascunde, să ştii că acolo înaintea tuturor îngerilor şi a tuturor oamenilor se vor vădi negreşit, de înfricoşătorul Judecător, cu mare mustrare asupra ta: *„Te voi mustra şi voi pune înaintea feţei tale păcatele tale"* (Psalmul 49, 22). Şi ce spune Judecătorul? Înseşi păcatele tale nemărturisite te vor mustra atunci şi te vei vădi la Divanul cel a toată lumea: *„Te va pedepsi pe tine depărtarea ta, şi răutatea ta te va mustra pe tine"* (Iremia 2, 19). Spune încă şi Dumnezeiescul Gură de Aur: „Acolo vom vedea greşelile noastre înaintea ochilor noştri, goale şi descoperite şi vom plânge în zadar". Iar Marele Vasilie spune că vom vedea atunci păcatele noastre, pe fiecare aşa cum l-am făcut (Capitolul 8 al învăţăturii către Duhovnic).

Dacă va rămâne numai un păcat nemărturisit rămân neiertate şi celelalte

Dacă vei mărturisi toate păcatele tale şi vei ascunde, de ruşine, numai unul, să ştii că nu numai păcatele pe care nu le-ai mărturisit rămân neiertate, ci adaugi şi alt păcat, adică furtişagul de cele sfinte, adică ascunderea păcatului.

Se povesteşte, în *Mântuirea Păcătoşilor*, că o femeie, fiindcă şi-a mărturisit toate celelalte păcate ale sale la un cuvios duhovnic, iar un păcat mare al ei nu l-a mărturisit, servitorul duhovnicului a văzut că ieşea din gura ei câte un

şarpe la fiecare păcat pe care-l mărturisea. Apoi a văzut un şarpe mare, care a scos de trei ori capul din gura femeii, după care s-a tras înăuntru şi n-a mai ieşit. Pentru aceea toţi şerpii care au ieşit mai înainte, s-au întors şi au intrat în gura ei. După moartea ei s-a arătat ticăloasa şezând deasupra pe un balaur înfricoşat şi a zis către duhovnicul ei şi către servitorul duhovnicului că s-a chinuit pentru că n-a mărturisit păcatul acela.

Pentru aceasta şi un dascăl te sfătuieşte cu înţelepciune, că de voieşti să biruieşti pe diavolul, care îţi aduce ruşine, spune mai înainte de toate păcatul acela de care te ruşinezi mai mult.

Mărturisirea se cuvine să fie hotărâtă

Întâi de toate se cuvine să te mărturiseşti cu hotărâre, adică înaintea duhovnicului să hotărăşti că vrei mai bine să mori decât să mai păcătuieşti de acum înainte cu voinţa ta, ajutându-ţi Dumnezeiescul Dar. Dacă nu vei lua această hotărâre în inima ta, puţin îţi va folosi ţie zdrobirea, puţin mărturisirea şi pocăinţa ta, precum spun toţi învăţătorii. Pentru aceasta cei care nu iau o astfel de hotărâre, un picior îl au la duhovnic, iar altul la păcat. Se mărturisesc cu gura, iar cu inima cugetă iarăşi să facă păcatul - asemănându-se la aceasta cu câinele care se întoarce la vărsătura sa; sau cu porcul care după ce se spală, se tăvăleşte iarăşi în noroiul cel dintâi. Aceştia, după cum zice Fericitul Augustin, nu taie păcatul, ci îl urnesc la altă vreme şi numai din obişnuinţă se mărturisesc, pentru că vin Paştile sau Naşterea lui Hristos, sau pentru că sunt în primejdie de moarte.

Citim în Pateric despre un Părinte care vedea sufletele că se pogoară în iad cum se pogoară fulgii de zăpadă pe pământ în vremea iernii. Şi aceasta cu adevărat, nu pentru că

nu se mărturisesc creştinii (rar se întâmplă să moară cineva nemărturisit), ci pentru că nu se mărturisesc bine, cu hotărârea că nu vor mai păcătui, pentru că nu zdrobesc inima lor cu adevărată durere a unei îndreptări hotărâtoare, ci rup numai hainele lor, după cum zice Proorocul, cu o amăgitoare şi făţarnică durere: *„Rupeţi inimile voastre, nu hainele voastre"* (Ioil 2, 13).

Şi ce-ţi va folosi ţie, fratele meu, de vei zice numai acestea: greşit-am, mă pocăiesc? „Greşit-am" a zis şi Saul (1 Regi 15, 24), a zis şi Iuda, dar nu le-au folosit. Pentru aceasta şi Marele Vasilie spune că: „Nu se foloseşte din mărturisire şi nu se mărturiseşte nicidecum acela care spune numai că a greşit, ci rămâne în păcat şi nu-l urăşte; nu are nici un folos de nedreptăţile pe care i le-a iertat lui duhovnicul, dacă iarăşi nedreptăţeşte; nu cel ce a zis „greşit-am", apoi petrecând în păcat, se mărturiseşte, ci cel ce, după cum zice Psalmul, a aflat păcatul lui şi l-a urât. "Nu poate folosi bolnavului căutarea cea de la doctor, când el face cele ce sânt stricătoare vieţii în acelaşi chip; nici un folos nu este de păcatele care se iartă, celui ce încă nedreptăţeşte" (În tâlcuirea Psalmului 35).

Pocăinţa ta stă în a hotărî să schimbi vieţuirea ta. Să nu spui, dacă voi putea, am de gând să mă îndreptez sau, aş fi voit să nu păcătuiesc. Ci să spui: hotărăsc să mă îndreptez, voiesc de acum să nu mai greşesc, cu neschimbată şi hotărâtoare voinţă, aşa cum nu voiesc niciodată să beau un pahar plin de otravă, aşa cum nu voiesc niciodată să mă prăpădesc în vreo prăpastie şi aşa cum nu voiesc niciodată să mă omor.

De vreme ce voinţa omului nu poate să rămână fără dumnezeiescul ajutor, noi ţi-am însemnat o rugăciune, cum să ceri de la Dumnezeu ajutorul acesta. Vezi-o înainte la sfârşitul învăţăturii a şasea, pentru mai înainte păzire.

Se cuvine să însemnăm aici că se face şi a doua mărturi-

sire a păcatelor pentru trei cauze: 1. Dacă nu şi-a mărturisit cineva păcatele sale, cu împrejurările lor, cu cuviincioasa mai înainte pregătire, cu umilinţă, cu hotărâre şi cu păzirea canonului. 2. Dacă nu s-a îndreptat şi nu a fost canonisit bine de duhovnic, precum zic unii. 3. După cum spune Simeon al Tesalonicului (întrebarea 24, list. 80), dacă a căzut iarăşi în aceleaşi păcate sau şi în alte ramuri ale celor mai dinainte, spune împreună cu cele de pe urmă şi pe cele dintâi, ca pe nişte rădăcini şi pricini ale celor de pe urmă; sau, şi pentru mai multă zdrobire a inimii tale şi smerenie.

Se scrie şi în cartea *Îdreptarea Păcătoşilor* că folositor lucru este să facă cineva şi o mărturisire cuprinzătoare şi generală (aşa cum fac cei care vor să se preoţească, sau cei care sunt în primejdie de moarte), măcar odată într-un an şi mai ales când se va întâmpla să meargă la un duhovnic nou. În această cuprinzătoare mărturisire se adună împreună toate păcatele lui ca nişte râuri, şi fac un noian mare, sau ca nişte munţi deasupra altor munţi, încât se pare că ajung până la cer, precum zice Ezdra: *„Greşelile noastre s-au mărit până la cer”* (9, 6). Văzându-le cel ce se mărturiseşte, atât de multe adunate, are mai mare ruşine, mai mare durere, mai mare smerenie şi prin urmare, se teme mai mult de dumnezeiasca dreptate, pe care atât de mult a mâniat-o. Cu acestea ia pace mai multă întru conştiinţa sa şi adeverire pentru iertarea păcatelor sale. Pe scurt, din toate acestea ia o mare înfrânare şi oprire spre a nu mai cădea de aci înainte.

CAPITOLUL III

Păcătosul se cuvine să primească cu bucurie canonul său

Ce este împlinirea canonului?

După mărturisire, urmează a treia parte a pocăinţei, adică împlinirea canonului, adică săvârşirea lucrătoare a canonului ce îi va da duhovnicul, după cum hotărăşte Gavriil al Filadelfiei în cartea *Despre Sfintele Taine.* Deci şi tu, păcătosule, ai datoria să primeşti cu mare bucurie canonul pe care ţi-l va da duhovnicul: ori post de va fi, ori metanii, ori milostenie, sau orice altceva. Şi mai înainte de toate, să primeşti cu tot sufletul de-părtarea de împărtăşire, pentru atâţia ani câţi îţi va rândui. Cu această puţină certare, îmblânzeşti urgia cea mare pe care o are Dumnezeu asupra ta. Cu acest vremelnic canon, scapi de canonul cel veşnic al muncii celei veşnice.

Pilde ale celor ce au fost canonisiţi pentru păcatele lor

Dacă sora lui Moise nu ar fi fost alungată afară din tabără şapte zile, nu s-ar fi curăţat de lepră (Numeri 12). Dacă incestuosul din Corint nu ar fi fost dat satanei, nu s-ar fi mântuit sufletul lui (I Corinteni 5). Aşa şi tu, o frate, de nu vei primi această puţină certare a canonului, nici de lepra păcatului nu te vei curăţi desăvârşit, nici sufletul tău nu se va mântui.

Neguţătorie este aceasta, o iubitule, mare şi mult folositoare pentru cei înţelepţi: dai una şi scapi de milioane, iei cele vremelnice şi scapi de cele veşnice. Împăratul David, pentru săvârşirea canonului păcatelor sale, a fost alungat din împărăţia sa de însuşi fiul său Avesalom; umbla prin munţi şi prin văi cu picioarele goale; era ocărât şi împroşcat cu pietre de Semei; era defăimat de toţi. Şi tu cauţi să îmblânzeşti pe Dumnezeu fără nici un canon? Nebun eşti!

Împăratul Teodosie cel Mare a săvârşit o vestită facere de canon în Mediolan, după cum i-a rânduit Sfântul Ambrozie. Alt împărat, pentru o ucidere pe care a făcut-o, a fost canonisit să meargă deasupra unui munte înalt, cu picioarele goale, dezbrăcat de podoaba împărătească, a petrecut patruzeci de zile întregi numai cu pâine şi cu apă, cu rugăciune neîncetată şi cu tăcere, dormind pe pământ gol. Şi alţi mulţi împăraţi au săvârşit grele împliniri de canoane pentru păcatele lor. Şi tu, o păcătosule, oare mai mare eşti decât aceia? Sau eşti mai de bun neam şi ai trup mai gingaş, ca să nu primeşti un mic canon de la duhovnicul tău, pentru păcatele tale?

Să nu te înşele gândul că dai bani şi răscumperi canonul tău. Împăraţii aceia aveau mai mulţi bani decât tine şi puteau să dea milioane de galbeni, numai să nu ia acest fel de canoane. Aceasta nu este cu putinţă să se facă, măcar de-ar da cineva toată împărăţia, fiindcă dreptatea cea fără de mită a lui Dumnezeu, în alt chip nu se mulţumeşte, decât trupul care a păcătuit, acela însuşi să fie şi pedepsit.

Dacă se va afla vreun duhovnic iubitor de câştig şi îţi va cere bani ca să te ierte, ia aminte să nu-l crezi. Sfântul Isidor Pelusiotul scrie către un duhovnic ca acesta că duhovnicii nu pot să ierte pe cei bogaţi prin darea banilor, că ei nu sunt stăpâni şi domni ai iertării sau moştenitori ai Dumnezeiescului jertfelnic, precum necredincioşii aceia care ziceau: „Veniţi să moştenim jertfelnicul lui Dumnezeu, că cei ce pentru ale lor păcate aduc jertfe, precum a zis Apostolul, nu vor putea, într-adevăr, cu stăpânire a ierta păcatele celor nepocăiţi, măcar că bogaţi vor fi aceia" (Epistola 260 către Zosima). Vezi şi *Învăţătura cea către Duhovnic.*

Cel ce păzeşte canonul său, este fiu adevărat al Bisericii

Dacă vei păzi canonul duhovnicului tău, arăţi că te pocăieşti cu adevărat şi că eşti fiu adevărat al lui Dumnezeu şi al Sfintei Biserici,[14] care a rânduit certarea aceasta. Iar dacă dimpotrivă vei lepăda canonul duhovnicului tău, semn este că pocăinţa ta nu este adevărată, ci mincinoasă; semn că nu eşti fiu adevărat al lui Dumnezeu şi al Bisericii.

14. Este foarte important să înţelegem că ascultarea de duhovnic înseamnă ascultare de Biserică. Spovedania, deşi un act individual, are un profund caracter comunitar, bisericesc. Prin păcatele sale, credinciosul întinează întregul trup al Bisericii, al cărui mădular este, după cum, prin curăţirea de păcate contribuie la curăţirea trupului eclesial. În plus, prin ascultare de duhovnicul Bisericii, credinciosul rămâne într-o relaţie vie cu Biserica, relaţie ce este definită specific în funcţie de starea credinciosului: dacă este în rânduiala Bisericii primeşte cu mulţumire darurile duhovniceşti ce le Împărtăşeşte Dumnezeu Bisericii Sale, dacă este căzut sau dacă s-a îndepărtat cu voie sau fără de voie de viaţa Bisericii, primeşte cu ascultare sau supunere canonul de îndreptare.

Cel ce se pocăieşte, să ceară el însuşi mai mult canon

Dacă duhovnicul vrea să-ţi dea puţin canon, tu singur se cuvine să-l rogi să-ţi dea mai mult – aşa cum fac mulţi, care

se pocăiesc cu fierbinţeală – ca să îmblânzeşti cu canonul acesta vremelnic dumnezeiasca dreptate, mai mult, şi să te adevereşti mai bine că Dumnezeu ţi-a iertat muncă veşnică ce aveai să iei pentru păcat.

Ori aici vremelnic, ori acolo veşnic, păcătosul trebuie să-şi ia canonul său

Una din două se cuvine să alegi, o frate: sau aici să iei vremelnic canonul păcatelor tale, sau acolo veşnic. Dacă-l vei lua aici, vei scăpa acolo; iar de nu-l vei lua aici, negreşit îl vei lua acolo veşnic, după cum Gavriil al Filadelfiei scrie în cartea *Despre Sfintele Taine*: „Cel ce nu s-a supus acestora (adică canoanelor), este nevoie să fie trimis la judecăţile cele de acolo şi va da socoteală pentru răutăţile ce a făcut, ca unul care a călcat legile Bisericii".

Cel ce se pocăieşte, se cuvine să se depărteze de Împărtăşire

După toate acestea îţi grăim ţie, frate, că se cuvine să păzeşti, îndeosebi, depărtarea de Dumnezeiasca Împărtăşanie, câţi ani îţi va rândui duhovnicul tău. Depărtarea aceasta este o împlinire de canon a tuturor canoanelor, de trebuinţă şi întemeietoare a pocăinţei tale celei adevărate. De vei îndrăzni să te împărtăşeşti în acei ani, te vei face al doilea Iuda. De vei sili duhovnicul să te ierte, nu te mai afli pocăindu-te, ci eşti ca un silnic, ca un tiran care sileşte Legile cele Dumnezeieşti, Canoanele Sfintelor Sinoade şi ale Părinţilor, şi ţi se va face Dumnezeiasca Împărtăşire nu spre iertare ci spre osândă şi muncă mai multă.

Ca să înţelegi mai bine, primeşte această pildă: un om care are răni trupeşti, merge şi le arată la doctor şi ia de la dânsul poruncă să pună un plasture peste răni, şi pe lângă aceasta, să nu bea vin, să nu mănânce unele bucate, altfel rănile lui nu se vor vindeca. Astfel şi tu, fratele meu, ai avut răni duhovniceşti în sufletul tău, păcatele; ai mers şi le-ai arătat la duhovnic; ţi-a rânduit să pui plasture pe dânsele: canonul postirii, al mâncării uscate, al metaniilor, al milosteniei şi al rugăciunii; cu deosebire ţi-a poruncit să nu bei vin, nici să mănânci cutare bucate, adică să nu te împărtăşeşti cu Dumnezeieştile Taine. Deci, dacă nu vei asculta, ci vei mânca, rănile şi păcatele tale nu se vindecă, ci mai cumplite şi mai mari se fac. Nu numai că nu se vindecă, ci şi moarte sufletească şi trupească îţi urmează – precum zice dumnezeiescul Pavel: *„Pentru aceasta între voi mulţi sunt neputincioşi şi bolnavi, şi mulţi au adormit"* (1 Corinteni 11, 30); adică pentru că unii nevrednici se împărtăşesc, se îmbolnăvesc şi mor.

Dacă cineva ar fi nedumirit şi ar zice: de vreme ce şi prin rugăciunea cea de iertare a duhovnicului se iartă păcatul celui ce se pocăieşte, pentru ce acesta să nu fie dezlegat să se împărtăşească cu Sfintele Taine, ca unul care a fost iertat şi s-a îndreptat? La aceasta, în trei chipuri răspundem:

1. Este adevărat că păcatul păcătosului se iartă, însă nu dintr-odată, ci punând mai înainte început bun să păzească şi canonul şi depărtarea de Împărtăşire. Pentru aceasta duhovnicul îi rânduieşte canonul şi îndepărtarea de Împărtăşanie înainte de rugăciunea de iertare.

2. Este adevărat că se iartă păcatul, însă nu şi certarea şi pedeapsa păcatului, adică canonul, la care se numără şi depărtarea de Împărtăşire (pentru că şi păcatul lui David s-a iertat cu adevărat de Dumnezeu, când Nathan i-a zis: „Domnul a ridicat păcatul tău", însă nu s-a iertat şi certarea păcatului său; căci după iertarea aceasta a fost alungat din împărăţie de fiul său Avesalom şi sabia nu a lipsit din casa lui; şi alte mii de

răutăţi a pătimit, precum însuşi Nathan i le-a proorocit).

3. Este adevărat că se iartă păcatul păcătosului, însă este nevoie ca acesta să fie şi încercat şi să se întemeieze pentru multă vreme în Darul lui Dumnezeu

După toate acestea, îţi arătăm, frate, că se cuvine să faci canonul pe care ţi-l va da duhovnicul, cât mai degrabă, cât te afli în Darul lui Dumnezeu, şi să nu amâni, pentru că nu ştii ce-ţi va aduce ţie ziua următoare.

CAPITOLUL IV

Cum să se păzească păcătosul după mărturisire

După ce te vei mărturisi şi vei lua canonul de la duhovnicul tău, ca să nu mai cazi iarăşi în acelaşi păcat, sau în alte păcate, să păzeşti următoarele cinci lucruri, ca pe nişte doctorii păzitoare.

Întâia păzire: Aducerea aminte de păcate

Să nu uiţi, ci să-ţi aduci aminte totdeauna de păcatele pe care le-ai făcut: „Nu pentru ca să-ţi munceşti gândul tău" – îţi grăieşte dumnezeiescul Gură de Aur (Cuvântul 4 la Statui) – ci pentru ca să-ţi pedepseşti sufletul ca să nu mai zburde la patimi şi să nu cadă iarăşi în aceleaşi păcate". Şi dincolo de aceasta, ca să cunoşti, prin aducerea aminte, marele dar pe care l-ai luat de la Dumnezeu, că ţi-a iertat atâtea păcate, precum şi Pavel îşi aducea aminte totdeauna că „a prigonit Biserica, ca să arate mărimea darului lui Dumnezeu – cum zice acelaşi Gură de Aur (Cuvântul 38, 1 Corinteni).

Cineva care a scăpat dintr-o mare primejdie, când îşi aduce aminte de dânsa, tremură şi se înfricoşează. Frica aceasta îl face să nu mai cadă iarăşi în aceeaşi primejdie. Aşa şi David, după iertarea păcatelor sale, îşi aducea aminte de dânsele totdeauna şi le avea înaintea ochilor săi; „Şi păcatul meu înaintea mea este pururea".

Dacă voieşti – îţi spune Fericitul Augustin – să întoarcă Dumnezeu faţa Sa de la păcatele tale, trebuie să le ai mereu înaintea ta, să le vezi şi să plângi pentru ele. Dacă îţi vei aduce aminte de păcatele tale, te încredinţează dumnezeiescul Gură de Aur că Dumnezeu le va uita, iar dacă tu le vei uita, Dumnezeu îşi va aduce aminte de dânsele; şi iarăşi acelaşi spune: „Nu este nici o altă doctorie mai bună spre nimicirea păcatelor, decât deasa aducere aminte de dânsele şi neîncetata condamnare a lor."

Sfântul Marcu Pustnicul te sfătuieşte ca atunci când mărturiseşti lui Dumnezeu păcatele tale, să-ţi aduci aminte de dânsele nu nălucind chipurile şi feţele cu care ai păcătuit, pentru că fiind tu încă pătimaş şi iubitor de dulceaţă, iarăşi le pofteşti şi te întuneci (Cap 152 şi 153). Asemenea şi Sfântul Ioan Scărarul zice: „Despre păcatele cele trupeşti şi murdare, să nu-şi aducă aminte cineva de chipurile cu care le-a lucrat; iar de celelalte păcate, se cuvine să-şi aducă cineva aminte ziua şi noaptea, şi de chipurile cu care le-a lucrat".

Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Mai vârtos aceasta se cuvine să păzeşti la păcatele cele trupeşti ce ai făcut, adică să nu-ţi aduci aminte de chipurile şi feţele cu care ai păcătuit că te spurci la minte, ci să-ţi aduci aminte numai că eşti păcătos şi că ai făcut multe păcate cu care ai mâniat pe Dumnezeu.

A doua păzire: Fuga de pricinile păcatului

Să fugi de pricinile păcatului fiindcă – precum spun canoanele logicii – aceleaşi pricini fac totdeauna aceleaşi lucruri.

Fugi dar, frate, de vederile cele rele, de împreună vorbirile cele rele şi de petrecerile împreună cu cei fără de rânduială. Mai ales fugi de împreună vorbirile şi de prietenia feţelor acelora cu care ai păcătuit. Una din două: sau tu trebuie să fugi de acestea sau pe acestea să le depărtezi de la tine şi să le alungi, dacă le ai la casa ta; chiar dacă este slujnică, chiar dacă este slugă, pe scurt, chiar dacă îţi este apropiat sau prieten, că pentru aceasta a zis Domnul: *„Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte, scoate-l pe el şi-l leapădă de la tine, că mai de folos îţi este să piară unul din mădularele tale şi nu tot trupul tău să se arunce în gheenă"* (Matei 5, 29).

Să nu ai încredere, vreodată, şi să zici: eu pot să petrec împreună cu persoanele care fac rău şi nu mă vatăm. Înşelător este gândul acesta, deoarece scris este: *„Să nu crezi vrăşmaşului tău în veac"* (Sirah 12, 10). Curatul Iosif, de nu ar fi fugit din cămara stăpânei sale, de bună seamă avea să cadă în păcat. *„Cel ce se teme de primejdie, nu va cădea într-însa; cel ce iubeşte primejdia va cădea într-însa"* (Sirah 3, 25). Pentru aceasta şi dumnezeiescul Gură de Aur spune: „Cel ce nu fuge departe de păcate, ci călătoreşte aproape de dânsele, cu frică va vieţui şi de multe ori într-însele va cădea" (Cuvânt 15, la Statui).

A treia păzire: Mărturisirea deasă pricinuieşte cinci lucruri de folos

Să obişnuieşti a te mărturisi des, adică să alergi îndată la duhovnic nu numai când faci păcat de moarte şi mare, ci, de este cu putinţă să alergi la duhovnic şi când vei face vreun păcat mic şi lesne de iertat.

Berzele au obiceiul să nu se mai întoarcă acolo unde li se strică cuiburile. Şi diavolii fug de la acela care se mărturiseşte des, pentru că deasa mărturisire strică cuiburile şi mrejele lor. Diavolii înşişi au spus unui bărbat îmbunătăţit că nu au nici intrare şi nici stăpânire la cel ce se mărturiseşte des. Au mai spus că atunci când omul este nemărturisit, ei au toate mădularele lui legate cu păcatul, astfel că el nu poate să se mişte şi să facă lucrul cel bun; iar când se mărturiseşte, se dezleagă îndată.

Cum că şi patriarhii, mitropoliţii, ceilalţi arhierei, duhovnicii şi preoţii trebuie să se mărturisească des

Şi oare pentru care altă pricină Neeman Sirul nu s-a scăldat o singură dată în Iordan, ci de şapte ori? Numai pentru ca să ne înveţe pe toţi: mici şi mari, pe patriarhi, pe mitropoliţi şi pe ceilalţi arhierei, pe duhovnici şi pe preoţi, să ne mărturisim de şapte ori, adică des, de multe ori (pentru că numărul şapte, în Dumnezeiasca Scriptură, înseamnă mult) şi să ne scăldăm în apele pocăinţei, al cărei chip îl avea Iordanul, în care boteza poporul Înainte-mergătorul, cu Botezul pocăinţei (Marcu 1, 4).

Am spus să se mărturisească des şi prea cinstiţii patriarhi şi ceilalţi arhierei, duhovnicii şi preoţii, ca să stric obiceiul cel rău care se ţine în multe locuri, că nu se mărturisesc aceste sfinţite feţe. Mă minunez cu adevărat din care pricină îndemnaţi fiind, fac ei aceasta.

De socotesc că ei nu păcătuiesc (mă rog să-mi dea iertare), este greşită această socoteală a lor, de vreme ce Ioan Teologul strigă: *„De vom zice că păcat nu avem, pe noi ne înşelăm”* (1 Ioan 1, 8). Iar de socotesc, că pentru faptul că sunt feţe sfinţite nu au datorie să se mărturisească des ca şi mirenii, această socoteală a lor nu este dreaptă, fiindcă dumnezeiescul Iacob, când a spus: *„Mărturisiţi-vă unul altuia greşelile”* (5, 16), n-a deosebit pe cei sfinţiţi de mireni, ci simplu şi hotărât a spus să se mărturisească şi cei sfinţiţi şi mirenii.

Şi doctorii când se îmbolnăvesc au trebuinţă de alţi doctori, şi proorocii au trebuinţă de alţi prooroci când vor păcătui, după cum zice Dumnezeiescul Gură de Aur: „Atunci a mers Nathan către David - prooroc către prooroc merge. Dar oare pentru care pricină nu se vindecă singur pe sine, prooroc fiind David? Precum doctorii, când se îmbolnăvesc, au trebuinţă de alţi doctori, pentru că boala strică meşteşugul, aşa şi aici” (Tâlcuire la Psalmul 8).

Dacă se ruşinează, să urmeze arhiereului Potamie care s-a mărturisit nu înaintea unui duhovnic, ci înaintea unui sinod întreg (Miniat list. 103). Dacă un Ioan Teologul se mărturisea: *„De vom mărturisi păcatele noastre, credincios şi drept este Domnul ca să ne ierte nouă păcatele”* (1 Ioan 1, 9), aceste sfinţite capete pentru ce să nu se mărturisească?

Pentru aceasta, prea sfinţiţi părinţi, mă închin vouă şi vă rog, pentru dragostea lui Dumnezeu, mărturisiţi-vă des şi nu daţi rea pildă popoarelor ca să se lase de mărturisirea cea deasă, ci precum tuturor lucrurilor bune vă faceţi chip şi pildă, aşa faceţi-vă pildă bună şi cu mărturisirea cea deasă. Sfântul Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului (Capitolul 360, list. 368), spune: "Şi arhiereii şi preoţii, când vor sluji şi se vor împărtăşi cu Sfintele Taine, se cuvine să aibă luare aminte şi umilinţă şi să fie mărturisiţi”.

Mărturisirea deasă slăbeşte puterea dracilor, precum am spus, dar mai pricinuieşte şi alte cinci lucruri bune, la acela care se mărturiseşte des.

Primul folos al desei mărturisirii

Precum pomii care se răsădesc des nu pot prinde rădăcini adânci în pământ, aşa şi mărturisirea cea deasă, nu lasă obiceiurile cele rele şi deprinderile păcatului să prindă rădăcină adâncă în inima celui ce se mărturiseşte des. Sau, mai bine zis, precum un pom bătrân şi mare nu poate fi tăiat numai cu o lovitură aşa şi obiceiul vechi, sau deprinderea păcatului, numai durerea inimii pe care o arată la mărturisire cel ce se pocăieşte, şi nici aceasta desăvârşit, nu poate să le dezrădă-cineze şi să le şteargă definitiv, chiar dacă păcatul a fost prin rugăciunea de iertare a duhovnicului.

Al doilea folos al desei mărturisiri

Cel ce se mărturiseşte des, are mare uşurinţă ca să-şi cerceteze cu de-amănuntul conştiinţa sa şi să afle numărul păcatelor sale, de vreme ce uşurându-se des de mulţimea păcatelor sale cu deasa mărturisire, rămân totdeauna mai puţine. Pentru aceasta poate să le afle mai uşor şi să-şi aducă aminte de ele.

Iar cel ce nu se mărturiseşte des, pentru mulţimea păcatelor ce se adună într-însul, nici cu de-amănuntul nu poate să le afle, nici să-şi aducă aminte de ele, ci uită de multe ori păcatele sale grele care, rămânând nemărturisite, prin urmare rămân şi neiertate. Pe acelea diavolul i le aduce aminte în ceasul morţii şi atât de mult îl strâmtorează, încât varsă pentru ele sudoare aducătoare de moarte şi plânge ticălosul, fără nici un folos, pentru că atunci nu mai poate să le mărturisească.

Al treilea folos al desei mărturisiri

Cel ce se mărturiseşte des, chiar şi vreun păcat de moarte de va săvârşi şi îndată îl va mărturisi, intră în Harul lui Dumnezeu şi oricâte lucruri bune va face, i se fac lui mult vrednice de viaţa cea veşnică.

Iar cel ce nu se mărturiseşte des, dacă va săvârşi cumva şi acesta acelaşi păcat de moarte şi nu va alerga îndată să-l mărturisească la duhovnic, câtă vreme este nemărturisit, nu numai că se lipseşte de Harul lui Dumnezeu, ci şi toate lucrurile bune pe care le va face – posturi, privigheri, metanii şi altele de acest fel, nu i se vor face lui vrednice de plată şi de viaţa veşnică, pentru că sunt lipsite de Harul lui Dumnezeu, care Har este începutul şi temelia tuturor lucrurilor celor către mântuire. Vezi la capul 9 la *Invăţătură către Duhovnic*.

Al patrulea folos al desei mărturisiri

Cel care se mărturiseşte des este încredinţat cu totul că îl va afla moartea în Harul lui Dumnezeu şi fără nici o îndoială se va mântui. Şi diavolul, care este totdeauna obişnuit să meargă la morţi - nu numai la moartea păcătoşilor, ci şi la moartea sfinţilor, precum spune Marele Vasilie în Tâlcuirea Psalmului 7, şi chiar la însăşi moartea Domnului – va merge să vadă dacă va afla ceva. Va merge şi la cel ce s-a mărturisit des, dar nu va afla nimic, pentru că acesta are gândurile sale curate şi păcatele sale şterse prin mărturisirea cea deasă. Iar cel ce nu se mărturiseşte des, este de aşteptat că va muri nemărturisit şi aşa va pieri veşnic, de vreme ce cade cu uşurinţă în păcat şi nu se mărturiseşte, iar moartea vine neanunţată.

Al cincilea folos al desei mărturisirii

Mărturisirea cea deasă opreşte şi înfrânează pe oameni de la săvârşirea păcatului. Acela care se mărturiseşte des, când îşi va aduce aminte că după puţine zile urmează să se mărturisească, deşi are scop să păcătuiască, se opreşte, luând aminte la ruşinea ce va păţi când se va mărturisi şi mustrarea pe care o va auzi de la duhovnic. Pentru aceasta şi Sfântul Ioan Scărarul scrie: „Nimic nu dă atâta putere dracilor şi gândurilor împotriva noastră, ca cele nemărturisite care hrănesc inima noastră". Şi iarăşi: „Sufletul care ia aminte la mărturisire, ca de un frâu se ţine de aceasta ca să nu păcătuiască, căci pe cele nemărturisite, ca într-un întuneric, fără de frică, le lucrăm" (Cuvânt 4). De aceea, sfântul acesta spune pentru fraţii minunatei obşti despre care scrie, că aveau câte o panahidă spânzurată deasupra lor, în care scriau gândurile lor în fiecare zi şi le mărturiseau apoi marelui egumen.

Deci, frate al meu păcătos, aflând acestea, mergi mai des la Sfânta Mărturisire. Cu cât mai vei merge des la baia aceasta, cu atât mai mult te vei curăţi. Să nu amâni, spunând: „Lasă că fac aceasta şi pe urmă voi merge să mă mărturisesc". Dumnezeu, deşi de multe ori îndelung rabdă, o ia înaintea noastră. Să nu zici: „Am păcătuit şi ce mi s-a întâmplat?" – pentru că Domnul este mult îngăduitor: *„Că mila şi urgia de la El, şi asupra păcătoşilor se va odihni mânia Lui"* (Sirah 5, 4, 7).

Adu-ţi aminte totdeauna de Samson, care deşi a putut să rupă de trei ori legăturile cu care l-au legat cei de alt neam, a patra oară n-a mai putut să le rupă şi să scape: *„Voi ieşi şi voi face ca şi mai înainte şi mă voi scutura; dar el n-a cunoscut că Domnul S-a depărtat de la sine"* (Judecători 16, 21). Aşa şi tu, frate, chiar dacă o dată, de două, de trei ori păcătuind, ai întârziat să te îndrepţi şi să te mărturiseşti, mai pe urmă te-ai învrednicit să te mărturiseşti şi să te îndrepţi, a patra oară însă, dacă păcătuind vei amâna vremea mărturisirii, poate nu te vei mai învrednici de aceasta, ci vei muri nemărturisit şi neîndreptat - lucru care să dea Dumnezeu să nu se întâmple vreodată nici unui creştin.

A patra păzire: Aducerea aminte de cele de pe urmă ale tale

Să-ţi aduci aminte, frate, de cele de pe urmă ale tale, adică să cugeţi totdeauna la moartea ta, la înfricoşătoarea judecată a lui Dumnezeu şi la munca cea veşnică. Aducerea aminte şi frica de acestea trei este pentru tine ca un frâu puternic, care nu te lasă să păcătuieşti – precum zice şi Sirah – Duhul cel Sfânt: *„Adu-ţi aminte de cele de pe urmă ale tale şi în veac nu vei păcătui"* (7, 38).

Aşadar, când gândul cel rău, diavolul şi patimile te luptă şi te îndeamnă să păcătuieşti, pune înaintea ta moartea şi socoteşte că trupul acesta al tău care acum pofteşte să desfrâneze, sau să omoare, sau să fure sau alt păcat să facă, va muri şi-şi va pierde frumuseţea, sănătatea, grăsimea şi toate puterile lui, se va face nesimţitor, urât, fără chip, fără frumuseţe şi fără suflare; socoteşte că toate acestea vor fi îngropate înlăuntru într-un mormânt întunecos unde se vor risipi şi se vor face mâncare viermilor, împuţiciune, putreziciune şi praf.

Adu-ţi aminte câtă frică, câtă durere, câtă mâhnire o să ai, când se va despărţi sufletul tău de trup, când vor sta înaintea ta înfricoşătorii draci ca să te răpească şi nimeni nu se va afla ca să-ţi ajute.

Adu-ţi aminte ce se va întâmpla şi aceluia cu care tu pofteşti să faci păcatul - că trupul acela pe care tu acum atât îl iubeşti, atât îl pofteşti, peste puţină vreme va fi mort şi se va da stricăciunii.

Pe lângă toate acestea, adu-ţi aminte că moartea aceasta este ca un fur, este atât de tăinuită încât nu ştii când va veni la tine. Poate să vină în această zi, în acest ceas, în acest minut, iar tu, care dimineaţa te-ai aflat bine, să nu ajungi să vezi seara, tu care ai ajuns seara, să nu ajungi să vezi dimineaţa – după cum a zis Domnul: *„Privegheaţi, că nu ştiţi ziua, nici ceasul în care Fiul omului va veni"* (Matei 25, 13).

Aşadar, socoteşte în sinea ta astfel, frate al meu: „Dacă am să mor şi poate cu o moarte năprasnică, ce am să mă fac eu, ticălosul? Ce-mi va folosi mie atunci, de voi dobândi toate dulceţile lumii acesteia? Ce voi câştiga dacă voi face păcatul acesta? Ce îmi va rămâne dacă voi lucra răul acesta? Mergi înapoia mea, satano şi gândule cel rău! Nu vreau să te ascult pe tine şi să păcătuiesc!"

Dacă vrei să nu păcătuieşti, pune înaintea ta înfricoşătoarea zi a judecăţii şi adu-ţi aminte de toate acelea ce au să se întâmple atunci, adică: cum cerul se va strânge învelindu-se ca o hârtie, cum stelele vor cădea din cer, cum luminătorii se vor întuneca, munţii şi măgurile se vor topi ca ceara, marea se va înfricoşa şi va scădea, stihiile vor arde, pământul se va cutremura, mormintele se vor deschide şi vor învia toţi oamenii cei de la Adam până la sfârşitul lumii, ca să stea înaintea Dreptului Judecător; cum de frică se vor clătina îngerii cei cereşti, cărţile au să se deschidă, şi cum va fi judecat fiecare, dând socoteală cu deamănuntul pentru lucrurile cele rele pe care le-a făcut, pentru cuvintele cele rele pe care le-a vorbit şi pentru gândurile cele rele pe care le-a gândit.

Deci o, păcătosule, spune şi tu aşa în gândul tău: „Dacă eu voi păcătui acum, ce voi face în acea înfricoşătoare zi şi în ceasul acela? Ce răspuns voi da pentru păcatul acesta Judecătorului celui nemitarnic şi nefăţarnic? Ah, câtă frică şi cutremur am să pătimesc atunci eu, ticălosul! Vai mie! Vai mie! Cum voi suferi, când voi auzi înfricoşătoarea acea hotărâre: *Duceţi-vă de la mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui!* Vai mie! Vai mie! Câtă ruşine o să am atunci când voi sta gol, despuiat, înaintea a toată lumea, înaintea îngerilor, înaintea sfinţilor, înaintea drepţilor, înaintea păcătoşilor şi a toată omenirea! Cu adevărat, neputând suferi acea neînţeleasă necinste şi ruşine, o să spun munţilor şi măgurilor să cadă peste mine, să mă împresoare, ca să nu mă arăt ochilor oamenilor şi să scap de urgia înfricoşătorului Judecător. Şi voi spune munţilor şi pietrelor:...*cădeţi peste noi şi ne ascundeţi pe noi de la faţa Celui ce şade pe scaun, şi de urgia Mielului* (Apocalipsă 6, 16)."

Prin urmare, ca să scap de toate acestea, niciodată nu voi păcătui

Dacă voieşti să nu păcătuieşti, fratele meu, pune înaintea ta toate înfricoşătoarele chipuri ale chinului, pe care le-a aflat dreptatea lui Dumnezeu, ca să pedepsească păcatul, adică: lipsirea de Dumnezeu cea fără de sfârşit,[16] întunericul cel mai dinafară, focul cel nestins, viermele cel neadormit, tartarul cel prea rece, plânsul cel nemângâiat, scrâşnirea dinţilor şi celelalte nenumărate şi felurite chinuri; şi peste toate acestea, să te afli totdeauna întovărăşit cu înşişi vrăjmaşii tăi, dracii, pe care atâta îi urăşti, pentru că ţi-au pricinuit toate chinurile acestea, lucru mai cumplit decât toate felurile chinurilor, după cum spune Sfântul Maxim. Adu-ţi aminte, cum toate acestea vor pedepsi pe păcătoşi nu pentru o sută de mii de ani, nici pentru o mie de milioane de ani, ci în veci vecilor, fără nădejdea că se vor sfârşi vreodată.

Deci, spune aşa în sinea ta: „Dacă eu nu pot suferi durerea unui os al meu, când iese de la locul lui, cum voi suferi, ticălosul, să fiu totdeauna depărtat de Dumnezeu, care este punctul din mijloc al fiinţei mele? Dacă eu nu pot suferi să fiu aruncat înlăuntrul unui cuptor nici un ceas, de-aş fi dobândit mai înainte toate dulceţile lumii, cum voi suferi să mă aflu pentru totdeauna în cuptorul acela cu focului nestins? Blestemat să fii tu păcatule, care mă superi! Nu, nu te voi mai face. Pentru puţina ta dulceaţă, nu voiesc să cumpăr munca veşnică! Nici ca un nebun nu voi plânge fără mângâiere, ca Ionatan: *Gustând am gustat cu marginea toiagului celui din mâna mea puţină miere, şi iată eu mor*" (1 Regi 14, 44).

Notă

16. Primul şi cel mai mare chin va fi lipsirea de Dumnezeu, faptul că omul care există prin Dumnezeu, de la care-i vine întreaga existenţă şi toate darurile, va fi lipsit de vederea şi de apropierea lui Dumnezeu. Autorul

nostru rămâne consecvent perspectivei teologice asupra consecințelor păcatelor şi a nemărturisirii lor, care afectează înainte de orice relația noastră cu Dumnezeu. Experiența depărtării de Dumnezeu trebuie să fie aceea care să ne determine să ajungem la Taina Spovedaniei, prin care ne apropiem de Dumnezeu, prin iertare şi împăcare.

A cincea păzire: Cunoştinţa păcatului

Să cauţi, o frate, să cunoşti bine ce lucru rău este păcatul, şi mai ales păcatul de moarte. Oamenii, pentru aceasta fac păcatul, pentru că nu ştiu ce mare rău este. În multe părţi ale dumnezeieştii Scripturi, păcătoşii se numesc nebuni şi necunoscători. De aceea îţi vom da aici să cunoşti răutatea păcatului, dar nu deplin, pentru că nici o minte nu poate să-l înţeleagă pe deplin – *„Greşelile cine le va pricepe?"* (Psalm 18, 13) – ci numai cât este cu putinţă: 1) de la însuşi păcatul; 2) de la împrejurările lui, şi 3) de la pedeapsa pe care a luat-o de la Dumnezeu.

1. Cunoştinţa păcatului care vine de la păcatul însuşi

Păcatul este un rău nemărginit, pentru că este o ocară la adresa nemărginitului Dumnezeu şi o defăimare a slavei celei nemărginite a Lui.

Când, să zicem, vei gândi să faci moarte, sau desfrânare, sau furtişag, sau alt păcat, gândeşte-te că Dumnezeu stă de-o parte a ta, iar diavolul de cealaltă parte. Dumnezeu îţi spune: „Omule, să nu faci păcatul acesta, că este împotriva Legii Mele, şi dacă nu-l vei face, vei dobândi raiul veşnic, iar dacă-l vei face, vei dobândi munca veşnică." Iar diavolul îţi spune: „Fă păcatul acesta şi nu socoti nici ocara pe care el o pricinuieşte lui Dumnezeu, nici munca veşnică pe care o vei avea pe urmă."

Dacă-l vei asculta pe diavol şi vei lucra păcatul, vei ocărî pe Dumnezeu, vei defăima Legea Lui, vei necinsti Mărimea Lui; Îi spui nu cu cuvântul, ci cu lucrul: „Mie nu-mi pasă de Tine, eu nu voiesc raiul Tău, nu iau seamă la chinurile Tale, nu mă tem de urgia Ta, nu Te ştiu de stăpân al meu şi nu voiesc să aud glasul Tău" - grăind şi tu asemenea împietritului Faraon: *„Cine este acela al cărui glas voi asculta? Nu ştiu pe Domnul"* (Ieşire 5, 2).

În acest chip ocărând tu şi defăimând pe Dumnezeu, greşeşti în toate, după cum este scris în Lauda celor trei tineri: *Greşit-am întru toate.* Îl defaimi ca şi cum nu ar fi Cel care a pus legea, nevrând să păzeşti legea Lui. Îl defaimi ca şi cum nu ar fi Stăpân, pentru că nu te supui stăpânirii Lui. Îl defaimi ca şi cum nu ar fi Făcător, pentru că întorci împotriva Lui fiinţa ta, mintea ta, voinţa ta şi toate câte ai luat de la Dânsul. Greşeşti în toate, pentru că Îl defaimi ca şi cum nu ar fi El sfârşitul cel de pe urmă, nepurtând tu grijă pentru fericirea pe care ţi-a făgăduit-o. Îl defaimi ca şi cum nu ar fi El Izbăvitor, nesocotind sângele pe care l-a vărsat şi moartea cea cu durere pe care a luat-o pentru tine. Îl defaimi ca şi cum nu ar fi Judecător, netemându-te de înfricoşătoarea Lui hotărâre, de mânia Lui şi de muncile Lui. Îl defaimi ca şi cum nu ar fi Prieten, nedorindu-ţi nici prietenia Lui, nici Darul Lui. Îl defaimi ca şi cum nu ar fi Tată, lepădându-te de moştenirea şi de vrednicia punerii de fii a Lui. Greşeşti în toate, defăimând milostivirea Lui, întrebuinţând-o ca pe un organ, ca să păcătuieşti fără înfrânare. Defaimi bunătatea Lui, făcând-o să te sufere pe tine călcătorul şi să-ţi slujească la lucrurile pe care ea le opreşte. Defaimi dreptatea Lui, nesocotind pedepsele pe care le-a dat la toată lumea, atâtor călcători de lege ca şi tine. Defaimi pronia Lui, stricând rânduiala şi sfârşitul pentru care ea te-a rânduit. Pe scurt, păcătuieşti în toate, pentru că defaimi toate celelalte prea desăvârşite, prea frumoase şi nemărginite bunătăţi ale lui Dumnezeu, şi întrebuinţezi toate

lucrurile cele bune ale firii şi toate bunătăţile Harului Său celui Dumnezeiesc, ca pe nişte arme, ca să faci război cu însuşi Acela care ţi le-a dat.

O, ocară neînţeleasă! O, defăimare nemărginită! Deci, cu cât sunt mai nemărginite bunătăţile lui Dumnezeu, cu cât sunt mai mari darurile cele fireşti, cele mai presus de fire, cele de obşte, cele din parte, cele ascunse, cele arătate pe care ţi le-a dăruit Dumnezeu, cu atât mai nemărginită este răutatea păcatului tău, o omule, păcat care defaimă şi ocărăşte toate acestea.

Acestea nu sunt socoteli de rând, ci adevărate şi fără de grăire împotrivă, mărturiseşte însuşi Dumnezeu, uneori jelindu-Se şi zicând pentru păcătoşi că au călcat Legea Lui şi L-au defăimat: *„Şi ei ca oricare alt om au călcat aşezământul meu; în acesta M-au defăimat”* (Osie 6, 7). Alteori, că a născut şi a crescut pe ocărâtorii Săi: *„Fii am născut şi am înălţat, iar ei M-au defăimat!”* (Isaia 1, 2). Alteori, că El îi iubeşte ca pe cineva drag, iar ei Îl defaimă şi-L urăsc: *„Precum defaimă femeia pe cel ce este împreună cu dânsa, aşa M-a defăimat pe mine casa lui Israil”* (Ieremia 3, 20). Iar alteori, că mânia şi mândria lor se împotrivesc Lui: *„Mânia ta, cu care te-ai mâniat şi amărăciunea ta, s-a suit către Mine”* (Isaia 37, 29).

Pe acestea le mărturiseşte şi dumnezeiescul Pavel strigând că păcătoşii defaimă bunătatea şi îndelungă răbdarea lui Dumnezeu: *„Oare, de bogăţia bunătăţii Lui şi de suferirea şi de îndelungă răbdarea Lui, nu bagi seamă?* (Romani 2, 4); că aceştia calcă pe Fiul lui Dumnezeu, că spurcă Sângele Lui, că ocărăsc Harul Lui: *„Pe Fiul lui Dumnezeu călcându-L şi sângele aşezământului spurcat socotindu-l şi Duhul darului ocărându-l”* (Evrei 10, 29).

Toate acestea, fratele meu, sunt cuvinte vii prin care se arată cât de vătămat şi de defăimat este Dumnezeu prin păcat, şi mai ales prin păcatul de moarte.

Voieşti să înţelegi o, păcătosule, nemărturisita defăimare ce pricinuieşte păcatul lui Dumnezeu? Înţelege-o din acea nemărginită răsplătire pe care ţi-a dat-o pentru păcat Fiul lui Dumnezeu, cu atâtea patimi şi cu o moarte de ocară.

Dacă ai pune, să zicem, de o parte a cumpenei păcatul cel de moarte, iar de cealaltă parte toată dragostea îngerilor, toate darurile împărătesei îngerilor şi Născătoarei de Dumnezeu, tot sângele martirilor, toate lacrimile, ostenelile şi postirile pustnicilor, într-un cuvânt, toate lucrurile cele bune ale sfinţilor; toate acestea adunându-le la un loc, n-ar cântări cât un păcat de moarte.

Ce spun? Dacă Dumnezeu ar fi zidit atâtea lumi câte sunt stelele cerului şi le-ar fi umplut pe toate cu oameni sfinţi, care, în mii de ani ai vieţii lor să nu facă altceva decât să plângă şi să se roage, toate faptele lor cele bune nu ar putea să se cumpănească cu cel mai mic păcat de moarte, ci s-ar vedea ca şi cum ai pune de o parte a cumpenei un grăunte de nisip iar de cealaltă parte un munte foarte mare.

Toate vistieriile, toate zidirile nu sunt deajuns ca să răscumpere măcar o picătură din apa aceea pe care o poftea bogatul în iad, nicidecum să dea o răsplătire sau o răscumpărare ca aceasta. Răscumpărarea acestei nemărginite datorii a păcatului a dat numai şi numai Sângele cel nepreţuit al lui Dumnezeu; numai Crucea, Piroanele şi Patimile Lui, au putut să cumpănească, deopotrivă, greutatea păcatului.

Te minunezi, frate, auzind acestea? Eu mai mult mă minunez de tine, cum îndrăzneşti să păcătuieşti, tu cel care eşti creştin, cel care crezi aceste adevăruri, căruia ţi se cuvine sau să trăieşti viaţă creştinească sau să nu te mai numeşti creştin !

2. Cunoştinţa păcatului din împrejurările lui

Am arătat, umbros, câtă este răutatea păcatului, văzând păcatul în sine. Acum, dorim să-ţi arătăm răutatea lui, şi din împrejurările ce sunt legate de el sau lucrurile pe care le atinge păcatul.

Primul lucru atins de păcat

Primul lucru pe care-l implică păcatul eşti tu însuţi, cel ce îl săvârşeşti. Tu, care stai împotrivă nemărginitei slave a Ziditorului tău, cine eşti? Un nimic, puţină tină, precum zice Isaia: *„Tatăl nostru eşti Tu, iar noi tină suntem"* (Isaia 64, 8) – un om, care nu numai că ai începutul tău din tină şi iarăşi în tină ai să te risipeşti, ci şi un om care ai primit mult bine de la Dumnezeu: zidit fiind de nemărginita puterea a Lui şi înţelepciunea Lui, păzit de neînţeleasa pronie a Lui, răscumpărat cu nenumărate chinuri şi dureri ale Lui, fiu al Lui făcut după har prin Botez, părtaş al Tainelor Lui, adăpat cu Sângele Lui, hrănit cu Trupul Lui. Astfel de om fiind, tu păcătuieşti? O, înfricoşătoare vedere!

Să păcătuiască un scit, un agarinean, un închinător la idoli! Ar putea fi răbdat! – „De m-ar fi ocărit vrăjmaşul, aş fi răbdat"; dar să păcătuiască un creştin, care s-a împărtăşit din Duhul lui Dumnezeu? Un creştin, care este oştean sub steagul lui Iisus Hristos? Un creştin, care este prietenul Lui? Un creştin, care a luat de atâtea ori darurile Lui? Care s-a îndatorat pe sineşi cu totul Acestuia? Aceasta nu poate să aibă răbdare: „Iar tu omule, cel întocmai la suflet, dregătorul meu şi cunoscutul meu, care împreună cu mine te-ai îndulcit în mâncăruri".

Pentru aceasta are dreptate Fericitul Augustin să spună că atunci când va păcătui un necredincios este vrednic de muncă, dar când va păcătui un creştin nu este vrednic numai de munca iadului, ci este nevoie să se facă dinadins pentru dânsul al doilea iad. Cuptorul cel mare al focului, care-l va primi, trebuie să aibă, precum cuptorul babilonesc, înşeptite văpăile, dracii să fie înşeptit mai cumpliţi şi celelalte diavoleşti munci să fie înşeptit mai înfricoşătoare şi mai multe decât ale necredincioşilor.

Al doilea lucru atins de păcat

Al doilea lucru atins de păcat este pricina pentru care păcătuieşti tu, păcătosule. Oare, îndrăzneşti să faci păcatul pentru vreo mare nevoie a ta? Oare, pentru ca să păzeşti viaţa ta? Sau pentru ca să câştigi slavă sau bogăţie şi împărăţie? Ba! Îl faci pentru puţină linte, ca Isav, pentru ca să mănânci puţină miere ca Ionatan, sau pentru ca să câştigi puţin orz, sau o bucată de pâine. *„Mă spurca pe Mine către poporul Meu pentru o mână de orz şi o bucăţică de pâine"* – aşa se jeluieşte Dumnezeu prin Iezechiel (13, 19).

Tu lepezi de multe ori Harul lui Dumnezeu, calci Legea Lui, defăimezi facerile Lui de bine, pentru ce? Numai pentru un pic de dulceaţă amară, numai pentru un câştig de nimic, numai pentru o deşartă nălucire a ta, numai pentru o nimica toată? Iată, în ce fel de covârşire ajunge răutatea inimii tale, o omule, pentru care, cu jale strigă Iisus: *„M-au urât în zadar"* (Ioan 15, 25). Pentru o defăimare ca aceasta a ta nu se cuvenea să plouă cerul peste tine, iarăşi, focul şi pucioasa Sodomitenilor, ca să te ardă cu totul? Nu se cuvenea să crape pământul, fără de veste, sub picioarele tale şi să te înghită de viu, ca pe Datan şi pe Aviron?

Al treilea lucru atins de păcat

Al treilea lucru atins de păcat este locul în care faci păcatul, frate. Dacă ai fi ocărât pe Dumnezeu în vreun loc, unde să nu vadă El ocara, putea să fie răbdat; dar dacă Dumnezeu cuprinde toate locurile, ca Cel ce pretutindenea este de faţă şi mai mult decât atât, cum este cu putinţă să se afle vreun astfel de loc vreodată? Deci păcătuieşti înaintea feţei Lui, o păcătosule, înaintea ochilor Lui şi te arăţi ca şi cum I-ai spune: chiar dacă eşti de faţă, chiar dacă vezi şi auzi fiecare gând al meu, fiecare cuvânt al meu, fiecare lucru al meu, chiar dacă ochii Tăi cei prea luminaţi, cu urâciune văd răutatea, eu vreau să fac aceasta. Dacă vezi şi nu-Ţi place, puţin îmi pasă de aceasta, îmi ajunge să nu mă vadă ochii oamenilor, dacă mă văd ochii Tăi, nu mă tulbur de aceasta. O îndrăzneală neauzită! O, obrăznicie nespusă!

Care vinovat îndrăzneşte vreodată să păcătuiască înaintea judecătorului său? Care potrivnic vrăjmăşeşte pe stăpânul său, înaintea ochilor lui? Numai tu singur, ticăloase păcătosule, care asemănându-te cu nemărginirea lui Dumnezeu, eşti mai mic decât cel mai mic vierme al pământului; îndrăzneşti să ridici grumazul tău înaintea unei înalte mărimi, cauţi să-I iei cununa de pe cap şi să o strici – lucru mai îndrăzneţ decât dacă s-ar fi ridicat o furnică împotriva soarelui şi ar fi căutat să-l stingă: *„Înaintea Domnului, Atotţiitorului, au stat împotrivă şi au alergat înaintea Lui cu ocară”* (Iov 15, 25).

Al patrulea lucru atins de păcat

Al patrulea lucru atins de păcat este vremea în care faci păcatul. Din aceasta se arată şi mai vârtos răutatea lui, pentru că nu-l faci numai când Dumnezeu te pedepseşte şi te munceşte, ci pururea. Aşa se jeluieşte însuşi Dumnezeu: *„Poporul acesta, cel ce Mă întărâtă pe Mine înaintea Mea pururi”* (Isaia 65, 3). Pururea, adică şi când îţi dă cele de folos, şi când păzeşte fiinţa ta, şi când îţi dă hrană şi îmbrăcăminte. Pururea, adică şi când te apără de mii de primejdii înfricoşătoare, şi când îţi dă putere, sănătate, frumuseţe, prieteni, avuţii şi toate celelalte bunătăţi pe care le ai. Şi, ceea ce este mai greu, în însăşi vremea în care le iei pe acestea de la Dumnezeu, tu le întrebuinţezi ca arme într-un război neîncetat. Dacă ai fi făcut toate acestea împotriva unui împărat pământesc, ai fi fost cunoscut pentru fărădelege şi nemulţumire, ar fi vorbit despre această nemulţumire a ta istoria lumii şi s-ar fi ruşinat toţi oamenii, pentru că au de obşte aceeaşi fire cu tine.

Al cincilea lucru atins de păcat

Al cincilea lucru atins de păcatul cel de moarte sunt înfricoşătoarele răutăţi şi urmările pe care el le pricinuieşte, şapte la număr, ca cele şapte capete ale balaurului celui otrăvitor.

Răutatea întâia a păcatului

Prima răutate a păcatului este lipsirea Harului lui Dumnezeu. Acest Har este un mărgăritar atât de scump, încât a cheltuit Domnul tot Sângele Său ca să ţi-l răscumpere. Acest Har, tu ticăloase, îl schimbi cu un lucru de nimic şi te faci mai fără de socoteală decât pruncii, care schimbă un diamant cu o nucă!

Fără acest Har sufletul tău, frate, rămâne atât de slăbit, încât nu este cu putinţă, dacă l-ar fi văzut cineva cum este, să nu moară. În Istoriile Bisericeşti, se arată că o fecioară anume, Ecaterina, a văzut un drac, care era atât de slut, încât ea a făgăduit să umble pe o cale plină cu cărbuni aprinşi şi cu

fier înfocat, să umble cu picioarele goale până la sfârşitul lumii, decât să mai vadă încă odată această nesuferită vedere – cu toate că Dumnezeu a asigurat-o că n-a văzut toată urâciunea demonului, atâta câtă este, ci numai o închipuire a urâciunii.

Şi dacă numai un păcat de moarte a pricinuit acelui demon o urâciune atât de grozavă, şi din stea luminoasă a cerului l-a făcut tăciune al iadului, oare câtă urâciune a dobândit sufletul tău, frate, pentru atâtea şi atâtea păcate? Cine poate să înţeleagă cât de urât este el înaintea ochilor lui Dumnezeu? Câtă putere iese din rănile lui? Dacă acea fecioară a simţit duhoarea păcatelor şi n-a putut suferi, oare cât de urâcios eşti înaintea lui Dumnezeu, tu cel ce eşti putred cu totul de păcate?

Cu adevărat, nici o jivină din cele târâtoare, nici un balaur, nici o fiară nu este atât de urâtă înaintea ta, o păcătosule, cât eşti tu de urât înaintea lui Dumnezeu, cu păcatul. Cu toate acestea, tu, ticălosule, nu vezi sufletul tău urâţit, ca să te întristezi, ci ca păunul te bucuri: sau pentru hainele frumoase pe care le porţi, sau pentru frumuseţea feţei tale, sau pentru alte podoabe ale tale de afară. Pentru aceasta şi Domnul cu dreptate te-a numit pe tine şi pe cei asemenea ţie, morminte văruite, care pe dinafară au marmură frumoasă, sau o frumoasă inscripţie deasupra, iar înlăuntru are oase împuţite (Matei 23, 27).

Răutatea a doua a păcatului

A doua răutate a păcatului celui de moarte este lipsirea sufletului tău, o păcătosule, de Dumnezeiasca înfiere cea după har, care este un dar atât de înalt, încât face ca Duhul Sfânt să locuiască în tine, cu venirea Lui şi cu lucrarea Lui. Aceasta te face fiu al lui Dumnezeu şi moştenitor al împărăţiei Lui. Aceasta aşează lucrurile tale, făcându-le vrednice de atât de

mare plată, încât cea mai mică faptă a ta este vrednică de atât de multă cinste, cât raiul întreg.

Dar îndată ce vei pierde acest Har, ce te faci ? Vai! Fiu al diavolului asemenea aceluia, după cum un fiu seamănă tatălui său, prin firea sa. *Voi de la tatăl vostru diavolul sunteţi* (Ioan 8,44).

Răutatea a treia a păcatului

A treia răutate a păcatului este, o frate, lipsirea de moştenirea cea veşnică a raiului, pe care o avea pregătită să ţi-o dea Tatăl tău cel ceresc.

Cine poate spune cât este cinstit de toţi un întâi născut şi moştenitorul unui împărat? Cât este de invidiat? Cât este de fericit? Cu adevărat, nimeni nu poate să spună. Tot astfel, nu poate să spună cineva cât este de nebun, cât este de batjocorit de toţi unul care ar vinde dreptul său de întâi născut, moştenirea sa, pentru nimica toată, precum Isav şi le-a vândut pentru puţină linte. Fă acum asemănare, o păcătosule, cerului cu pământul, moştenirii împărăţiei celei nestricăcioase pe care ai pierdut-o cu dreptul de întâi născut al lui Isav şi cu moştenirea împărăţiei pământeşti celei stricăcioase, şi vei înţelege cât de vrednic de râs eşti şi cât de nebun.

Răutatea a patra a păcatului

A patra răutate pe care ţi-o face păcatul este că te lipseşti tu, o iubitule, de toate plăţile lucrurilor celor bune pe care le-ai făcut mai înainte de păcat.

Dacă ai fi vieţuit o sută de ani cu viaţă aspră, ca un cuvios, dacă ai fi purtat la grumazul tău un lanţ de fier două-

zeci de ani, ca Sfântul Evsevie, dacă ai fi locuit într-un mormânt paisprezece ani, precum cuviosul Iacov, dacă ai fi stat patruzeci de ani deasupra unui stâlp, ca Sfântul Simeon Stâlpnicul, dacă ai fi adus la credinţă mai multe neamuri decât Apostolii, dacă ai fi luat mai multe descoperiri decât Prorocii, dacă ai fi vărsat mai mult sânge decât toţi Mucenicii, şi după toate acestea, ai fi făcut un singur păcat de moarte, toate faptele bune dinainte şi plăţile lor se pierd din pricina acestui păcat, şi dacă vei muri în păcat, nu-ţi vor folosi la nimic acelea. Dumnezeu, pentru dreptul care va păcătui, nu-şi va aduce aminte de dreptăţile lui cele mai dinainte: *Toate dreptăţile lui nu se vor pomeni* (Iezechil 33, 13). Este oare cu putinţă să se afle în lume vreo altă pagubă mai mare decât aceasta?

Cu adevărat, frate, pentru atâta de mare pierzare a ta, nimeni nu se va dumiri, ca şi prietenii lui Iov care văzând paguba şi înfricoşătoarea primejdie ce venise asupra lui, şapte zile au stat înaintea lui, tăcând, şi neputând să grăiască vreun cuvânt (Iov 2, 13).

Răutatea a cincea a păcatului

A cincea răutate pe care o pricinuieşte păcatul este lipsirea de cele mai alese ajutoare ale lui Dumnezeu.

Precum o maică iubitoare de fii, iubeşte şi poartă de grijă din toată inima fiilor săi, tot aşa şi Dumnezeu poartă de grijă pentru sufletul tău, când este lipsit de păcate de moarte: *Precum mama va mângâia pe fiii ei, aşa şi Eu vă voi mângâia pe voi* (Ieşire 66, 13). El îl ajută, îl chiverniseşte, îl ţine în braţele Lui, îi îndulceşte inima, îi luminează mintea, îi aprinde voinţa şi îi dă putere lucrătoare, ca să lucreze cu uşurinţă mântuirea lui.

După ce vei păcătui de moarte, chiar dacă Dumnezeu nu te părăseşte cu totul, nu va mai vărsa în sufletul tău darurile Sale cele de mai înainte.

Pentru că te lipseşti de nişte ajutoare ca acestea, se va face mai cu anevoie mântuirea ta. Partea cea mai înaltă a sufletului tău slăbeşte, se împietreşte şi se biruieşte de către partea cea mai de jos şi pătimaşă şi astfel căzând dintr-un păcat în altul, ajungi în cele din urmă într-un adânc al răutăţii.

Răutatea a şasea a păcatului

A şasea răutate pe care ţi-o pricinuieşte păcatul, o frate, este aceea, că te faci pe tine vinovat muncii celei veşnice. Îndată ce vei păcătui de moarte, se şterge numele tău din cartea vieţii şi te faci vinovat muncilor celor înfricoşătoare ale iadului şi te vei munci veşnic.

Răutatea a şaptea a păcatului

A şaptea şi cea mai de pe urmă răutate a păcatului, este cea care urmează după moarte. Dacă nu vei omorî păcatul mai înainte de moartea ta, cu o pocăinţă adevărată şi cu o îndreptare desăvârşită, se pogoară, cu adevărat, sufletul tău înlăuntrul temniţelor iadului, în locul durerii, în locul cel întunecat, aşteptând până la învierea cea de obşte, ca să învie şi trupul tău şi ca să ai şi pe acea desăvârşită muncă.

Toate aceste nemărginite răutăţi şi pagube pe care ţi le pricinuieşte păcatul, cugetă-le totdeauna şi socoteşte-le, o păcă-tosule, ca să urăşti păcatul din adâncul inimii, ca pe un omorâtor şi ca pe cel mai mare vrăjmaş al tău, iar altă dată să nu-l mai faci.

3. Cunoştinţa păcatului prin pedeapsa pe care a primit-o de la Dumnezeu

A rămas, frate, să-ţi arătăm răutatea păcatului şi de la pedeapsa cea cumplită cu care Dumnezeu l-a pedepsit: a) la îngeri, b) la oameni şi c) în faţa lui Iisus Hristos.

a) Pedeapsa păcatului la îngeri

A pedepsit Dumnezeu păcatul la îngeri. Numai pentru un gând mândru şi hotărâtor al lor, a surpat în iad mulţime nenumărată dintre ei. Dumnezeu n-a socotit că ei au fost duhuri nemateriale din firea lor, fără de moarte după fiinţă, mai înţelepţi decât toţi oamenii, mai puternici decât toate zidirile cele mai de jos; n-a socotit nici mintea lor cea prea subţire, nici cunoştinţa lor cea nematerială; ci i-a osândit să fie pedepsiţi veşnic cu cele mai cumplite munci ale iadului, ca să ne facă să cunoaştem cât urăşte şi cât pedepseşte Dumnezeu păcatul.

b) Pedeapsa păcatului la oameni

Dumnezeu a pedepsit păcatul la oameni. Pe Adam, omul cel dintâi, îndată ce a călcat porunca lui, l-a izgonit din rai şi l-a osândit pe el şi pe noi, urmaşii lui, ca să vieţuim pe acest blestemat pământ cu sărăcii, cu neputinţe, cu dureri, cu suspinuri, cu ticăloşii şi pe urmă să pătimim o moarte afară de fire şi cu durere. Pe oamenii care au păcătuit în vremea lui Noe i-a înecat cu potop de apă. Pe Sodoma şi Gomora le-a ars cu potop de pucioasă şi de foc. Mai pe urmă a osândit pe păcătoşii cei nepocăiţi, ca să ardă veşnic în focul muncii celei veşnice. Diavolii, chinuitorii lor, nu vor ostenii niciodată. Lui Dumnezeu nu-I va fi milă de munca lor, nici nu le va auzi vreodată plângerile lor, ci mai vârtos îi va lupta şi îi va urî

veşnic, pentru că acesta este poporul cel ticălos, despre care zice proorocul Malahia: *Poporul împotriva căruia Domnul bate război, până în veac.* (1, 4).

Aceste pedepse ale păcatului ţi se par mari, o frate, dar să ştii că niciodată, nici un păcat nu se pedepseşte de Dumnezeu după vrednicie, ci totdeauna cu milostivire. Un păcătos, măcar de se şi munceşte mai puţin decât i se cuvine şi poate şi acesta să zică cuvântul acela a lui Iov: *Ce fel făceam! şi nu cu vrednicie m-a certat de cele ce am păcătuit.* (Iov 33, 27)

c) Pedeapsa păcatului în faţa lui Iisus Hristos

A pedepsit Dumnezeu păcatul şi în faţa lui Iisus Hristos, dar cu atât de grea pedeapsă, încât toate pedepsele cele mai sus auzite, asemănându-se cu acestea, sunt ca o umbră. Numai una şi cea mai uşoară rană pe faţa Mântuitorului Hristos, un ghimpe din spinii cununii Lui, o bătaie a Lui, sunt pedepse mai mari decât dacă ar fi stricat Dumnezeu toată lumea şi ar fi aruncat în focul iadului pe oameni, pe îngeri, pe arhangheli şi toată zidirea la un loc.

Dar ce înseamnă pedeapsa întregii zidiri, pe lângă cea mai mică a Ziditorului, a Celui fără de prihană, a Celui Prea Sfânt, a Celui Unuia născut Fiu? Tatăl cel ceresc nu S-a mulţumit să pătimească Fiul Său o muncă mică ca să răscumpere păcatul, ci una foarte mare. Voieşti, o păcătosule, să înţelegi aceasta? Întoarce-te şi vezi pe Iisus cum pătimeşte pentru păcatul tău; este vândut, este pus la jurământ, este batjocorit, este tras la judecată ca un osândit! Vezi ochii Lui răniţi de loviri! Vezi faţa Lui plină de scuipări! Vezi obrajii Lui vineţi de pălmuiri! Grumazul Lui uscat de sete! Buzele lui amărâte de fiere! Capul Lui găurit de cumpliţii spini! Braţul şi mâinile Lui strâns legate cu funii tari! Umerii Lui chinuiţi de greutatea cea mare a crucii! Mâinile şi picioarele Lui pironite cu piroane

ascuţite! Vinele Lui goale de sânge! Coasta Lui pătrunsă cu suliţa! Încheieturile Lui, toate sfărâmate de întinderea pe cruce! Sus fiind spânzurat şi cu cumplite piroane pironit, Şi-a dat Duhul! Vezi cum tot trupul Lui s-a făcut o rană, fără chip şi fără frumuseţe omenească: *L-am văzut pe El şi nu avea nici, chip nici frumuseţe* (Isaia 53, 2).

Treci acum, frate, cu mintea ta la partea cea dinlăuntru a sufletului Lui, ca să vezi acolo, înlăuntru, că mai mult a pătimit cu sufletul decât cu trupul, întristându-Se foarte pentru atâtea păcate, pentru atâtea ocări şi pentru atâta defăimare ce voiau să facă mărimii Lui şi patimilor Lui, chiar acei păcătoşi pe care, ca să-i mântuiască, atâtea a pătimit. Atât de mare a fost patima cea dinlăuntru pe care a răbdat-o Iisus pentru oameni, încât este cu neputinţă să o înţeleagă cineva în viaţa aceasta. Numai în ziua judecăţii, după socoteala unor dascăli, o va cunoaşte fiecare desăvârşit, fiindcă şi atunci o va arăta Domnul, ca să o vadă toţi oamenii, spre ruşinarea păcătoşilor celor osândiţi.

Ce zici acum despre păcat, iubitule? Înţelegi cât de nemărginită este răutatea lui, cât a pătimit prea dulcele Iisus ca să-l strice? Deci acum, după ce ai cunoscut răutatea lui, şi de la însuşi păcatul şi de la împrejurările lui şi de la pedeapsa cu care Dumnezeu l-a pedepsit, fie-ţi milă de sufletul tău, zdrobeşte-ţi inima ta, vino-ţi în fire şi hotărăşte cu întemeiere: de o mie de ori mai bine să mori, decât să faci vreodată vreun păcat de moarte!

A şasea păzire: Rugăciunea

Fericitul Augustin spune că, omul se cuvine să facă ceea ce poate şi să ceară de la Dumnezeu ceea ce nu poate. Pentru aceasta şi noi, după ce ţi-am însemnat cele mai înainte spuse cinci păziri, ca să nu mai cazi în păcat - şi pe care păziri poţi să

le faci tu însuţi, cu a ta putere - mai pe urmă îţi dăm şi a şasea păzire, care este sfânta Rugăciune. Deci să nu încetezi de a te afierosi pe tine lui Dumnezeu şi de a-L ruga fierbinte ca să întărească neputinţa ta şi să întemeieze voinţa ta în această hotărâre pe care ai luat-o, cu Harul cel din înălţime şi cu ajutorul Său, nădăjduind că te va auzi, pentru mare mila Sa, precum Însuşi S-a făgăduit: *De va striga către Mine auzi-l-voi pe el, că milostiv sunt* (Ieşire 22, 27). Nu ai putere de la tine însuţi? Nu ai întărire în voinţa ta? Pricina este că nu ceri de la Dumnezeu. *Nu aveţi, pentru că nu cereţi*, zice dumnezeiescul Iacov (4, 2). Te temi de primejdie? Te înfricoşezi de ispita păcatului? Priveghează şi te roagă ca să nu cazi în ea: *Privegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu cădeţi în ispită* (Matei 26, 41). Şi pentru mai multă înlesnire, iată că îţi însemnăm aici această Rugăciune:

Mult Milostive Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeul meu, Îţi mulţumesc că prin tainica mărturisire, cea către duhovnicescul meu părinte, m-ai învrednicit pe mine păcătosul, să iau de la Tine iertarea păcatelor mele. Urmând lui David celui ce a zis: Juratu-m-am şi am hotărât ca să păzesc judecăţile dreptăţii tale, îţi făgăduiesc, cu hotărâtoare voinţă a sufletului meu, că aleg mai bine să iau mii de morţi, decât să mai fac de acum înainte vreun păcat de moarte şi să amărăsc cu el bunătatea Ta cea nemărginită. Dar de vreme ce voinţa mea este neputincioasă fără ajutorul Tău, mă rog Ţie cu fierbinţeală, să mă întăreşti cu darul Tău, să mă întăreşti cu ajutorul Tău cel puternic, ca să rămân până în sfârşit neschimbat în această sfântă hotărâre. Iubitorule de oameni, Iisuse al meu, împuterniceşte-mă să petrec în pocăinţă cealaltă vreme a vieţii mele şi să dobândesc aici, adică pe pământ, Harul Tău, iar acolo în cer, fericită Slava Ta, pentru rugăciunile prea binecuvântatei Maicii Tale şi ale tuturor Sfinţilor Tăi. Amin.

Cuvânt de pe urmă

Fac sfârşit şi pecetluiesc această sfătuire a mea, cu aceste cuvinte:

Tatăl, Cel ce a trimis pe Mergătorul înainte Ioan ca să boteze, a propovăduit prin gura aceluia către păcătoşi, spunând: *Pocăiţi-vă!* (Matei 3, 2).

Fiul, când S-a arătat în lume, acest cuvânt l-a pus ca început şi temelie a propovăduirii Sale: *Pocăiţi-vă!* (Matei 4, 17).

Duhul cel Sfânt, când S-a pogorât în chip de limbi de foc, acelaşi cuvânt a grăit, prin apostolul Petru: Pocăiţi-vă! (Fapte 2, 38).

Trei sunt cei care mărturisesc şi mărturia Acestora este adevărată, iar mai vârtos însuşi Adevărul.

Deci, o păcătoşilor, care sunteţi asemenea mie, pocăiţi-vă, pocăiţi-vă, pocăiţi-vă, că s-a apropiat Împărăţia Cerurilor!

Sfârşit şi lui Dumnezeu slavă!

CUPRINS

Rugăciunea scurtă de mai jos este un dar preţios de la Dumnezeu pentru oameni

Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul!

Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi!

Spune, iubite cititorule, cu buzele şi cu inima ta tot timpul aceste cuvinte mântuitoare deoarece ele luminează mintea, liniştesc inima, ard păcatul, biciuiesc şi alungă pe diavoli.

EDITURA BIZANTINĂ
Strada Sfinţii Voievozi, nr. 2
Sector 1, Bucureşti
Tel./Fax. 021 310.86.07